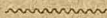

NOVELE

DE

IOSIFU VULCANU.

TOMULU I.

PESTA, 1872.

Suplementu la „Familia.“

I.

Intre codrii cei romantici ai Transilvaniei, in o vale incantatória, zace unu satutiú.

Sê-lú numimu Ioanesci!

Pe timpulu naratiunii nóstre, vr'o trei-dieci de ani mai nainte, intregulu satu abié avea vr'o siese-dieci de case. Locuitorii lui erau Romani; plugari simpli, dar fericiti, — pentru câ aspiratiunile loru nu treceau peste trebuintiele neapérate ale vietii omenesci. Pamentu lu, udatu cu sudórea si sangele loru, li oferiá fructele sale, de si pucine, dar placute. Portulu simplu, inse pitorescu, i multiamíá cu desfetare. Ér politic'a lumei nu li facea multa batere de capu, nici nu li rapiá líniscea.

Satul inca avea timbrulu originalitâti.

Situatiunea satului erá fôrte fantastica. Giuru impregiuru nesce munti invescuti cu codri, ér in mijloculu satului sierpuiá unu sprintenu riurelu.

De strade nu erá nici pomenire; casele construite si asiediate in disordine poetica, par câ unu dieu pré poternicule-ar fi impraschiatu, precum improscâmu o mana de grâu. Abatendu-se cine-va prin satu, apucá drumulu pe unde i parea mai dreptu printre casulele raru semenate.

Casele mici, anguste si acoperite cu paie, dupa datin'a strabuna, nu erau varuite, cu tóte câ satulu acest'a escelá cu varulu seu renumitu, si satenii lu-portau in departâri mari spre vendiare. Dupa economi'a loru natiunala, ei preferiau a vinde varulu cu pretiu bunu, si a întrebuintiá sum'a câstigata la platirea — vinarsului beutu in carcim'a satului.

Dar datin'a acésta rea domniá numai atunce. Asta-di, precum toti scimu, poporulu nostru nu mai consuma atâte beuturi spirituóse, si jidanulu satului pre-totu-indene stâ sê móra de fóme.

Ce bine, câ a trecutu acésta plaga d'a supra nóstra!

E bine, pe timpurile acele, in satulu despre care vorbim, casele in fatia de catra strada, aveau numai câte o ferestruica, mica, lipita cu harthia séu piele, încátu radiiele sórelui si aerulu curatu nu poteau sê petrunda prin ele de felu. Si totu-si bietii sateni se mirara, câ de ce sunt la dinsii atâtia bolnavi?

Numai cas'a judelui si a preotului se faliau cu câte dóue feresti. Ce e mai mult! aceste feresti erau de sticla. Mare raritate pe acele timpuri.

Intre aceste casulie formau unu contrastu fórte evidentu acele dóue case frumóse de langa olalta, cari se vedeau in mijloculu satului. Amendóue, construite din caramide, represintau artea in mijloculu naturei. Inaintea caseloru cresceau arbori verdi si tufosi, cu umbra recoritória; ér in josulu caseloru se intindeau dóue gradine bine cultivate.

Proprietarii acestora erau doi Romani de frunte: Ionu Todorescu si Petru Campeanu. Ambii bogáti, nobili, (atuncea atributu alu autoritátii,) si Romani buni.

Cu tóte aceste inse ei traiau in cea mai inversiunata dusmanía.

Ca sê pricepeti discordi'a si chiar inimi-

céti'a loru , va fi dóra de ajunsu a spune numai atât'a, câ Todorescu erá „unitu“, éra Campeanu „neunitu“, — si câ amendoi tie-neau multu la dogmele confessiunii loru.

Scimu toti in ce mesura mare erá odata respanditu intre noi confessiunalismulu.

Bietulu copilu in scóla mai nainte investia diferinti'a in privinti'a ast'a; apoi ur'a contra cealalta confessiune se incuibá in fraged'a-i anima, si crescea cu etatea-i, cercandu tóte ocasiunile a o dovedí contra fratele de unu sange, dar de alta confessiune.

Scimu toti câtu' ni-au' stricatu preotii fara inteligintia, si cei fara consciintia morala si natiunala, — onóre esceptiuniloru! — candu din amvonulu bisericeii, in locu de predice morale, audieam sumutiári dogmatice.

Astu-felu de multe ori o cauza câtu de mica erá de ajunsu, ca amicii de diferite confessiuni sê devina cei mai aprigi inimici.

Chiar nenorocirea acést'a se repetî si la familiiele de susu, si amicii intimi de odinióra acuma nu se mai poteau suferí.

Ur'a acésta a loru se estinse pan'acolo, incátu bine câ amendoi erau Romani buni, totu-si nici unulu nu recunoscea pe celalaltu nici macaru de Romanu.

Campeanu numiá pe Todorescu „grecu“, ér acest'a dícea lui Campeanu „papistu.“

Celu ce a trairu in acele timpuri in vr'o comuna mestecata, va fi avendu idea clara despre discordi'a, nentielegerea, si nenumaratele secature, ce erau la ordinea dílei între aceste dóue familie, ambele onorabile.

Dar generatiunea nóstra moderna nu pré intielege aceste contrarietáti confessiunale, câ-ci — precum toti 'scimu — asta-di ele nu mai existu între noi.

Si nici nu mai cutéza nimene sê se incumete a redesceptá între noi aceste idei ruginite, pentru câ toti amu ride de elu, ca de unu prostu si jumetate!

Cum sê nu?

Uniti si neuniti confessiunalmente, noi toti suntemu Romani, toti suntemu strane-potii lui Traianu, toti avemu acele-si interese natiunale, cari numai in armoniá potu sê inaintezæ! . . .

Romanii de odinióra par' câ nu scieau acést'a.

Ce bine e câ o scimu noi! . . .

Considerandu dar cele de susu, nu voiu spune unu ce necredîbilu, afirmandu câ aceste dóue familie amintite nici nu conveniau de

felu, nici nu cercau a se apropiá un'a de alta, ci se incungiurau, lipsindu-se chiar si de societátile in cari scieau câ s'aru poté intelni.

Ambele parti considerau dreptu pecatu intrevederea si conversarea dimpreuna, — si numai atunce vorbiau la olalta, candu din intemplare se intelniau unde-va, dar si atunci convorbirea loru se infirá numai despre curgerea timpului, semenature, si altele de aceste, despre cari n'au datina a vorbi, decâtu numai economii si — amorosii fricosi...

Famili'a lui Todorescu, afara de dinsulu, constá din doi membri, soci'a lui si fic'a-i Elena.

Soci'a lui Campeanu, — de la care i remase unu fíu cu numele Stefanu, — morise de multu.

Déca parintii nu se intelniau, decâtu arare-ori, cu atátu mai a dese ori conveniau copíi loru; acestia cercau in adinsu privilegiulu de a se poté vedé si de a-si impartesi simtiemintele, cari de mici se desvelisera in anemele loru cele fragede si curate.

Fíindu casele si gradinele parintiloru vecine, usioru se póte pricepe, câ copíi de mici

aveau ocaziune a petrece la olalta, a se jocá si a se preamblá in gradinele loru, alergandu dupa fluturi.

Dimpreuna se bucurau si plangeau.

Parintii i vedeau, inse nu se 'ndurau a li turburá joculu si bucuriele loru cele copilaresci.

— Lasa jóce-se! — dîceau ei a dese ori, — inca-su copii; déca voru cresce mari, nu voru avé privilegiu a se vedé a dese ori.

Inse copiii devenira juni.

Sosì timpul in care parintii trebuia sê se ingrigésca de a incepe educatiunea loru...

Elena si-incepù studiile intr'unu institutu de alu calugaritieloru, cari, dupa opiniunea de atuncea, singure erau in stare a inzestrá pe o féta cu cultur'a necesaria.

Asta-di nici acésta opiniune nu mai esiste. Cî-ci cine ar mai si poté crede, ca nesce calugaritie, lipsite de cunoscinti'a si iubirea vietii familiare, sê fie capabile a instruí fetele pentru viéti'a familiaria?

Ast'a ar fi unu ce absurd!...

Atuncea inse absurditatea avea lustrulu unicei posibilitâti.

Deci Elena fu dusa la calugaritie, — ér Stefanu inscrisu la scól'a gimnasiala din Clusiu.

Ca toti studintii, si Stefanu asceptá cu nerabdare feriele scolastice, ca sê se póta ren-tórce a casa.

Acolo in cetate, departe de cas'a parintiésca, de suvenirile cele dulci ale tineretieloru sale, erá strainu de bucuría.

Dar nici a casa nu simtiea placere. In locurile odinióra atátu de placute nu mai aflá desfétare. Cantecile paseriloru nu-lu mai farmucau. Nu mai admirá cu bucuría sierpuirea riului din satu.

Intregulu satutiú i se parecia pré micu, pustíu, singuraticu, câ-ci — Elena lipsea dintr'insulu.

Fantasandu in singuretatea sa, de multe ori si-aducea a minte de órele ce le petrecuse cu dins'a.

Pe unde amblá, toti pasii, tóte locurile i revocau in memoria câte o óra dulce, câte o suvenire deliciósa...

Ici sub tēiulu cestu umbrosu se jocá cu ea; colo in dumbrav'a verde cetira dimpreuna istori'a lui Robinson; pe pajistea verde aler-gase cu dins'a dupa fluturei...

Dar acuma tóte aceste sunt numai nesce suvenir, cari coloréza' cu atâtu mai disarmonosu presintele intunecosu...

Elena e departe!...

Cu asemenea cugete triste veniá si se departá Stefanu de a casa.

Elena numai dupa unu restimpu desiese ani petrecuti in institutu se rentórse la cas'a parintiésca.

Celu-ce a vediutu-ó inainte de a merge in institutu, acuma nu ar fi recunoscutu-o.

Candu se departá, erá unu muguru, ér acuma e o flóre deplinu desvoltata.

Frumseti'a-i rara potea fi admirata chiar si de poeti, si de autori de novele, cari totude-una infatísiéza lectoriloru numai fiintie sublime, incantatórie si angeresci...

Tali'a-i erá lungarétia, subtîre, fati'a-i blondina, ochii-i mari si negrii, budîtiele-i coraline...

Numai aripi nu avea spre a fi potutu represintá unu angeru delicatu!

Inse afara de aceste frumseti corporale Elena mai erá inzestrata si cu unu farmecu sufletescu.

Ea avea anima buna.

Abié veni a casa, indata i se si latî vestea in tóte partile printre munti.

Femeile din satu mergeau la dins'a ca si la unu angeru padîtoriu si mantuitoriu.

Déca câte una avea vr'o dorere sufletésca, o spunea ei, si ea sciea atâtu de frumosu sê mangaie pe ori si care, încâtu trebuia sê fîa impetrita anim'a aceea, pe care n'ar fi petrunsu-o cuvintele ei dulci.

Si déca aveau vr'unu altu necasu, déca li se intemplá vr'o nenorocire, ea li dadea svaturi, ma — in casu de necesitate — si ajutorie din caset'a sa.

Déca ómenii din satu aveau sê céra ceva de la dlu Todorescu, ei numai de domniósr'a Elena se rogau, si se departau siguri de retultatulu doritu.

Sê mai spunu óre, câ Elena erá romana buna, câ vorbia cu toti frumosu romanesce, si câ acésta impregiurare inca contribuia multu la iubirea si stim'a poporului pentru ea ?

Da, v'o spunu si acésta. Sciti pentru ce ? Pentru ca sê sciti si dvóstre, si sê ve mirati, câ erá unu timpu, candu damele nóstre nu pré vorbiau multu romanesce; candu romanismulu unei domnióstre romane erá o raritate pretiósá.

Erá odata unu timpu, candu damele romane nu pricepeau missiunea lorú santa . . .

Erá odata unu timpu candu ele abusau de darulu sortii . . .

In acelu timpu de funeste urmâri, fetiiele romane nu poteau sê se bucure de o educatiune romanésca ! . . .

Dar ce dîcu !

Ele n'a suptu nici limb'a lorú dimpreuna cu laptele mumescu, ci mâi antâiu invetiau limbele straine, si numai prin conversâri cu servitóriele invetiau a lorú.

Clasele mai innalte, in nesciinti'a originei lorú, se rusînau de natiunalitatea si ras'a lorú, si astu-felu renegandu-o, perira in valurile amalgamisârii natiunale.

Numai poporulu impilatu dîcea cu fala :
Eu sum Romanu !

Asta-di, lauda Domnului, acésta plaga nu mai petéza natiunea nóstra.

Asta-di nu se mai afla intre noi nici unu renegatu gata a-si vinde sangele seu.

Asta-di, precum toti scimu, damele romane nu se mai rusînéza de limb'a lorú, si tóte vorbescu frumosu romanescu.

Asta-di dar simtiementulu romanescu

alu Elenei n'ar mai fi o raritate atâtu de mare ca atunci.

Ce bine, câ au trecut acele timpuri!

Ér noi sê revenimu la obiectu!

Intre aceste sosì a casa si Stefanu.

Cine ar poté descrie cugetele lui la vederea Elenei?

Idealulu seu, care si-l'a compusu in seri luminóse, la aspectulu steleloru si alu lunei, candu natur'a dórme si se scóla din morminte umbrele cele fantastice, cari sioptescu omului idei minunate, — idealulu acel'a l'a vedutu elu realizatu in Elena, si de odata simtì in venele sale o cerculare estraordinaria a sangelui...

Mintea-i fu cuprinsa de mîi si mîi de cugete... capulu i se ingreunà... si in tóta fiinti'a lui simtiea o betîa dulce, sublima si angerésca...

Acésta i sioptea, câ iubirea sa pruncésca devenì amoru ferbinte...

Acést'a i sioptea nencetatu:

— Ast'a sêu nici una — va fi soci'a ta!

Tinerii nostri, ca mai de multu, asié si acuma conveniau a dese ori, Parintii nu-i impedecau.

Odata Stofanu gasì pe Elena singura a casa in gradina.

Fetiti'a siedoa pe o canapea de érba si se jocá cu nesce frundie de arbore.

Ea observà deja in departare po Stefanu, dar se prefacea câ nu l'a diaritu, si se jocá si mai departe, rupendu câte o frundia si dîcêndu mereu : me iubesco, nu me iubesce, me iubescce, nu me iubescce . . .

— Ce jocu interesantu ! — dîse Stefanu ajungêndu langa dins'a.

— Ah ! cum me spariasi ! . . .

— Iérta-me, n'am voitu ! E bine, sê continuâmu joculu ! Dar sub o conditiune . . .

— Si-aceea ?

— Sê spunemu amendoi ce a fostu subiectulu cugeteloru nóstre.

— Nu-mi pasa. Dar mai antâiu mi-vei spune tu.

— Bucurosu ! Sê 'ncepemu dara !

— Ah ! elu me iubescce.

— Si ea me iubescce.

— Spune-mi dara, Stefane, la cine ai cugetatu ?

— E bine, déca chiar voiesci , ti-spunu, câ eu am cugetatu la tine.

— La mine ?

— Da.

— Ah!

— Dar tu?

— Ah! Stefane! . . .

— Scumpa Elena! Siovairea ta adorabila mi-dâ potere sê-ti descoperu secretulu sufletului meu. Nu-lu tainuescu mai multu, câ-ci nu potu. Anim'a mea e incapabila a suportá si de acuma inainte acestu greumentu. Ori unde ambli, diu'a si nóptea, totu fati'a ta blanda o vedu inaintea mea, si vócea animei mele mi-sioptesce nencetatu: „Vedi fin-ti'a asta delicata! Ast'a séu nici un'a va fi so-cí'a ta!“

Stefanu tienù o scurta pausa, dóra spre a-si intari curagiulu pentru cele ce va mai spune, apoi continuà:

— Si candu stau si meditez a supra in-spiratiuniloru animei mele, vediu câ anim'a mea are dreptu. Tu vei fi soci'a mea, séu nici un'a!

Elena tremurá sub impresiunea unoru simtieminte inca necunoscute de dins'a.

— Elena, — continuà Stefanu cu vóce plina de intimitate, — eu te iubescu! Spune-mi, dragu angeru de placere, iubesci-me si

tu? Vrei sê fii a mea pentru totu-de-una?
Vrei sê fii soci'a mea?

Copil'a si-inclinà capulu pe pieptulu lui Stefanu, si nu respunse nimica.

— Tu tremuri! — dîse Stefanu. Pronun-
cia numai unu cuventu aprobativu, si eu
voiu fi celu mai fericitu de pe fati'a pamen-
tului!

O stringere de mana fu respunsulu feti-
siórei.

— Da, Stefane, — incepù apoi dins'a in-
tr'unu tonu tremurandu, — eu te iubescu.
Oh! câta fericire mi-au causatu mie cuvintele
tale sincere, câ-ci eu te iubescu de multu, de
multu, de candu — ne cunóscemu. Totu minu-
tulu petrecutu cu cugetulu la amorulu meu,
mi-a procuratu placeri nóue: dar' éta, acuma
sum si mai fericita, câ-ci vediu câ si tu me
iubesci.

— Te iubescu, si te voiu iubi pentru
totu-de-una!

— Dar' fericirea mea se amesteca cu ama-
ratiune mare, care amenîntia cu nimicire tóte
ilusiunile mele dulci.

— Cum, cum? — intrebà Stefanu spa-
riatu.

— Candu cugetu la amorulu nostru in

vifitoriu, cauta sê plangu de plag'a ce ne ascépta.

— Nu te intielegu, — dîse Stefanu si mai ingrigitu.

— Scíi bine, iubite, câ parintii nostri traiescu in cea mai mare dusmanía. Acésta inimicitia a loru nu-i va permite a ne lasá sê apucâmu calea fericirii nóstre.

Si dupa aceste serman'a copila prorupse in lacrimi ferbinti, inclinandu-si capulu de nou in bratiile lui Stefanu.

— Nu plange, Elena! Departéza-ti aceste eugete triste si infricosiate! Noi vomu fi fericiti, câ-ci parintii nostri ne iubescu.

— Da, ei ne iubescu. -Inse pe sine se urescu, — observà copila.

— E bine, amorulu loru parintiescu va fi victoriósa a supra urei loru personale. Mane voiu vorbí cu dinsii, li voiu descoperi amorulu nostru, — si dinsii nu potu fi atâtu de crudeli, ca sê refuze invoirea loru la legatur'a nóstra!

— Oh! de-ar dá Domnedieu! Inse eu am presimtîri fórte triste.

— Nu te 'ntristá! Spera si crede, câ noi vomu fi fericiti! Sterge-ti lacrimel. Fíi voiósa, glumétia. Asié mi-placi!

— Vedi acuma ridu, — respunse copil'a, fortiandu-si vioitiune, dar sub genele-i ridietórie straluciau inca lacrime.

— E bine, scump'a mea, totu astu-felu sê te revedu, câ-ci acuma eu trebuie sê me departu. Remani cu Domnedieu!

— Sê fii sanetosu!

Si stringându-si manile, se despartîra cu speranti'a 'n viitoriu, si cu secretulu dulce in anim'a loru.

Oh! déca scieau, câ amorulu loru nu mai e numai secretulu loru!

Oh! de scieau, câ dlu Campeanu fu martoru la scen'a loru de amoru, si câ audî tóta conversatiunea loru!

Lui Campeanu nu i se 'mparea de venirile cele dese ale tineriloru, câ-ci se temea ca de ciurma, ca nu cumva fiulu seu sê se amoriseze de Elena. Si apoi dupa convingerea sa erá unu pecatu grozavu, ca unu dreptu-credintiosu „unitu“ sê ieie de socia pe o „sîsmatica de gréca.“ Deci sí-propuse, câ odata i va pandí, spre a se convinge pe deplinu despre ingrigirile sale neliniscitórie.

Ocasiunea asceptata sosi inca in diu'a aceea. Stefanu merse in gradin'a vecina, unde se aflá si Elena. Si fiindu câ conversatiunea

loru se tienù aprópe de gardulu ce impartiea gradin'a de ceea a lui, elu — pitulandu-se la umbr'a unei tufe — potù sê audia bine tóte cuvintele.

— Cugetatu-am! Sciutu-am! — esclamá dinsulu dupa departarea lui Stefanu, plinu de amaratiunesufletésca. Ah! ce frumo-si doi porumbasi! Ce dulce sciú ei conversá! Ce planuri mai facu! Cum decídu ei sórtea loru, par câ acést'a ar depinde numai de la ei! E bine, voi ati propusu, dar eu la rondulu meu voi decide. Si decisiunea mea va derimá cetatiu'a ilussiuniloru vóstre!

Intre aceste elu plecà din gradina, si mergêndu in susu catra casa, in fine intrà in odai'a sa. Acolo apucà de nou firulu meditatiuniloru sale:

— E bine, decisiunea va remané acést'a. Dar cum o voi esecutá? Sê spunu lui Stefanu, câ legatur'a lui conjugala nu convine convinctiuniloru mele religiunarie? câ ast'a ar fi unu scandalu pentru famili'a nóstra? Séu sê-i spunu apriatu, câ i voiu refusá binecuvântarea mea parintiésca?

— Nici un'a, nici alta! — continuà dinsulu dupa unu restimpu de meditatiune. Si eu am fostu odata tineru. Sciú câ anim'a iubitó-

ria tinera nu admite filosofarea, si de felu nu vré sê pricépa argumentârile reale contradîcátorie; ér rigorositatea si opunerea parintiésca produce chiar rezultatulu doritu, — amorulu opritu totu-de-una e mai ferbinte.

Éra-si urmà unu momentu de tacere, dupa care elu continuà :

— Dar ce sê facu? Cum sê nimicescu acestu fatalu planu de casatoría, care me amenintia cu unu pericolu atâtu de mare?

Apoi incepù a se preamblá prin odaia, adancitu in meditatiuni profunde. Dar inse-daru. Nici o idea buna nu-i plesni prin minte.

— Am gas'tu-o! — esclamà elu in fine, plinu de bucuría, — voiu . . .

In momentulu acest'a batù cine-va la usia.

— Intra! — strigà Campeanu liniscitu.

Celu-ce intrà, erá Stefanu.

Parintele seu še portà cu dinsulu, par câ n'ar fi audîtu nici unu cuventielu din conversatiunea loru neliniscitória.

In diu'a urmatória Stefanu i descoperì tóte, cerendu-i si binecuventarea parintiésca.

— Fiule! — respunse betranulu emo-

tiunatu, — e frumosu din partea ta, câ n'ai uitatu de detorinti'a-ti fiésca catra parintele teu, si ai venitu a-ti descoperi cu sinceritate secretulu animei tale. Unu parinte n'are fericire mai mare in viéti'a sa, decâtu ceea a fiului seu. Pentru aceea dara elu cérca tóte mijlócele spre realisarea acestei fericiri, care este si a lui. Viéti'a conjugala, in care vrei se intri si tu, de siguru e bas'a cea mai puternica, spre a se poté edificá pe ea templulu fericirii eterne. Inse acésta basa trebue sê fía solida, sê n'o póta clatiná nici unu evenimentu esternu; sê fía capabila a resiste toturoru atacuriloru sociale, morale si reale. Va sê dîca legatur'a conjugala sê fía astu-felu compusa, incâtu si anim'a si mintea s'o póta sanctiuná cu aprobarea sa. Aceste sunt idei generale. Incâtu pentru tine, fiule, esti multu mai inteligentu, decâtu sê ai trebuintia de esplicatiuni particulare. Tu de siguru ai mediatu seriosu; ai cumpenitu tóte impregiurârile si eventualitâtile posibile, — si numai dupa meditatiuni serióse ai decisu a face pasiulu acest'a, celu mai ponderosu in tóta viéti'a nóstra. Eu dara n'am sê graiescu nimica la decisiunea ta. Nu me privesce nici aprobarea, nici desaprobarea ei; ambele aceste apartienu competintiei víi-

toriului. A anticipá secretele viitoriului, ar fi, a primí a supra mea o respondiabilitate desperatória. Tu vei face, cum vei scí mai bine, si vei suportá singuru sarcin'a respondiabilitáti. Numai o mica observatiune ti-voiu face.

— Te ascultu, tata, cu placere.

— Tu nu ti-ai terminatu iuca scolile. Mai ai sê studiezi, ca sê poti ocupá si tu unu locu in viéti'a publica, conformu starii tale materiale.

— Voiu studiá, tata.

— Esti inca pré tineru ca sê te poti in-sorá.

Stefanu tacù.

— Eu dara dorescu, ca tu mai antâiu sê-ti termini studiiele, si numai dupa aceea sê te insori. Totu-odata ti-aducu la cunoscintia, câ am aflatu cu cale a te duce la Pesta pentru continuarea studiilor tale. In privinti'a acésta am si avutu o corespundintia cu unu amicu alu meu de acolo, carele chiar adi me iusciintia, ca numai decâtu se plecâmu. Deci fiule, gata-te de caletoria, câ-ci dupa miédia-di vomu si porni.

Aceste cuvinte lovira ca fulgerulu anim'a lui Stefanu. Elu tresarì fôrte emotiunatu, Cum sê nu? Sermanulu, trebuiá sê se des-

parta de Elena; trebuiá s'ó parasésca pe timpu atâtu de lungu; si chiar acuma, candu in fine sciea, câ si dins'a lu-iubesce.

Cu tóte aceste inse, in intristarea lui se amestecá si o bucuría óre-care. Ce e dreptu, parintele seu i anunciá, câ voru plecá numai decâtu spre Pest'a, inse dinsulu nu-i refusá binecuventarea parintiésca pentru insoratiunea lui; numai atâ't'a doriá, ca mai antâiu sê-si termine scolile. Va sê dîca, dupa terminarea studiiloru sale, Elena va fi a lui.

Acésta sperantia i inspirá bucuría, si dîse cu indestulire parintelui seu :

— E bine, tata, sum gata de drumu. Dupa miédia-di vomu poté plecá.

Cam de catra séra esî din curte o trasura cu patru cai. Intr'ins'a siedea betranulu Campeanu cu fiulu seu.

Elena se uitá din ambitu dupa trasur'a, care esiea din satu ducêndu tesaurulu ei; cu maram'a-i alba facea lui Stefanu semne de adio, — si ochii ei i se implura de lacrimi. . . .

E bine, intielegeti dvóstre liniscea si recél'a lui Campeanu, cu care a ascultatu nara-tiunea fiului seu relativa la amorulu dinsului? Sciti ce idea i plesni prin minte, candu esclama: „Am gas'tu-o?“

Éta cum medità elu :

— Nu-lu voiú capacítá séu combate cu furia ; câ-ci ast'a inca ar mai infocá amorulu seu si resolutiunea sa. Din contra i voiú vorbí cu blandétia. I voiú spune, câ e pré tineru de a se poté insorá, câ mai are inca sê invetie. Lu-voiú duce dara la Pesta, si studiandu acolo in restimpu de mai multi ani, va uitá amorulu seu nebuú, dimpreuna cu idealulu seu scandalosu.

II.

Trecura siese ani dupa cele enarate in capulu precedinte.

In acestu timpu reapucâmu firulu intem-
plaminteloru nóstre in Pesta.

Stefanu Campeanu in acestu restimpu facêndu si cursulu juridicu la universitatea din Pesta, dupa datin'a de atunce se facú „ju-
ratu“ la tabl'a regésca.

De candu lu-vediuramu mai pe urma, elu se stramutá de totu.

Junele celu fragedu acuma e bar-
batu.

Pe fati'a-i nu mai locuiesce surisulu de

odinióra; gur'a-i nu mai pronunziá anecdote vesele; elu totu-de-una e seriosu; numai candu si candu vorbesce, si-atunce inca numai dóuetrei cuvinte: F'ati'a-i barbósa corespunde fórte bine seriositáti sale.

Intr'aceea in afecerile sale oficióse e diliginte si din asta cauza si-a eluptatu iubirea si stim'a chiar a superioriloru sei.

Amicii lui de multe ori voiau s'alunge norii de pe fruntea-i, si cu acestia ideile triste din anim'a lui, — inse dinsic nu reesieau cu intrepinderile loru amicale, câ-ci dorerea lui Stefanu nu se póte sterge.

Elu si acuma iubesc pe Elena.

Inse acést'a inca n'ar fi fostu nefericire pentru elu, mai alesu avendu deja — dupa parerea lui — si aprobarea parintiésca; dar aceea apoi iutru adeveru erá mare nefericire pentru elu, câ multu iubit'a si adorat'a Elena — nu-lu mai iubiá.

Se póte ast'a? inrebatu dvóstre, si se intrebá a dese ori si Stefanu.

Da, se póte, câ-ci — dorere! — in lume tóte sunt trecatórie.

La inceputu si Stefanu erá de parerea, câ nu se póte, ca scump'a lui Elena, care i-a juratu amoru eternu, sê nu-lu mai iubésca,

sê-si calce juramentulu, si sê-lu uite de totu, par'câ nici nu l'ar fi cunoscutu vr'odata...

Mai târziu apoi se convinse si dinsulu, câ dieu, se pôte si ast'a. . .

Indata dupa departarea sa de la caminulu parintiescu, elu incepù a-si reversá dorerile animei sale in epistole adresate catra idealulu seu; dar dorerea sa totu crescea, si cu câtu suferintiele sale se mariau, in asié mesura se inmulteau si epistolele lui.

Si epistolele lui totu se inmulteau . . . si cu câtu aceste se inmulteau, cu atât'a crescea si dorerea sa . . .

Cum sê nu ?

Pe di ce mergea, totu se convingea mai multu câ se pôte si ceea ce a cugetatu dreptu nepotintia, se pôte ca si sórele sê fía rece, se pôte ca si néu'a sê aiba pcta, se pôte ca si mirosulu floriloru sê fía voninosu, — se pôte ca si Elena sê-lu uite . . .

Dar cum sê nu-lu fi uitatu ?

Ea n'a respunsu nici la un'a din multele lui epistole, ce i-a scrisu dinsulu.

Ea nu mai avea dara unu cuventu dulce pentru elu, prin care sê-i inspire divinulu simtimentu alu mangaiârii; ea nu mai posedea dara sacrulu iudemnu alu amorului, sê-i imple

anim'a de sperantia pentru viitoriu; ea dara nu mai nutriá pentru elu amorulu ei de odi-nióra . . .

Cum n'ar fi simtítu dar Stefanu dorere mare? Dar elu totu-si nu incetá a scríe epistole, pentru câ elu nu credea ca si imposibilitatea sê fía posibila, pentru câ elu nu credea ca Elena sê fia fostu capabila a-lu uitá.

Elu atribuiá tacerea ei altoru cause independente de vointi'a ei.

Intr'o dî apoi se convinse si dinsulu, câ Elena nu-lu mai iubescce, câ dieu si ast'a se póte . . .

Si cum nu s'ar fi convinsu despre acést'a intru adeveru, candu cetea in epistol'a parintelui seu, câ Elena a — moritu?

Mortii nu mai iubescu!

Dar cei vii potu sê mai iubésca pe cei morti.

Si Stefanu totu iubiá inca pe Elena.

Elu o credea fidela, cugetá câ dins'a numai din caus'a bólei sale n'a respunsu la epistolele lui, — elu erá siguru, câ ea a moritu iubindu-lu cu acela-si focu, cu aceea-si pasiune.

Cum sê n'o fi iubitu dara?

Da, elu totu o mai iubiá, si inca dóra

mai ferbinte, mai pasiunatu, mai gata pentru sacrificie, câ-ci amorulu seu erá amorulu desperatiunii.

Ah! ce este mai frumosu, mai castu, mai poeticu, decâtu unu amoru si dincolo de momentu?!

A iubi o fiintia farmecatória, care ti-represinta in realitate idealulu visuriloru tale, — a iubi o femeia, care ti-schimba viéti'a de tóte dîlele intr'unu raiu feericu, — a iubi pe una care la palpitârele amoróse ale animei tale ti-respondede cu amorulu ei imbetatoriu: e unu egoismu.

Dar a iubi o fiintia inchisa pentru totu-deuna sub pamentu intre scandurele cosciugului, care la caldura' amorului teu nu póte sê respunda de rece ce este, a carei anima nu mai palpita cu amoru, alu carei sange nu mai cerculéza sê inspire placere, a carei budie nu mai sioptescu taine imbetatórie, a carei ochi nu mai lucescu apríndiendu anime, a carei bratie nu mai imbrațísieza pe nimene: acest'a ah! acest'a e amorulu adevératu!

Si astu- felu iubiá Stefanu!

In ori ce societate mergea dinsulu, amorulu seu nefericitu lu- urmariá in tóte locu-

rile. De cumva câte odată vr'unu momentu erá mai bine dispusu, cugotulu la mórtea scumpei sale Elene numai decátu i ciuntá firulu scurtei sale bucurii, — si fati'a-i deveniá morósa, si incotá a mai vorbí.

Amicii lui nu pricepeau acésta portare a lui, câ-ci dinsulu tainuiá caus'a dorerii sale, si astu-felu dinsii nici nu i le poteau man-gaiá.

Totu cu ide'a acést'a se ocupá elu, si cu câtu so ocupá mai multu, cu atât'a totulu i se pareá mai necredíbilu.

Elu nu potea sê se impace cu ide'a, câ Elena a moritu.

— Inso tatalu meu mi-a scrisu apriatu, câ Elena a moritu! — esclamá elu de multo ori, — asié este, ea a moritu iubindu-me!

In o demenétia chiar erá cufundatu in meditatiunile-i indatinate, candu postariulu i aduse o scrisóre — din Joanesci.

Stefanu franse cu nerabdare sigilulu, si cetì urmatóriele sîre:

„Onorabile domnule!

„Vina iute a casa, câ-ci parintele dtale zace in o bóla periculósa!

„Joanu Popu, preotu.“

O dorere de greutatea stancei apesà

anim'a lui Stefanu dupa cetirea acestoru sîre, si erá p'ací sê cadia ca ametîtu, de cumva sórtea cruda — prin mórtea Elenei — nu l'ar fi invetiatu deja a suportá chiar si loviturile cele mai cumplite.

Idealulu visuriloru sale din fragedele tineretie, Elena a moritu. Elu nu mai avea alta mangaiare, decátu pe bunulu seu parinte, si éta acuma va pierde si acésta ultima bucuría in viétia.

Sagét'a dorerii s'a infiptu si in anim'a fiésca.

In alta dî elu plecà numai decátu catra casa. Amicii lui nu pricepeau din ce cauza s'a departatu si i-a parasitu elu de odata, fara veste ?

Pe timpulu naratiunii nóstre nu erau inca la noi câli ferate. O caletoría pana la Pesta erá insocita cu multe neplaceri si chiar pericole, cu tóte câ atunce inca nu esistea inca drumulu de feru de la Orade pana la Clusiu. Unu omu care avea curagiulu, séu erá silitu, sê faca acésta caletoría, erá o adeverata raritate. Inainte de plecare acest'a si facea testamentulu, si-aduná tóte némurile, si despartîndu-se intre lacrimi si plansete,

plecă spre a nu se mai întorce dóra nici odata.

In acelu timpu Stefanu avù trebuintia de dóue septemani spre a sosí la cas'a parintiésca in Transilvani'a.

Parintele seu deja dormiá somnulu eternu in cimiteriulu satului.

Cas'a odinióra sgomotósa, acuma erá muta; satenii nu mai veniau a cere svatulu si ajutoriulu domnului iubitú; trasurile si caii nu mai calcau curtea; ici-colo incepù a cresce 'ntr'ins'a érba verde.

In cas'a intréga se aflá numai unu omu, unu mosnégu, care inca din copilarí'a lui Stefanu siedea totu acolo, si care remase acolo ca pazitoriu si dupa mórtea lui Campeanu.

Acestu amicu si stimatoriu fidelu alu familiei Campeanu cunoscea bine si pe Stefanu. De multe ori s'a jocalu cu elu, de multe ori l'a luatú in bratie, de multe ori l'a pusú pe calu. Cu tóte aceste inse, dinsulu abié recunoscu pe Stefanu. In fine aflandu numele lui, incepù a lacrimá.

Elu aduse cheile si tinerulu Campeanu intrá in chilá.

Ce diferentia erá intre simtiemintele lui din momentulu, candu parasí pentru ultima-

óra acésta locuintia, si intre acele din momentulu presinte ?

Atuncea se duse bogatu, avendu in sinulu seu speranti'a fericirii, — ér acuma se ren-tórse seracu, lipsitu chiar si de ultim'a schin-téua a sperantieii.

Elu intrà in odai'a parintelui seu. Acolo tóte mobilele erau inca in locurile unde rema-sera pe candu traiá betranulu. Colo statea bratiariulu, in care se odihniá dinsulu dupa prandiu ; pe parete se aflá portretulu lui Stefanu si ale parintiloru lui, in biblioteca si-acuma zacea deschisa o carte, din care dinsulu probabilminte cetì mai pe urma . . .

Sub impressiunea dorerii sale sfasiatórie, Stefanu ocupà locu intr'unu bratiariu, si uitandu-se in giuru de sine, cu anima franta, lacrimi ferbinti i inundara fati'a.

Odihnindu-se pucinu, numai decâtu esì sê véda mormintele lui scumpe.

In cimiteriu gasì pe unu plugariu betranu, carele chiar aduná iérb'a cosita.

Lu-intrebà, unde se afla mormentulu lui Petru Campeanu ?

Betranulu lu-aretà.

Sermanulu Stefanu se prosternù spre tierin'a scumpa, si udandu-o cu lacrimelè sale

ferbinti, îndreptà rogatiuni adance catra tronulu celu cerescu pentru pacea si liniscea sufletésca a repausatului.

Finindu-si rogatiunile, se duse éra-si catra betranulu, carele chiar statea sê plece.

— Pana unde, mosiule? — lu-intrebà Stefanu.

— *Mecu in mó sacu in sacu*, — respunse betranulu.

Stefanu nu întielese aceste cuvinte, si numai dupa ce betranulu le mai repetî de vr'o trei ori, aflà câ acele in romanesc se traduc astu-felu :

— Me ducu in móra s'aducu unu sacu !

Sunt unele parti, unde poporulu nostru contrage si musca intr'unu modu fórte curiosu ultimele silabe ale cuvintelor, si le pronuncia asié dîcêndu a lene. Asié se vorbiá si in satulu Ioanesci. De aice urmá si ciudatulu dialectu alu betranului, carele din lips'a dintiloru sei lu-facea si mai escentricu.

— E bine, mosiule, stai nitielu si ffi bunu de mi-aréta si mormentulu domnisiórei Elena Todorescu.

Mosiulu se inholbà, apoi respunse cu unu felu de uimire :

— *Megu dsioru cu iet dsiór Eln na mrit.*

— Dar vorbesce sê te intielegu si eu !

Mosiulu apoi ér repetî de vr'o trei ori cuvintele sale de a supra, pana ce in urma Stefanu — spre cea mai mare mirare a sa — intielese, câ acele cuvinte inarticulate va sê dîca :

— Me rogu, domnisorule, cu iertare, domnisiór'a Elena inca n'a moritu.

Unu simtiementu nedescriptionabilu petrunse intréga finti'a lui Stefanu la audiulu acestoru cuvinte. Acest'a erá simtiementulu sperantie, care i promitea bucuría si fericire.

Elena dara n'a moritu !

Asié dara elu o va revedé inca !

Asié dara Elena va fi a lui... si elu va fi fericitu dimpreuna cu dins'a !

Dar cine scé ?

Se póte, câ Elena deja e maritata, si juramentulu ei dinaintea altariului va formá pentru totu-de-una intre ei unu parete despartîtoriu !

Aceste cugete i plesnira lui Stefanu numai decâtu prin minte, apoi cu vócea estremei nesigurantie intrebà pe mosiulu :

— Dar unde e dins'a ?

Ér noi, in locu de a decopiá si mai departe provincialismulu betranului, vomu traduce numai decâtu cuvintele lui dupa adeveratulul loru intielesu.

Mosiulu respunse :

— Hei, domnisorule ! Ar trebui sê-ti povestescu multe, de cumva vrei sê scfi acêsta. Apoi eu nici nu pré am acuma timpu.

Dar Stefanu insistà, si in urma la repetitele lui rogâri si promissiuni de plata, betranulu incepù :

— Hei, domnisorule, sê te tiena Domnedieu ! de multu siedu eu aice la morminte. Si tatalu meu a siediutu aice, si mosiulu meu, si voru...

— E bine, bine, lasa aceste ! Spune-mi unde-i domnisor'a Elena ? — lu-intrerupse Stefanu cu nelinise crescênda.

— Cum dîsei, domnisorule, eu siedu de multu aice. Am cunoscutu bine pe domnulu Todorescu si tóta fal am' a dsale. Buni ómeni au mai fostu. Dumnedieu sê-i ierte !

— La lucru ! la lucru ! — strigà Stefanu cu nerabdare si mai mare.

— Nu grabí asié tare , domnisorule, câ eu sum betranu, si nu potu vorbí asié iute!

— Dar vorbesce, pentru Domnedieu, vorbesce!

— Domnulu Todorescu avea o féta, cu numele Elena, o fetisióra frumósa ca diorile, frageda ca róu'a, si dalba ca crinulu . . .

— Scíu, scíu! Dar apoi?

— Nu insedaru erá ea frumósa, câ au si amblatu flacâii la dins'a, ca si albinele la o flóre.

— Pe scurtu, pe scurtu!

— Fía-care se nisuiá a-si castigá dragostea ei . . .

— Si-apoi?

— O si petîra mai multi.

— Si-apoi?

— Ea n'a primitu nici pe unulu de mire . . .

— Si-apoi?

— A dîsu, câ mai bucurosu va fi calugaritia, decâtu sê se marite.

— Si-apoi?

— Apoi parintii dsale s'au invoitu si ei cu mare durere, si dusera pe Elena la manastire.

Unu noru negru acoperì mintea lui Stefanu. Pe anim'a-i par câ se asiedià unu munte de granitu. Ochii i se intunecara. Incepù a tremurá... si cadiù la pamentu...

Candu se desceptà, se vedea a casa in patu.

Intemplarea din cimiteriu i se pareca ca unu visu fantasticu.

O idea infioratória luminà mintea lui. Elena, pe care o credea mórta, traiesce. Ea traiesce, inse nici odata nu va poté fi a lui!

Grozavu!

Inse pentru ce i-a scrisu tatalu seu, câ Elena a moritu?

Ast'a nu potea elu s'o intieléga.

In urma apoi par câ aflà si ast'a, si esclamà:

— Oh! bine mi-a spusu odinióra Elena, câ inimicit'ă parintiloru nostri nu-i va permite a ne lasá sê apucâmu calea fericirii nós-tre! Acuma pricepu de ce tatalu meu me duse la Pesta numai decâtu dupa descoperirea amorului meu? Acuma intielegu, de ce din-sulu mi-scriea totu desfavoritoriu despre Elena? Acuma scíu, de ce elu nu m'a lasatu nici odata sê víu a casa? — si in urma, de ce mi-

a scrisu, câ Elena a moritu? Tóte aceste numai pentru ca s'o uitu!

Dar Elena?

— Se póte, — si-dícea Stefanu, — câ parintii ei facura asemenea cu ea. Ei de siguru voiau s'o marite dupa altulu mai convenabilu lor, inse Elena preferi a renunciá la placerile lumesci, decâtu a traí fara mine, si se retrase in o manastire. Angeru candidu, fía binecuvântatu numele teu!

A gasí pe Elena ori si unde, si-apoi a o scóte de acolo! Acest'a deveni acuma uniculu scopu alu lui Stefanu.

Dar in care parte sê alerge?

Se duse numai decâtu in vecini in cas'a lui Todorescu. Dupa mutarea ficei lor in manastire, ei intristati si-vendura mosí'a unui ovreu, si plecara in caletoria prin tieri straine. Ovreulu, carele intr'aceea prefacù cas'a intr'o fabrica de rachiu, nu-i sciù spune nimica despre starea Elenei.

Merse la preotulu si lu-intrebà in care manastire fu dusa Elena? Dar preotulu nu de multu veni in statiunea acésta. Elu nu siedea in Ioanesci pe timpul mutârii Elenei in manastire. Preotulu dara nu-i potù da nici o deslucire.

Descuragiatu prin atâte cercâri fara rezultatu, elu totu-si nu incetâ a intrebâ de totu insulu, despre care cugetâ, câ scie de Elena. Inse totu fara rezultatu.

Totu ce potù aflâ fu, câ Elena peste dâue septemani va face votulu.

Deci nu erau inca tôte perdute!

Mai avea dâue septemani. In acestu res-timpu va poté sê o caute in tôte partile.

Inse dâca nu o va gasí? Dâca cele dâue septemani voru trece, si ea va face votulu? Elu va scî, câ ea nu este a nimenuia, si totu-si nu póte sê fia a lui.

Aceste cugete mai câ-lu scoteau din minti.

Intr'aceste se facù séra. Cine-va batù la usia.

— Intra! — strigâ Stefanu curiosu.

Intrâ o femeia betrana, care incepù sê vorbésca astu-felu:

— Eu sum, nan'a Doca. Locuescu in satulu vecinu. Audîndu, câ dta te-ai rentorsu a casa, am grabitu sê víu la dta sê implinescu o porunca.

— Ce porunca?

— Eu am fostu doica la dlu Todorescu. Domnisiór'a Elena a crescutu in bratiele mele.

Ea m'a iubitu totu-de-una, si in dîlele din urma numai mie mi-destainuia dorerile sufletului seu.

— Vorbesce, vorbesce, drag'a mea! — i dîse Stefanu cu bucuria. Scfi ce-va despre Elena. Spune-mi unde se afla dins'a acum?

— Dorere, nu potu sê-ti spunu acêst'a, cã-ci nu scfu. Inainte de a se otari dins'a sê mérga la manastire, su me bolnavii, si parasii cas'a dlui Todorescu.

— Ah!

— Intr'o séra veni la mine gradinariulu, si mi-aduse unu pachetu de scrisori de la domnisiór'a Elena, si mi-spuse, cã domnisiór'a se roga de mine, ca déca dta te vei abate candu-va prin satulu acest'a, sê ti-le dau dtale.

— Unde-su scrisorile? — intrebà Stefanu cu nerabdare.

— Aice-su! — dîse femei'a, si predandu-le dîse: „Nópte buna!“ — si esî.

Stefanu nici nu observà departarea ei, ci desfacu pliculu si incepù sê cetésca cu estrema curiositate.

Scrisorile gasite intr'insulu formau unu fragmentu de diuariu, si contineau urmató-riele sîre :

„ . . . . Ce dîle triste !

„N'am nici o bucuría in viétia . . .

„Parintii mei me iubescu ferbinte. Ei mi-implinescu tóte dorintiele. Totu satulu me stiméza. Si eu totu-si sum nefericita.

„Sum inca juna. Viéti'a mi-suride. Am tóte cele trebuintióse. N'ar trebui sê cunoscú inca cuventulu „nefericire“, — si eu totu-si lu-simtiescu in adanculu animei mele.

„Ferice de acelu nefericitu, carele si-póte plange cui-va dorerile mistuitórie, câ-ci suferintiele ni se paru mai usióre, déca le potemu comunicá si altuia : inse eu n'am in lume nici o fintia cui sê me incedu.

„Eu amblu cu fatia vesela, la intrebâriile dulciloru mei parinti respundu suridiendu, dar in interiorulu meu me mistuesce dorerea.

„Óre esiste pe lume dorere mai mare, decâtu dorerea tainuita ? . . .

„Multi tineri ambla la cas'a nóstra, si toti sunt cu mine fórte afabili. Mai alesu C* . . .

„Toti sunt nesce juni culti, viali si cu spiritu, inse nici unulu dintre ei nu e ca Stefanu !

„Éra-si ide'a acésta ! Mi-am propusu sê

nu mai cugetu la elu, care de candu s'a dusu la Pesta m'a uitatu de totu, câ-ci nici odata nu mi-a scrisu; mi-am propusu sê-lu uitu, dar nu potu. Oh! eu lu-iubescu si-acuma, de si dinsulu nici nu mi-a respunsu la epistolele mele...“

Trei dîle mai tardîu :

„Asta-di tatalu meu erá fôrte bine dispusu. Elu vini a me cercetá in odai'a mea, si facù cu mine multe glume.

„In conversatiunea nôstra se infirâ vorb'a si despre Stefanu, ceea ce mai de multu nu se intemplá nici odata.

„— Dar scîi ce e nou? — me intrebâ dinsulu.

„— Ba.

„— Stefanu s'a inoratu.

„— Ah! — dîsei eu, si incepui a suride, dar nu poteam vorbí nici unu cuventu mai multu, câ-ci dorerea nemarginita, ce simtîi la audiulu acestoru cuvinte sagetatórie, mi-luara graiulu.

„Dupa ce mai prinsei poteri, vorbiramu despre alte obiecte indiferinte.

„In urma dupa o introducere lunga, mi-spuse, câ junele C* m'a petîtu. Apoi incepù a

mi-lu laudá, si mi-promise, câ déca lu-voiu luá de barbatu, iubirea si bucuri'a-i pariñ-tiésca va cresce, si va binecuventá din adanculu anímei sale uniunea nóstra.

„Eu i respunsei, câ nu vreu sê me maritu.

„Tatalui meu i parù fórte comicu respunsulu meu, si me întrebà suridiendu :

„— Dóra nu vrei sê te faci calugaritia ?

„— Ba da ! — respunsei eu.

„Tatalu meu me sarutà in frunte, apoi se departà suridiendu, si esíndu mi-díse :

„— E bine, scump'a mea. Intielegu eu dícatóri'a asta. Tóte fetele inamorate spunu, câ ele vreu sê móra, séu sê fía calugaritie. Vomu vedé mai tardíu ce vei díce ? Acuma te lasu singura. Intréba-ti anim'a si mintea, ca mane sê-mi poti dá respunsu.

„Dinsulu esî, éra eu inchidiendu usi'a, cadiui in genunchi, si incepui a plange doberosu.

„Si in plansulu meu, preocupatu numai de lacrimele ferbinti ale mele, in mijloculu doreriloru sfasiatórie, de odata mi se ivì in memoria figur'a lui Stefanu, inspirandu-mi mangaiare, ca curcubeulu pe ceriu dupa ploi-

„Da, lu-vedeam. Si par' câ tresarii de bucuría.

„Mi-para, câ elu mi-suride dulce, câ-mi sioptesce cuvinte subline de o fericire innalta, ca 'n ultim'a dî a intrevederii nóstre in gradina, candu mi-spuse pentru prima-óra câ me iubesc . . .

„Dar ce visu nebunu e acest'a!

„Stefanu nu mai póte sê se ivésca inaintea mea, elu nu mai póte sê-mi sioptésca cuvinte farmecatórie de iubire, elu nu mai póte sê me iubésca, câ-ci dinsulu deja e in-soratu!

„Ah! Domnedieule! . . .

„Cadiui la pamentu si lesînai.

„Candu mi-vinfi in ori, tóta scen'a cu talu meu mi-parù unu visu infricosiatu, si mi-dîsei:

„— E bine, cu tóte câ m'a tradatu, eu totu-si lu-iubescu!

„Trei dîle mai tardîu.

„A dóu'a dî parintele meu me provocà de nou, ce respundu petîtorului?

„Eu éra-si i respunsei, câ nu vreu sê me maritu, si acuma adausei cu positivitate, câ vreu sê fîu calugaritia.

„Parintii mei se 'ntristara fôrte la acestu respunsu alu meu.

„Mama-mea incepù a plange. Eu o mangaiam. I dîceam, câ in manastire voiù fi mai fericita, decâtu intr'o unire ce nu corespunde simtiemintelorù animei mele.

„Insedaru. Ea plangea totu mai sfasîatoriu. Eu asemenea incepui a plange. Si astufelu imbratîsiandu-ne, plangeamu amendoue, far' a mai pronunçiá unu singuru cuvintielu.

„Apoi vediendu, câ si eu plangu, ea sîsterse lacrimelè si incepù a me mangaiá, dîcêndu :

„— Nu plange, fiic'a mea ! Déca tu nu iubesci pe acestu tineru, nu te vomu silí sê te mariti dupa elu. Bunu e Domnedieu, si ti-va dá si tîe norocu. Vení-voru si alti tineri . . .

„Dar eu o intrerupsei :

„— Inse mîe nici unulu nu-mi trebue ! Eu nu vreu sê me maritu. Am decisu sê fîu calugaritia !

„Serman'a mea mama intr'atât'a se spa-

riã de cuvintele mele, încãtu ameti si se bolnavi.

„Calugaritia !

„Dar ce infioratoriu este in cuventulu acest'a ?

„Ce este mai frumosu, mai sublimu, mai majestosu, decãtu a fi calugaritia ? !

„A acoperi cu velulu calugariei suferintiele trecutului, ca se nu le mai vedemu in viitoriu.

„A renuncia la placerile pecatoase ale lumii, spre a ni inchina totu sufletulu unei idei mai nalte.

„A refusa ori ce mana barbatésca, si a primi ceea a Salvatoriului, spre a fi mirés'a lui Christosu !

„Éta missiunea unei calugaritii !

„Si deca in sinulu nostru avemu unu secretu, mai scumpu decãtu tesaurulu lumii intregi, ce nu cutezãmu a-lu pronuncia, câ-ci lu-tememu de fia-care fiintia vorbitória, — unde se ducemu, unde se ascundemu secretulu nostru ?

„La manastire !

„Si deca anim'a nóstra bolesce, si pentru ból'a ei nu mai existe medicamentu in lume,

câ-ci ból'a ei este desperatiunea, — unde sê mergemu a vindecá anim'a nóstra ?

„La manastire ?

„Si déca noi voimu sê iubimu neconturbati de nimene, in linisce si ocupati numai de obiectulu amorului nostru, cu abnegatiune adevărata pana la mórte — inca si pe celu ce ne-a tradatu : unde sê ne retragemu a-tunce ?

„La manastire !

„Acolo am sê intru si eu.

„Acolo e loculu meu.

„Trecura dóue luni dupa cele insemnate mai susu.

„De atunce n'am scrisu nimica in acestu diuariu.

„De câte ori luam condeiulu sê scriu, lacrimile mi-implura ochii si mi-stinsera vederea.

„De atunce anim'a mea a trecutu prin tóte suferintiele câte unu moritoriu póte sê supórte.

„Resultatulu acestoru multe suferintie e

invoirea parintiloru mei d'a intrá in manastire.

„Ei, ca nesce parinti iubitori, nici decátu nu voira sê apróbe pasiulu meu; inse eu din ce in ce vescediam mai multu, si ast'a i petrunse.

„Mediculu li recomandà pentru mine stramutare de aeru, — deci la dorinti'a mea, ei se invoira sê me mutu la o manastire, situata intr'unu locu sanetosu si romanticu.

„— Ti-vomu impliní dorinti'a, — mi-dise tata-meu, — si te vomu duce la manastire. Tu vei petrece acolo unu anu, doi, far' a face votulu. Mai tardîu apoi tu ins'a-ti vei dorí, sê te aducemu a casa de acolo.

„Voiu intrá dar in fine in manastire.

„Voiu petrece restulu vietii mele intre patru ziduri reci si triste.

„Acolo va fi iertatu sê plangu.

„Nimene nu me va vedé.

„Acolo va fi iertatu sê iubescu.

„Nimene nu me va opri.

„Voiu fi calugaritia... pentru amorulu meu... pentru Stefanu!...“

Pan'ací suná diuariulu.

Stefanu lu-cetì si recetì, par câ nu credea cele cetite, apoi sarutà de mii de ori si-rele pretiöse.

Elu par câ renvià.

O lume noua i se deschise, o lume frumoasa si farmecatória, care i suridea cu fericire . . .

Acést'a erá descoperirea si convingerea, câ Elena lu-totu iubescce inca.

Acést'a erá speranti'a, câ dins'a va fi a lui pentru totu-de-una.

Ea inca n'a facutu votulu.

Mai sunt inca dóue septemani.

In acestu restimpu elu va alergá la tóte manastirile, si o va scóte de ori unde va aflá-o.

Dar iute, iute!

Asié meditá Stefanu.

Si desu de deminétia plecà.

III.

Trecura si cele dóue septemani, si Stefanu totu nu gasì inca pe Elena.

Elu visità tóte manastirile. Inventà felu de folu de preteste, ca sê póta vedé tóte calu-

garitiile dintr'insele. Dar dintre aceste nici un'a nu erá Elena.

Si pana ce elu o cautá desperatu, ea dóra si-a si facutu votulu. Si-apoi pace buna de a o mai poté scóte de acolo!

Acésta temere infricosiata mai câ-lu nebunì.

In urma, frantu corporalmente si sufletiesce, perdiendu dóra si ultim'a schintéua a sperantie, sozì la graniti'a Romaniei in orasielulu U*.

Acolo inca se affá o manastire.

Numai acolo mai avea elu sperantia d'a poté gazí pe scump'a sa iubita.

Candu caruti'a lui trecù pe dinaintea manastirii, vediù esîndu din biserică multi ómeni. I intrebà ce felu de solenitate s'a serbatu acuma in biserică?

— Asta-di facù votulu o calugaritia tinera, — respunse intreatulu.

Fiori reci cutremurara internulu lui Stefanu la audiulu acestoru cuvinte, si o vóce ingrozitória i sioptì:

— Ast'a e Elena ta!

Elu sarì iute din carutia, si alergandu la pórt'a manastirii, trase ca scosu din minte clopotielulu.

— Cine e? — întrebă o voce femeiească din lăuntru.

— Unu creștinu, — răspuse Ștefanu.

— Ce vrei?

— Te rogu deschide-mi pórta!

— Nu se póte.

— Pentru ce?

— Pentru că fara scirea staritiei nu mi-i iertatu sê facu acést'a.

— Chiamă-o dar aice, séu insciintieza-o!

— Nu se póte.

— Dar pentru ce?

— Stariti'a petrece diu'a de asta-di in postu si rogatiuni in odai'a sa, si nimene nu póte intrá la ea.

— Pentru ce chiar diu'a de adi?

— Pentru că acést'a e di de serbatóre in manastirea nóstra.

— Ce serbatóre?

— Adi s'a calugaritu o féta tinera, care petrece de vr'o doi ani intre noi.

--- Numele ei?

— Magdalena.

— Nu acest'a.

— Altu nume noi nu cunóscemu. Numele nostru din botezu lu-lasâmu afara de manastire, si candu intrâm u aice, adoptâmu al-

tulu mai corespundiatoriu stârii si chiamârii nôstre. Eu nu scîu ce nume a avutu Magdalena mai nainte de a intrá in societatea nôstra.

— Dar lasa-me sê intru !

— Nu se pôte, crestine, nu se pôte.

— Te rogu in numele lui Domnedieu !

— Acuma nu potu.

— Dar eu sum fratele acestei calugaritie . . .

— Apoi vina mane !

Si ea se departà.

Stefanu remase singuru — nimicitu la pragulu realisârii sperantie sale.

Si tôte aceste mari doreri le suferì numai pentru câ stariti'a petrece diu'a in postu si rogatiuni, si astu-felu ea nu permite nimenui sê intre in manastire.

Alteratu pana la nebunîa, elu batù de nou cu tóta furi'a pórt'a manastirii, strigându :

— Staritia, staritia, nu me face sê nebunescu !

Stefanu tacù, *asceptandu sê vina cine-va.

Dar in laintru urmà tacerea de mai nainte.

Nimene nu venì sê deschida pórt'a.

Ce sê faca ?

Acuma éta e aice la pórt'a casei in care de siguru se afla inchisa pentru totu-de-una alés'a animei sale, — si elu nu póte sê intre, nu póte s'o véda, sê-i spuna câ o iubesc, si sê-i dîca :

— Vina cu mine in lumea mare !

Ah ! ce a fostu suferinti'a lui Tantalu in asemenare cu dorerea lui Stefanu !

Elu statù multu timpu ca inmarmuritu, si meditandu a supra sortii sale nefericite.

De odata cine-va lu-salutà.

Stefanu se uità intr'acolo.

Erá unu vechiu amicu alu seu.

— Ce cauti tu aice in orasielulu nostru ?
— lu-intrebà acel'a.

— Fericirea mea, — respunse Stefanu posomoritu.

— Ah ! ah ! Esti dóra inamoratu ?

— Mai multu ! — respunse Stefanu, — eu par' câ nu mai am minte, par' câ sum ne-bunu.

— E bine, frate, vina la mine, si povestesc-mi zmorulu teu, care me petrunse atâtu de multu si pe mine !

— Nu-mi pasa !

Si Stefanu, de bratiu cu amicululu seu,

merse la locuinti'a acestuia, incepundu a enará inca pe drumu gelnic'a istoria a amorului seu.

Chiar candu ajunsera a casa, elu dîse :

— Si acuma am venitu aice la manastirea acést'a, s'o cautu si-aice.

— Chiar bine!

— Asié cugeti?

— Da.

— Pentru ce?

— Asculta-me!

— Vorbesce!

— De vr'o luna de dîle s'a respanditu in orasielulu nostru scirea , câ o copila frageda, tinera, de o frumsetia farmecatória, o féta din buna casa, va face adi votulu de calugaritia. Acésta scire trase cu atâtu mai multu atentiunea si curiositatea publicului,câ-ci se dîcea, câ nefericit'a e unic'a fiica a parintiloru ei bogati.

— Da, da! — afirmà Stefanu.

— Toti erau curiosi sê afe motivulu acestei resolutiuni triste, deci incepeau a presupune felu de felu de motive posibile. Mai multi inse accentuau amorulu ei nefericitu.

— Asié este!

— Am audîtu si numele dinsei . . .

— Spune-mi-lu iute!

— Elena Todorescu.

— Dins'a-i! — esclamà Stefanu cadiendu
in bratiile amicului seu.

Dupa o dî si o nópte infricosiata, in demaneti'a urmatória Stefanu alergà numai decâtu la pórt'a manastirii.

Pórt'a i se deschise, si elu intrà.

Unu simtiementu divinu cuprinse totu internulu seu, candu se vediù in interiorulu manastirii.

In fine elu se aflá sub acel'a-si acopere-
mentu cu Elena!

Elu fu condusu la stariti'a.

Acést'a lu-primì cu cea mai destinsa afa-
bilitate si cordialitate, si lu-intrebà de scopulu
venirii sale:

— Maica staritia, — incepù Stefanu, —
eu sum fratele calugaritiei care a facutu eri
votulu.

— Ea e fericita, câ-ci s'a apropiatu de
Domnedieu.

— Eu am fostu soldatu. Siepte ani am lipsitu din cas'a parintiésca. Si in acestu res-timpu eu nici odata n'am vediutu pe soru-mea. Rentorsu acuma a casa, numai decátu am grabitu aice, s'o mai vedu inca odata. Te rogu dara iérta-me s'o potu vedé!

— Mi-pare reu, domnule, câ nu-ti potu implini dorinti'a, — respunse stariti'a cu tristétia.

— Pentru ce?

— Pentru câ ast'a nu atêrna de la mine.

— Ci?

— De la episcopulu nostru.

— Ah!

— Du-te dar si-i cere voi'a, si-apoi te voju lasá numai decátu sê vorbesci cu sor'a dtale.

— Unde siede episcopulu?

— In orasiulu*.

— Departe de aice?

— Ba.

— Totu-si?

— De trei dîle.

— Vai Dómne!

— N'am ce sê-ti facu, dragulu meu, eu

nu-ti potu dá voi'a ceruta fara scirea episcopului nostru.

— Dar déca . . .

— Nu se póte, Asié suna legea.

— Apoi déca nu se póte altu-felu, voiu merge si voiu cere voi'a santiei sale.

— Du-te cu pace si cu Domnedieu !

Stefanu sarutà man'a staritiei, apoi esí din manastire, si portile acesteia se inchisera dupa elu.

Dupa o caletoria grozava de trei dîle, Stefanu in fine sosí la resiedinti'a episcopului.

Candu sosí acolo, fu séra, deci mai asceptà pana demaneti'a.

Atunce numai decátu se presintà in cancelari'a episcopésca.

Grozavu !

Santi'a sa nu se aflá a casa.

Erá dusu la o scalda minerala pentru restaurarea sanetâti sale.

Si scald'a aceea zacea in departare de siepte dîle.

Si in absinti'a episcopului nimene n'avea autorisatiunea de a dá voia sê vorbésca cineva cu o calugaritia óre-care.

Cestiunea calugaritiiloru apartieneau a-faceriloru rezervate pentru presidiu.

Stefanu dara plecà la scald'a aceea.

Facêndu o caletoria din cele mai infri-cosiate, in fine elu sosì acolo, cerù voi'a episcopului de a poté vorbí cu soru-sa, calugari-tia in manastirea X, si obtienendu licenti'a, grabì numai decátu a se rentórce in ora-siulu X.

Plinu de bucuria se infatîsià elu acuma inaintea staritiei.

Acésta vediendu subscriptiunea episco-pului, numai decátu chiamà o calugaritia, si i dîse:

— Sora Maria, te rogu chiama aice pe sor'a Magdalena!

Anim'a lui Stefanu palpità atâtu de fer-binte, incátu nu potù sê graiésca nici unu cu-ventu.

La momentu aparù in pragu o calugari-
tia tinera, cu talia mladiósa si fatia palida.

Condeiu lu cade din man'a-mi tremu-
randa . . .

Ea erá Elena.

— Elena, mirés'a mea!

— Stefane!

Numai atâ't'a potura pronunziá ambii,
apoi se imbratísiara ferbinte.

Urmà unu momentu de cea mai santa
tacere.

— Domnule, — intrerupse stariti'a tace-
rea, — dta ne-ai amagitu. Ai dîsu, câ est
fratele sorei Magdalenei, si éta acuma i dîci
mirésa!

— Da, dins'a e mirés'a mea.

— A fostu dóra aceea, dar acuma dins'a
e mirés'a lui Christosu.

— Nu se póte, nu se póte! — strigà Ste-
fanu desperatu.

— Ea a facutu eri votulu. A renunziatu
la tóte placerile lumesci, si nu vré sê mai scía
nimica de lume.

‘ Dar de mine? . . .

— Nici de dta, care prin portarea-ti
fatiarnica ai desonoratu acésta locuintia
santa.

— Eu n'am desonoratu-o, ci vreu s'o facu si mai onorabila, creandu intr'ins'a fericirea a dóue anime iubitorie.

— Te provocu, domnule, parascesce loculu acest'a numai decátu !

— Asculta-me, maica staritia ! Eu de dóue septemani am cautatu totu indesiertu pe iubit'a mea Elena. In fine am gasitu-o aice. Eu nu o voi lasá in manastire. Voiu duce-o pe bratiile unei iubiri sincere, departe de aice, in locuinti'a mea, ca sê fimu purure fericiti !

La acestu sgomotu acursera mai multe calugaritie betrane, si facându-si cruce se uitau cu unu felu de gróza la tinerii nostri iubitori, cari si acuma se tieneau totu imbratâsiati.

In fine Elena si venì in ori, si desfacându-se cu fragedîme din bratiile lui Stefanu, dîse cu vóce fórte emotiunata :

— Stefane, de ce me chiami sê mergu cu tine, au nu esti tu deja insoratu ?

— Nu, scump'a mea !

— Dar eu nu mai sum libera. Eri am joratu sê fiu mirés'a lui Christosu !

— Dar tu trebue sê fíi a mea.

— Nu se mai póte. E tardíu.

— Nimica nu e tardîu, déca voimu.

— Eu nu mai potu voi, câ-ci am joratu.
... Du-te cu Domnedieu!... Ffi fericitu!...

— Me ducu, sufletulu meu, cu anima franta me ducu. Inse me voiu rentôrce, si-atunce te voiu duce din acésta locuintia trista. Legile santei nóstre biserice nu potu pre-tinde, ca prin nefericirea a dóue anime sê sustiena santieni'a juramentului teu!

Stefanu esî ca turbatu . . .

Elena lesînata fu dusa de sororile sale in odai'a sa.

IV.

Dinsulu numai decâtu plecà la mitropolitulu, si i enarà tóta istori'a.

Mitropolitulu lu-mangaià parintiesce. I esplicà prin vorbe dulci, câ Domnedieu a voitu asié. Sê nu se nisuiésca dar a stramutá innal-t'a vointia a lui Domnedieu.

— Dar ast'a nu póte fi vointi'a lui Domnedieu, — lu-reflectà Stefanu.

— Nimica pe sub sóre nu se intem-pla fara vointi'a a Totu-potintelui, — respun-se mitropolitulu.

Apoi mai adause :

— Uita, fetulu meu, acésta intristare !
Mai sunt inca in tiér'a nóstra multe fete , ti-
vei gasí si tu o socía buna.

— Oh ! sante parinte, pentru mine numai
o fiintia existe sub sóre , Elena. Fara dins'a
nici eu nu mai vreu sê traiescu. Te rogu, ab-
sólva-o de juramentulu seu.

— Vina mane, fetulu meu, — i respun-
se mitropolitulu, cugetandu câ pan'atuncea
dóra si Stefanu se va impacá cu sórtea sa,
si nu va mai poftí de la dinsulu o imposibi-
litate.

Stefanu sarutà man'a arhierelui, si
se departà asié dicêndu siguru de rezultatulu
doritu.

Sosindu a casa, pe mésa gasí unu plicu
adresatu lui.

Lu-desfacù iute.

Erau nesce scrisori.

Prim'a — o epistola — suná astu-felu :

„Stefane !

„De unde sê ieu cuvinte, ca sê potu des-
crie simtiemintele mele de ieri ?

„Domnedieu mi-a implinitu si ultim'a
rogare, te-am mai vediutu odata in viéti'a
mea.

„Fia laudatu in eternu numele lui !

„Ah ce fericire !

„Tu me iubesci dara si acuma.

„Tu nu esti insoratu.

„Ah ce nefericire !

„Eu nu potu sê fîu a teu, câ-ci am joratu sê remanu in manastire, si eu nu vreu, nu potu sê-mi retragu juramentulu.

„Aice ti-tramitu câte-va foi din diuariulu meu. Cetesce-le si vërsa o lacrima pentru mine !

„Déca odata, avendu iubirea unei femei sincere si stimatórie, vei fi fericitu : atunce sê-ti aduci a minte, câ mai esiste unu sufletu mortu de víu, care asemene te iubesc, si nu incéta a implorá binecuventarea Ceriului a supra ta !

„Si acésta consciintia sê-ti marésca fericirea !

Elena.“

Stefanu nu mai sciea de sine, candu terminà cetirea acestei epistole, si ca ametítu apucà harthíele alaturate, si incepù a le ceti cu rapediune.

Diuariulu Elenei suná astu-felu :

„Asta-di am facutu votulu !

„Demanéti'a la manecare clopotele dede-

ra semnu, spre a chiamá credintiosii la santa biserica.

Sunetulu loru mi-para atâtu de tristu, încâtu cugetam câ am moritu, si audu clopotele sunandu la inmormentarea mea.

„Ne-amu dusu la biserica.

„Nu scíu, déca natur'a ceremoniei, simpathí'a catra mine, séu tineretiele mele erau caus'a, câ toti se uitau la mine cu unu felu de compatimire?!

„Aruncai o privire a supra credintiosiloru adunati, câ-ci eu nu poteam sê credu, sê nu vina si Stefanu — la inmormentarea spirituala a mea, macar déca dinsulu s'a si insoratu.

„Eu totu speram d'a-lu poté vedé inca odata.

„Dar indesiertu.

„Sosindu momentulu celu decidietoriu, care avea sê me departa pentru totu-de-una de cele lumesci, inca odata si mai pe urma me uitai in giuru de mine, dar pe Stefanu totu nu-lu vedeam . . .

„Cu pasi tremurandi me apropiai de altariu, inaintea caruia in puterea santeloru canóne facui votulu, si astu-felu rupsei tóte legaturele mele cu lumea esterna, cercandu

usiorare in credintia si in rogatiuni, cari sunt balsamulu animeloru frante.

„Atunci mi-se parù, câ pamentulu se cutropesce sub piciórele mele. Ochii mi se intunecara, si nepotinti'a fisica me apesà intru atât'a, încâtu numai spriginindu-me in bratiel' a dóue sorori, potui esî din biserică . . .“

Cuvintele urmatórie nu se mai poteau cetí de lacrimel' ce le udara la scrierea lor . . .

Ce sê mai dîcu ?

Déca cetitoriulu va caletori in orasiulu Z., si va merge la manastire, va vedé acolo unu calugaru betranu.

N'a albitu elu de etate, ci de suferintie.
Acestu calugaru e Stefanu Campeanu.

Éta, dóue anime nefericite, doi morti vfi, din caus'a simtieminteloru confessiunale esagerate !

Asemene istorii se 'ntemplara cu trei-dieci de ani mai nainte.

Asta-di — precum toti scimu — de aceste nu se mai repetiescu.

Si nici nu mai cutéza nimene sê se incumete a redesceptá între noi aceste idei ruginite, pentru câ toti amu ride de elu, ca de unu prostu si jumetate.

Cum sê nu ?

Uniti si neuniti confessiunalminte, noi toti suntemu Romani, toti suntemu stranepotii lui Traianu, toti avemu acele-si interese nationale, cari numai in armonía potu sê inainteze.

F i n e.

Anima pentru anima.

I.

Locuitorii satului N. într'o buna demanétia se pomenira cu unu evenimentu infricosiatu in mijloculu loru.

Pe strad'a principala, care totu·odata erá si cea secundaria, câ-ci satulu constá numai din o strada mare si lunga, se ivì o trasura straina cu patru cai.

Sê nu credeti inse , câ evenimentulu erá acésta trasura domnésca ! Nu ! Evenimentulu erá de totu altu ce-va, precum veti vedé mai la vale.

In trasura siedea unu domnu tineru , ér langa cocieriu mai ocupá locu unu servitoriu imbracatu in uniforma de husariu.

Uniform'a servitoriului erá decorata cu colorile unui districtu romanescu, va sê dîca dinsulu erá servitoriulu aceluia-si ; asié dara

domnulu seu din trasura inca erá vr'unu di-regatoriu din acelu districtu.

Trasur'a inaintá dreptu de a lungulu stradei, dar cam incetisioru, câ-ci cei patru cai abié poteau pasî in tin'a si mocirl'a decorata cu balti inficióse, in cari bróscele cantau lauda si marire zelului de curatiania alu antistiei comunale.

In fine trasur'a se oprì inaintea nnei case mici si de unu exterioru fórte curiosu.

De vr'o ingraditura nu erá nici vorba. Inse de gardu nici nu erá necesitate, câ-ci balt'a cea mare ce se estindea inaintea casei facea imposibilu ori si cui de a poté intrá in curtea casei. Astu-felu acést'a, incungiurata de dóue parti de apa, formá o peninsula din cele mai complete.

Pecatu numai, câ balt'a erá plina de totu feliulu de lapedature, cari respandeau unu mirosu, care facea sê-ti tréca tóte ideile de romantismu.

Numai partea de dinapoi a curtii, adeca cea de catra gradina, erá in legatura nemijlocita cu pamentulu uscatu. Inse pe acolo nu pré erá iertatu a amblá, fiindu gradinele acoperite cu semenature.

Deci, ca totu-si comunicatiunea sê nu fía

de totu suspendata cu strad'a, trebuì a se îngriji de vr'unu mijlocu in privinti'a acést'a.

Mai cu scopu ar fi fostu a sapá unu siantiu, in care ar fi potulu curge balt'a intréga, dar saparea unui siantiu atátu de mare ar fi constatu lucru multu; deci se aflà unu mijlocu mai usioru, spre a sustiené comunicatiunea între casa si strada.

Si acel'a ?

Peste balta se asiedià unu lemnu lungu si grosu, pe care se potea trece la locul doritu.

Prin acestu lemnu apoi se produse unu resultatu duplu. Antâiu: elu sustienea comunicatiunea, — si a dóu'a: siliá pe trecatori a se exercitá in gimnastica, de cumva adeca nu voiau a se scaldá in balta.

Apoi nu erá dara preferibilu lemnulu, in locu de a face siantiu, candu acel'a mai investiá pe ómeni gimnastic'a ?!

Cine nu scíe, câ gimnastic'a e folositória pentru ori ce omu ?!

E bine, precum` dîseramu mai susu, trasur'a se oprì inaintea acestei casulie.

Servitoriulu sarì numai decátu din siedutulu seu, si ajutà domnului seu a se coborí si elu.

Pana ce elu se va fi coboritu, se aruncâmu o privire a supra curtii si a casei!

Curtea erá pustía. Acést'a inse nu va sê dîca atât'a, câ érb'a verde a acoperitu-o. Nu. Érb'a verde nici câ se vedea de lobod'a si scirulu, ce formau unu felu de padure nepenetrabila.

Numai intr'unu coltiu se vedea o ruina óre-care, ceea ce nici decâtu nu erá vr'o anticitate de pe timpulu Romániloru, ci numai ultimele remasîtie ale unui vechiu cotetiu, nepusu inca pe focu de nimene, anunciandu câ locuitoriulu acestei curtii nu are porci, séu de cumva are, i tiene in odai'a sa, n'avendu altu locu pentru ei.

Trebue câ dinsulu e unu omu fórte seracu!

Acést'a ni o anuncia si cas'a lui.

Dar ce dîsei?

Acésta visuina ascunsa in pamentu, cu paretii ei nevaruiti, cu acoperisiulu ei de paie, prin care fumulu ese pe unde i place, cu ferestile-i mici — dar si acele sparte, cu usi'a sa — ce nici nu se póte incuiá, si cu intrég'a sa constructiune antidiluviana, — merita ea óre numele de „casa?”

Nu!

Acést'a nu e casa, ci — scóla!...

Invetiatoriulu indata-ce observà, câ inaintea locuintiei sale se oprì o trasura domnéscă, esî sê védia cine lu-onoréza asié pe ne-acceptate?

Abié zarì pe servitoriulu in uniformă, numai decâtu esclamá cu mirare :

— Domnulu pretoru !

Peste o jumetate de óra apoi se latî scirea in totu satulu, câ pretorulu — séu in limbăgiu mai poporalu „solgabireulu“ — a sositu in mijloculu loru, ca sê viziteze scól'a locală.

Acest'a erá „evenimentulu infricosiatu“, cu care se incepe naratiunea presinte.

Erá unu „evenimentu“, câ-ci dlu pretoru se ivì in satu, unde numai arare ori aveau onórea a-lu vedé, — dar totu odata acestu evenimentu erá si „infricosiatu“, câ-ci dsa venì in afacere scolaria.

Locuitorii satului N. erau fórte ciudati. Pentru dinsii nici ó afacere nu erá mai infricosiata, decâtu cea scolaria.

Ei portau tóte greutâtile satenesci cu unu felu de usioretate; ei si-plateau contributiunea — de sila bucurosu, — faceau drumurile

bune, (dovéda celu din mijloculu satului,) — faceau pe carausi, candu dlui notariu i plesniá prin minte, — ei impliniau tóte detorintiele loru : numai de un'a se infiorau, si acést'a una erá scól'a.

Pentru scóla séu invetiatoriu numai cu mare truda poteai sê scoti de la ei vr'unu ajutoriu de lucru séu de bani.

Scól'a pentru dinsii erá unu articolu de lucsu, ér de la invetiatoriu nu pretindeau mai multu, decâtu sê scíe cantá frumosu in biserica.

Acelu invetiatoriu li placea mai multu, care mai a rare ori i provocá sê tramita pruncii la scóla, si celu-ce mai multu petrecea cu dinsii in cârcim'a satului.

Léf'a invetiatoriului constá din bani, lucru si bucate.

Banii nici odata nu se poteau incassá, si de cumva invetiatoriulu amenintiá pe sateni cu esecutiune, acestia la rondulu loru lu-amenintiau cu scótere din postu, si asié fericitulu invetiatoriu tacea.

Inse déca nu-si potea scóte banii, apoi cu lucrulu ce i se faceau, o patiea si mai reu, pamentulu lui erá mai reu cultivatu in totu hotarulu, încátu si copfii mici, déca vedeau vr'o

holda mai slaba, dîceau : „ast'a-i a invetiatoriu-
lui!“ — dar apoi lucrulu ce i se facea a casa ?
acest'a intru adeveru erá „lucru de claca.“

Si bucatele ? Candu aceste se alegeau,
fîa-care sateanu punea la o parte ceea ce erá
mai netrebuintiosu, pentru purcariulu, vaca-
riulu, stevariulu si ceialalti servitori ai satu-
lui, si-apoi ceea ce remanea de la acestia, séu
mai bine a dîce — ceea ce nici acestora nu li
mai trebuia, se dadea invetiatoriului.

De siguru elu a patîtu si acésta anecdota
cunoscuta :

Invetiatoriulu avea sê capete de la óme-
nii din comunitate si unu vasu de vinu , con-
tribuindu fîa-care câte o cupa. La timpulu
seu, invetiatoriulu a si pornitu prin satu cu o
bute, spre a-si aduná vinulu. Primulu omu,
carele avea sê verse cup'a de vinu in bute,
implù cup'a cu apa, cugetandu câ urmatorii
lui voru versá in bute toti vinu, si astu-felu
cup'a lui de apa nici nu se va observá. Dar
alu doile, si toti ceialalti pana la celu din ur-
ma, facura totu asié. Invetiatoriulu apoi ren-
torcêndu-se sér'a cu butea plina, aflá cu mul-
ta mirare, câ in aceea nu se afla nici unu
stropu de vinu, ci tóta e plina de apa.

E bine, considerandu tóte aceste insusîri

caracteristice ale sateniloru din comun'a N., nu ne vomu mirá de felu, câ dînsii se sparia-ra cumplitu, audîndu, câ pretorulu a vinitu sê li védia scól'a.

— De buna séma va trebui sê tocmimu scól'a, — observà unulu cu ingrigire.

— Ba sê me credi, câ netrebniculu aces-t'a de invetiatoriu ne nepastuesce éra! — reflectà altulu.

— Cum asié? — întrebà unu flacâu.

— D'apoi si de una-di l'au pusu pecatele de ne-au silitu sê cumperâmu nes'ce carti nóue, — respunse celu întrebatu.

— Asié-i, asié-i, — aprobara toti.

— Si-acuma cine scîe ce a mai nascocitu éra-si!

— Da, da, — strigara mai multe voci.

— Io nu şcîu de ce sê fîa prunculu meu mai invetiatu decâtu mine, câ dóra nu vreu sê facu din elu popa?! — dîse maniosu unu betranu.

— Nici io, nici io, — adausera mai multi.

— Nu ni trebuescu carti! — strigara toti.

— Dar, nene Vasilica, — începù unu tineru, — precum audîi cu o urechia, invetia-

toriulu nostru de asta - data vré si mai multu !

— Ce n'aiba voiesce elu, — intrebà unulu ingritu.

— Sê ne batjocurésca.

— Cum asié ?

— Se va plange la dlu solgabireu, câ nu dati pruncii la scóla.

— Audi-lu, nerusînatulu, — observà unu betranu.

— Dar déca mi-voiu dá prunculu la scóla, cine va grigí de boii mei ? — reflectà unulu.

— Cine mi-a ajutá la lucru ? — díse altulu.

— Pe cine voiu tramite la campu cu purceii ? — intrebà alu treile.

— Cine va portá grige de gâscile mele, déca mi-voiu tiené fét'a la scóla, ca pe o domsióra ? — incheià alu patrale.

— Nu ni-omu dá pruncii la scóla ! — strigara toti mai de odata.

— Nu, nu, — măi resunara unele voci.

— Dar sê ve mai spunu un'a, — inceph de nou flacâulu.

— S'audîmu !

— Trebue sê scótemu din satu pe inve-

tiatoriulu, care a voitu sê ni faca rusînea acést'a!

— Asié-i!

— L'omu scóte.

— L'omu duce la marginea hotariului, sê-si caute de drumu, — observà unulu ri-diendu.

— Si-apoi o sê ve fíu io invetiatoriu pe jumetate de plata, — adause flacâulu de mai nainte, — sciú tóte „glasurile.“

— Apoi sê traiesci! — i dorì unu be-tranu.

— Traiésca invetiatoriulu nou! — strigara toti.

Haid' sê bemu dara aldamasiulu! — grabì sê adauga flacâulu, ca nu cumva consatenii lui sê-si uite de invoiéla.

Apoi se pusera toti la beute.

E de prisosu a spune, câ scen'a acést'a s'a intemplatu in cârcim'a satului, unde mai antâiu ajunse scirea despre sosirea pretorului.

Pe candu apoi dinsii si-petreceau mai bine, venì argatulu de la cas'a satului, ca la porunc'a solgabireului toti sê mérga numai decâtu la scóla.

Porunc'a solgabireului avù efectu, si toti

plecara cu capetele debălate la locul unde fure chiamati.

Ér noi sê-i prevenimu si sê vedemu ce s'a intemplatu intr'aceste la scóla?

Vomu intrá dimpreuna cu pretorulu.

Intrandu, ne aplecâmu bine la usia, ca nu cumva s'o patîmu si noi ca pretorulu, carele ne bagêndu bine de séma umilinti'a servila a usiei, si-a lovit fruntea, încâtu vediù inaintea sa totu schintei verdi.

Usi'a de siguru numai pentru aceea se facù asié josu, ca cei ce voru intrá printr'in-s'a, sê-si aduca a minte, câ aice e scól'a, unde se invétia o virtute crestinésca : umilinti'a.

Inse déca usi'a e mica, celu pucinu nu suntemu siliti a o inchide, si a nume din acea cauza simpla, câ inchidiátore nu are. Asta ar fi de prisosu, câ-ci pe langa usia in mai multe locuri ti poti bagá mau'a, si o poti deschide si inchide fórte usioru prin ajutoriulu unui lemnutiu proptitu din laintru de usia

Éta inca unu câstigu alu economiei natiunale : a inchide si deschide usi'a, far' a mai lapedá banii scumpi spre a cumperá vr'o inchidiatória de feru!

Apoi prin usi'a sparta se mai ajutorá si

unu scopu sanitaru. Ventulu adeca potendu sê intre pe unde si candu i placea, aerulu din laintru totu-de-una erá próspetu, — mai alesu érn'a . . .

Scól'a se impartea in trei camere. Cea de catra strada — cu prospectu pe balt'a cea romantica — erá ins'a-si scól'a; cea de catra gradina serviá dreptu locuintia invetiatoriu-lui si familiei acestuia, care constá din soci'a lui si cei siepte prunci mici ai loru; intre scóla si locuinti'a invetiatoriu-lui se aflá tind'a, care totu-odata se intrebuintiá si ca locu de repausu pentru galitie si unu purcelu.

Invetiatoriu-lu salutà cu totu respectulu pe pretorulu, carele numai decâtu i dîse :

— Am venitu sê vediu in ce stare se afla scól'a dtale ?

— Cu dorere, trebue sê-ti spunu, dle pretoru, cî scól'a mea se afla in stadiulu celu mai deplorabilu.

— Ce e caus'a ?

— Scól'a, precum vedi, mai câ se ruina, ómenii nu vreu nici decâtu sê o mai renoiésca.

— Pentru ce ?

— Pentru câ ei sunt maniosi pe mine.

— Din ce cauza ?

— Din cauza că în totu anulu sum similitu a scóte prin esecutiune léf'a mea de la ei.

— Dóra e pré mare.

— Ba.

— Câta léfa ai ?

— Optu florini pe unu anu.

Pretorulu nu-si potù ascunde risulu de mirare, apoi adause zimbindu :

— Si nici sumuliti'a acést'a nu ti-se platesce regulatu ?

— Nu.

— Dar antisti'a comunala nu-ti vine intru ajutoriu in caus'a acést'a ?

— Antisti'a inca mai atítia pe sateni in contra mea, de câte ori i se dâ ocasiune.

— Dar ce ai pecatuitu dta in contra loru ?

— Nimicu mai multu, decátu că sum invetiatoriu in satulu acest'a.

— Nu te intielegu.

— Binevoiesce a me ascultá, si ti-voiu povesti istori'a urei loru in contra mea !

— Vorbesce !

— Devenindu statiunea acést'a vacanta, parinte'e parocu localu voi sê o deie unui tineru, carele apoi dreptu multiamita trebuia

sê ieie de socia pe nepót'a santfeii sale. Pactulu între ei se si incheià în privinti'a acést'a. Inse din nefericire planulu nu reesî, cu tóte câ intrigile posibile se întrebuintiara. Candidatulu parocului cadîu, prin urmare nepót'a lui remase nemaritata, si eu ajunsei invetiatoriu în acestu satu. De atunce maní'a lui totu me persecuta. Dinsulu e neamu cu notariulu, acést'a traiesce bine cu judele, si astu-felu antisti'a întréga me uresce.

Dar sunt multi prunci de scóla în satu? — întrebà pretorulu mai departe.

— Dóue sute trei-dieci si nóue.

— Dintre acestia câti ambla la scóla?

— Acuma am trei scolari.

Intr'aceste pretorulu si invetiatoriulu intrara în scóla.

Pretorulu, unu omu innaltu, numai cu capulu plecatu potea sê amblø într'ins'a, câ-ci plafondulu erá pré josu, dar apoi celu pucinu lumin'a multa nu-i infestá ochii, câ-ci si ferestile erau fórte mici. Éta dara si caus'a pentru care ferestile se faceau atátu de mici!

Inse mai erá si alt'a, si acésta economica natiunala, ca adeca sê trebuiésca pentru ele mai pucina sticla.

Si ca economí'a natiunala sê se póta dezvoltá si mai multu, sticlele sparte ale ferestiloru nu se mai supliniau prin altele. Érn'a se punea acolo clabatiulu cutarui scolariu, ér vé-r'a se lasá góla.

In scóla — precum dîse si invetiatoriulu — erau trei prunci. Celu mai mare dintre ei erá de siepte ani. Va sê dîca nici unulu nu sciea inca nimica, si numai din caus'a aceea amblau la scóla, câ parintii loru inca nu-i puteau intrebuintiá la nici unu lucru.

Pretorulu numai decátu dede ordinu a se chiamá la scóla toti parintii prunciloru in-scrisi la invetiatura.

Nu peste multu apoi cei chiamati se si presintara unulu câte unulu, avendu ei frica traditiunala de „solgabireulu.“

— Ioane Ceterasiu, pentru ce nu-ti dai prunculu la scóla? — intrebà pretorulu de celu d'antâiu carele intrà.

— Prunculu meu nu e indetoratu sê am-ble la scóla, — respunse respectivulu.

— Pentru ce?

— Pentru câ-î iertatu.

— Cine l'a iertatu?

— D'apoi pop'a . . .

— Dar cum a potutu elu sê faca ast'a?

— Asié câ i-am datu unu miel, numai ca sê-mi ierte prunculu de la scóla, si sê nu spuna acést'a nimenuia.

— Asié?

— Asié dieu!

— Apoi déca e asié, én siedi numai colo in scaunu!

— Dle solgabireu, nu-mi face batjocur'a acést'a, sê me puni in scóla de alaturea cu pruncii!

Tóta rogarea fu insedar. Ioanu Ceterasiu trebui sê ocupe locu langa prunci.

Urmà alu doile, alu treile, alu patrale, si asié mai departe. Toti spusera felu de felu de cause, pentru care nu-si dau pruncii la scóla? Mai multi repetîra, câ si pruncii loru sunt „iertati.“ Toti fure constrinsi a ocupá locu in scaune langa o lalta.

In urma dupa ce tóte scaunele se implura, pretorulu provocà pe invetiatoriulu ai catechisá.

Si asta apoi durà pana la miédia-di.

La miédia-di toti declarara, câ preferu a tramite pruncii la scóla, decâtu sê mai siéda dinsii pe-acele banci.

La acésta promisiune solemna pretorulu — devenindu si dinsulu flamendu — i lasà pe toti a merge catra casa.

Inse inaintea de a i lasá a casa, li tienù o cuventare strasnica, provocandu-i a se aduná numai decâtu dupa miédia-di spre a mai imbunatatî léf'a invetiatoriului.

Apoi se departara toti, dimpreuna cu pretorulu ...

Dupa miédia-di satenii se si adunara la svatu, si dupa multe vorbe in fine — de fric'a pretorului — decisera a mai marí léf'a invetiatoriului, recunoscându si dinsii, câ dieu acel'a din optu fl. v. a. nu póte sê traiesca ...

Deci ca sê póta traí, cu multa generositate, i urcara léf'a la — diece florini ...

II.

Nu departe de scóla se aflá ospetarí'a. Unu edificiu frumosu ácest'a, construitu din pétra de stanca si caramide, si acoperitu cu tîgle. Prospectu-i amicabilu, paretii-i varuiti, si ferestile-i mari si vederósc^o anunciau ori si cui pe stapanulu ingrigitoriu.

Nu veti crede, déca voiu spune, câ si stapanulu acesteia erá totu satulu.

Precum intre parinti este deosebire, asié si intre stapani. Sunt parinti buni, si rei, — asié si stapanii sunt de feliurite categorié.

Satulu N. fatia cu ospetari'a erá parinte bunu, — éra pentru scóla, parinte reu.

Nu e mirare! Ospetari'a producea unu vinitu frumosielu, éra scól'a nu numai câ nu aducea vr'unu folosu materialu, dar inea constá bani.

De folosulu spiritualu nu multu se interesau locuitorii satului N.

Pretorulu esîndu din scólá, trase dreptu la ospetaria, unde cerendu-si numai decátu o odaia, incepù a-si face toalet'a.

Acést'a nu durà multu.

Apoi fiindu gata, esî diu ospetaria, si merse intr'una din pucinele case frumóse câte se aflau in satu.

In acea casa siedea o dama veduva, dómn'a Frundianu, dimpreuna cu fic'a sa Cornelia.

Alesandru Frundianu, barbatulu respectabilei veduve, erá unu avocatulu de bunu renume, si chiar diliginti'a lui neobosita i causà mórtea.

Intr'o di de érna cumplita avendu terminu intr'unu orasiu indepartatu, si voindu cu totu pretiulu a asistá insu-si la pertractare, pe cale se recì. Sosindu a casa, cadiù la patu, si peste putînu aprinderea de plamuni i se ivì in tóta terórea sa.

Bland'a, bun'a si iubitóri'a socía, atacata astu-felu in cea mai scumpa comóra a fericirii sale, consultà pe cei mai renumiti medici din partile acele pentru restaurarea fericirii sale, inse sciinti'a medicala nu fu capabila a mantuí scump'a viétia a barbatului seu.

Elu morì, lasandu-si veduv'a in doliu profundu si neconsolabilu.

Atunce Cornelia erá numai de siepte ani, si de atunce disparura diece ani.

Alésandru Frundianu lasà sociei sale o avere destulu de considerabila, din care acés-ta nu numai putea sê traiésca onorificu, dar inca sê-si si cultiveze fic'a conformu preten-siuniloru moderne.

Dómn'a Frundianu, o femeia dintre cele mai onorabile, nu mai avea acuma alta bucuría decátu fic'a sa. Dar cu câtu bucurí'a ei se restringea acuma numai la una persóna, cu atât'a aceea i erá mai pretí' a si mai scumpa. Si cu câtu aceea i erá mai pretíosa si mai

scumpa, cu atât'a ea se nisuiá a o desvoltá mai multu.

Corneli'a abié trecù de diece ani, fu dusa de mama sa ingrigitória intr'unulu din cele mai renumite institute de educatiune din giurulu acel'a, unde apoi sub o conducere intie-lépta si-facù studiile necesarie cu multu succesu.

Abié trecù o luna, de candu dins'a, ca féta mare, se rentórse la mama-sa, spre a portá dimpreuna cu ea grigile casnice, si astufelu a-si insusî pana la unu gradu necesariu si secretele economiei de casa.

Corneli'a nu erá vr'o celebritate in frumsetia, câ-ci avea unu nasu cam turtitu; dins'a nu posedea nici macaru o frumsetia ordinaria, — dar spiritulu ei abundante, conversatiunea-i placuta si viala, insocita de surisulu ei dragalasiu, i incingeau fruntea cu aureol'a unei frumseti multu mai amabile.

Candu ea si-deschidea gur'a si audicai vócea ei sonóra, candu ascultai cuvintele ei pline de spiritu naivu, candu la zimbirea ei observai cele dóue gropitie adorabile ce se formau pe fati'a sa de ambele parti: anim'a si ochii ti se impleau de unu farmecu, si es-

clamai de totu cuceritu : Ah ! ce féta frumósa e acést'a !

Emiliu Negreanu — acést'a erá numele pretorului, cu care incepuramu naratiunea presinte — inca facù esperinti'a acést'a.

La unu balu romanescu, datu intr'unu orasiu aprópe de satulu N. in folosulu teatru-lui natiunalu, elu vediù pentru prima-óra pe domnisiór'a Cornelia Frundianu. Elu cunoscea bine pe mam'a ei, inse fét'a petrecêndu siese ani de dîle totu in departare, i erá necunoscuta.

Aparinti'a ei naturala facù o pré buna impressiune a supra tinerului pretoru, si — recomandatu ei prin mama-sa — o angagià la unu quadrille.

Dupa acést'a urmara alte dantiuri, si Corneli'a avù destula ocaziune a se convinge, câ pretorulu Negreanu e unu bunu dantiatoriu. Si acésta recunoscintia e mare favoru din partea ori careia fete.

Balulu durà pana demanéti'a, si atunce despartiendu-se toti, Emiliu Negreanu spuse unui amicu alu seu, câ si-a petrecutu fórte bine.

Trecù o luna.

Emiliu Negreanu si-aduse a minte, câ

scólele din cerculu seu mai tóte se afla in o stare fórte deplorabila, deci si-propuse a face o caletoria in cerculu seu, din interesu curatu natiunalu, spre a visitá tóte scolile, si a intreprinde intr'insele imbunatatîrile necesario.

Prim'a scóla de visitatu se defipse cea din satulu N.

'De ce chiar acést'a?

Acést'a erá dóra scól'a cea mai rea?

Ba. Se aflau si mai rele. Ma erá unu satu, unde scóla nici nu se aflá.

Domnulu pretoru revocandu-si a dese ori in memoria incantatóri'a figura a domnisiórei Cornelia Frundianu, si-aduse a minte, câ dins'a siede in satulu N., acestu satu cade in cerculu dsale, si fiindu câ acolo — dupa informatiunile avute — scól'a se afla in o stare fórte trista, docise a esí numai decâtu in fati'a locului a se convinge despre actualitate.

Éta istori'a visitatiunii scolarie din satulu N.

E bine, ori care a fostu motivulu, care a indemnatu pe domnulu pretoru a visitá scól'a din satulu N., destulu câ elu îndepliní acésta

decisiune a sa, si noi avuramu onóre a-i face cunoscinti'a chiar la actulu visitatiunii.

Noi lu-parasiramu chiar in momentulu, in care dinsulu intrà a face visita dómnei Frundianu, séu dóra mai bine fetei sale.

Dinsulu fu primitu cu cea mai sincera afabilitate. Corneli'a din intemplare nu se aflá a casa, fiindu dusa la o amic'a a sa, fic'a postariului localu.

Negreanu regretà multu absinti'a ei, si la despartîrea sa promise a veni si dupa miédia-di, spre a face onorurile sale si domnisiórei Cornelia.

Mam'a iubitória primì cu bucuría promisiunea junelui, si cu o eticheta fina se si grabì a-lu invitá si ea pe dupa miédia di.

Candu, dupa miédia-di, Negreanu se infatîsià éra-si la dómn'a Frundianu, elu gasì pe Cornelia in mijloculu unei societâti de dame tinere, tóte amicele dinsei.

Tóte erau inca fcte, afara de una nevésta tinera, — si intre ele nici unu barbatu.

Fericita positiune pentru tinerulu pre-

toru ! De siguru si lui i mai placea acésta, decâtu scen'a petrecuta inainte de miédia-di in scóla.

Dar sê facemu si noi cunoscinti'a damedorloru presinte !

Cele dóue fete nalte si brunete, sunt fetele preotului ; cea mai mare se chiama Irin'a, ér cealalta Sofi'a. Ambele sunt deplinu desvoltate, si aru fi destulu de culte, de cumva n'aru fi petrecutu câte doi ani in orasiu la o matusia a loru, unde apoi dreptu educatiune mai innalta, invetiara a cochetá cu studentii si cu oficierii, si a clevetí despre toti si despre tóte câte si mai câte flécuri si mintiuni. Din caus'a acést'a ele pretindeau a avé spiritu multu. Cea mai mare voiá sê figureze in totu loculu ca o féta fórte cetita, câ-ci dins'a a cetitu o multîme de romanuri petrecatórie. Cea mai mica, erá o mare musicanta ; ea sciea sê esecute cu fortepianulu cincii piese musicale. Aceste cincii piese, studiate in decursu de doi ani, au constatu pe parintele loru chiar cincii sute de florini. Ambele fete fiindu atátu de culte, se 'ntielege de sine, câ nu voiau sê se marite dupa preotí.

Cópiliti'a aceea cam de cincii-spre-diece ani, cu fati'a-i blondina, cu ochii-i vênети, si

si cu peru-i castanú tufosu, — care siedeá langa fetele preotului, — e o aparintia fórte placuta. Ea e fic'a notariului. In privinti'a frumsetiei, ea de siguru intrece pe tóte amicele sale din societate. Ea e si cea mai tinera intre ele. Inca nici nu si-a indeplinitu studiile. Si-acuma e eleva intr'unu institutu de educatiune, de unde a venitu a casa la parinti numai pe câte-va dîle. Candu fu dusa in institutu, ea vorbiá bine romanesc, acuma inse afectéza vorbindu reu; inca si cele mai ordinare cuvinte le pronuncia falsu. In institutulu ei, de si fetele romane sunt in majoritate, nu se propune limb'a romana. Acolo chiar si romancele converséza totu nemtiesce.

A patr'a féta din societate, fic'a postariului magiaru din satu, domnisióra Hajnalka, a caroia mama e romana, intre tóte ea vorbesce mai bine romanesc.

Ba totu-si nu asié, câ-ci éta aice se afla si socí'a capelanului, dómn'a Elena, care ascumone verbosce frumosu romanesc. Inse dins'a, fica de invetiatoriü, e cam desconsiderata de celelalte.

Emiliu Negroanu, recomandatu la tóte, ocupà locu intre ele, si in scurtu se infirà o conversatiune viala.

Primavér'a se începù, si aerulu próspetu si placutu indemnà pe dóm'n'a casei a propune „tinerimii“ sê ésa in gradina.

Propunerea fu acceptata in unanimitate cu multa placere, si peste pucinu societatea tinera ocupà locu pe o lavitia din gradina.

Se ivì ide'a de a jocá unu jocu socialu.

— Sê vi propunu eu unulu, — dîse Cornelia.

— S'audîmu! — strigara tôte.

— Te invoiesci sê propunu eu, dle Negreanu? — întrebà Cornelia de pretorulu, carele adancitu in visâri — pôte in cugete de imbunatatîre a scólei locale — nu strigà de odata cu damele: „S'audîmu!“

— Eu, — respuse Negreanu, — nu numai câ me invoiescu...

— Dar, — lu-întrerupse ea cu impaciintia.

— Dar me supunu cu cea mai mare placere la tôte ce vei propune dta.

— S'audîmu dara, s'audîmu propunerea! — dîsera éra-si fetele.

— E bine, — dîse Cornelia, — sê jocâmu dara „Ce si pentru ce?“

— Cum e joculu acel'a ? întrebà Negreanu.

— Fórté usioru , — response Cornelia.

— Te rogu , binevoiesce a mi-lu explicá.

— Éta totu joculu ! Cine-va , pe care va cadé sórtea , se va asiediá pe unu scaunu in mijlocu. Ceialti din societate i voru adresá întrebâri. Fía-care întrebare constâ din dóue parti ; prim'a se incepe cu *ce* , a dóu'a cu *pentru ce* ? Nimene inse nu póte sê puna mai multe întrebâri decâtu trei. Respectivulu trebuie sê respunde iute , si nu-i este permisú a repetî acel'a-si respunsu. De cumva dinsulu , séu dins'a , nu póte sê respunda iute , séu se scapa de díce de dóue ori acel'a-si respunsu , — trebuie sê deie pemnu . . .

— Care apoi se rescumpera prin o sarutare , — o intrerupse Emiliu iute.

— Nici decâtu , — i response Conelia , — ci prin feliurite pedepse decise de societate.

— E bine , domnisióra , intielegu. Pofsimu a incepe joculu.

— Dar cine sê siéda in mijloculu pe scaunu ? — întrebà Cornelia.

— Domnulu Negreanu, — respunsera fe-tele de odata.

— Me supunu cu placere la acésta tira-nia dragalasia, — respunse Emiliu, ocupandu locu pe unu scaunu, inaintea lavitei.

— Dar cine sê intrebe? — dîse éra-si Cornelia.

— Sê întrebâmu pe rondu, precum sie-domu, — opiniunà domnisiór'a Hajnalka.

Propunerea se primì, si capelenés'a care siedea chiar la margine, incepù :

— Ce ai dorí sê fii?

— Canonicu.

— Pentru ce?

— Pentru ca sê am si eu asié frumóse *nepóte* ca dvóstre.

Respunsulu cam picantu causà unu zim-bitu pe budiele toturora; éra capelenés'a i pu-se a dóu'a întrebare :

— Ce felu de omu ti-mai place?

— Acel'a pe care nu-lu cunosc.

— Pentru ce?

— Pentru câ despre acel'a sum convinsu, câ dóra nu va cere de la mine bani de im-prumutu.

Urmà ultim'a întrebare :

— Ce uresci mai multu?

— Literatur'a romana.

— Pentru ce?

— Pentru că aceea e mai nemuliatória, si mai ingrata de cultivatorii sei.

Acuma urmà domnisiór'a Sofi'a, fic'a cea mai mica a preotului. Ea intrebà :

— Ce instrumentu musicalu iubesci mai multu ?

— Viór'a.

— Pentru ce ?

— Pentru că viór'a nu numai are tonurile cele mai petrundiatória, dar totu-odata e si prim'a flóre a primaverei.

Acestu jocu de cuvinte éra-si facù efectu, Emiliu vediendu acést'a, decise a mai intocmí asié câte-va raspunsuri.

A dóu'a intrebare sunà astu-felu :

— Ce felu de mancare preferi dta ?

— Cornitiele.

— Pentru ce ?

— Pentru că ele sunt fôrte bune cu cafea, — si-apoi nici-nu me temu, ca nevéstamea sê-mi decoreze candu-va fruntea cu ele . . .

Efectulu fu totu mai mare, si domnisiór'a Sofi'a numai dupa incetarea unui risu lungu potù sê-i adresedic a troi'a intrebare :

— Ce anutimpu te incanta mai cu dulce?

— Postulu mare.

— Pentru ce?

— Pentru câ in postulu mare ómenii se cam pocaiescu, si nu facu atâte fara-de-legi, prin urmare nici eu ca preteru n'am atât'a de lucru, si-apoi avendu eu odata unu postu mare, si léf'a mea trebuie sê fía mai mare.

Intréga societatea ajunsese la culmea ilari-tatii, candu domnisiór'a Hajnalka la rondulu seu, facù prim'a intrebare :

— Ce faci candu te simti cam reu?

— Me rogu lui Domnedieu sê me scape de medici.

— Pentru ce?

— Pentru câ déca odata voi vedé vr'unu medicu langa patulu meu, nu voi mai avé nici o sperantia sê scapu de mórte.

Unu risetu generalu incununà glum'a cam esagorata a lui Emiliu; apoi domnisiór'a Hajnalka continuà :

— Ce reu ti-au facutu medicii, de esti asié maniosu pe ei?

— O reutate, ce nu li-o potu iertá.

— Pentru ce?

— Pentru cât ei au vindecatu pe matusi'a mea, de care Domnedieu sê ferésca pe totu crestinulu evlaviosu !

A trei'a intrebare fu acést'a :

— Ce advocati ti-sunt mai simpatici ?

— De aceia cari nu lungesce procesole.

— Pentru ce ?

— Pentru cât de acestia nu sunt.

Societatea si-petrecea din ce in ce mai vialu, cât-ci spiritulu usioru a lui Emiliu tie-nea in zimbete continue tóte guritiele.

Acuma urmà domnisiór'a Irin'a, fiic'a mai mare a preotului. Ea lu-intrebà :

— Ce carti se cetescu la dvóstre mai desu ?

— Nici unele.

— Pentru ce ?

— Pentru cât la noi cartile nu se cetescu, ci se — numera. Numeratulu i convine mai usioru inteligintiei nóstre decâtu cetitulu, de óra-ce bibliotec'a nici unuia nu se urca mai susu de — trei-dieci si dóue de carti.

A dóu'a intrebare asemene se referiá la literatura. Aceca suná astu-felu :

— Ce nou afli dta in poesüile lui Sionu ?

— Nimica.

— Pentru ce?

— Pentru că nici nu cautu.

Urmă a trei'a întrebare :

— Ce diferenția este între unu cosmopolitu romanu și între unu omu prostu ?

— Mai nimica.

— Pentru ce ?

— Pentru că acest'a e unu prostu, ér cel'a e numai unu prostu și jumetato.

Fiic'a notariului, caro — uitaramu a spune — se chiamă Georgina — începù astu-felu întrebările sale :

— Ce limba ti-i mai draga ? — cea nemtiésca séu cea unгурésca ?

— Nici un'a nici alta ?

— Pentru ce ?

— Eu preferu limb'a afumata.

Naiv'a copila rosî de totu, apoi continuă :

— Ce petreceri te însufletiescu mai tare ?

— Tóte, afara do colo filantropico.

— Pentru ce ?

— Pentru că do acele numai arangiatorii se bucura.

A trei'a întrebare fu ast'a :

— Ce esto fericirea ?

— Femei'a buna.

— Pentru ce ?

— Pentru câ femei'a rea este cea mai mare nefericire.

Respunsulu potrivit alu lui Emiliu fu aplaudatu cu entusiasm, éra elu se 'ntórse catra Cornelia, care lu-intrebà astu-felu :

— Ce este pericolulu celu mai mare ?

— Unu balu.

— Pentru ce ?

— Pentru câ ochii frumóselor sunt cele mai infricosiate *mitrelióse*.

Complimentulu fu primitu cu placere, ér Cornelia continuà a intrebá :

— Ce ne póte persecutá mai cumplitu ?

— Tainuirea.

— Pentru ce ?

— Pentru câ nu ne potemu ascunde de ea.

Si in urma ea intrebà :

— Ce e speranti'a ?

— Sementi'a fericirii.

— Pentru ce ?

— Pentru câ o sperantia câtu de mica ni produce unu vîtoriu frumosu.

Corneli'a si-inchinà capulu. Ea probabil minte intiolese alusiunea fina a lui Emiliu.

Celelalte strigara „bravo!“ Tóte fure multiamite cu respunsurile lui Emiliu.

— E bine, — dîse acest'a, — eu am finitu. Acuma me rogu sê siéda cine-va dintre dvóstre in loculu meu!

Inse joculu nu se mai continuà, câ-ci incependu a inserá, se scolara tóte spre a merge catra casa.

Emiliu facù asemene.

Si astu-felu societatea se disolvà, recunoscêndu fia-care, câ Emiliu esto unu tineru cu multu spiritu.

Numai Cornelia mai presupunea si altu ce-va despre elu.

III.

Trecura dóue luni.

In acestu restimpu Emiliu veni de vr'o cincii ori in satulu N., spre a vedé — scól'a de acolo.

Satenii se si neacasîra cumplitu, pentru câ pretorulu se interesá atâtu de multu de — in-florirea scólei loru.

Inse n'aveau ce face.

Pretorulu e mare domnu, si dinsi erau siliti a-si dá pruncii la scóla.

Intr'un'a din dîle, candu apucâmu firulu naratiunii nóstro, mai tóta inteliginti'a locala se aflá in casina.

Casin'a din satulu N. avea si ea caracteristic'a toturor casineloru de la sate: aceea adeca ori ce potea sê fía, numai casina — nu.

Déca doriai sê manci si sê bei, capetai de tóte, câ-ci casin'a se aflá in ospetaría; déca voiai sê joci billardu, poteai sê-ti suplinesci si poft'a acést'a, câ-ci unu vechiu si nofericitu billardu, cu postavu-i petecosu, ti-statea totu-de-una spre disprsiune; déca ti-viniá sê te joci de-a cartile, nici odata nu te poteai teme, câ nu vei avé companisti; déca fumai atare tutunu cu fumu ametîtoriu, n'aveai téma câ vei iritá nasulu séu ochii cui-va, câ-ci ceialti membrii implura deja localitatea cu atátu de multu fumu, incátu abié se mai vedeau unii pe altii . . .

Déca inse coreai sê ti-sc deie vr'o carte de cotitu, de aceea nu capetai; si de cumva ti-viniá dorulu a cotí vr'unu jurnalulu, séu lu-aflai sub mésa, calcatu in picióre, mangitu, — séu lu-vedeai spintecatu si ruptu pe mésa,

câ-ci cutare „iubitoriu de lecture“ si-a facutu din elu „fidibus.“

Cu tôte aceste inse, inteliginti'a din satulu N. credea, câ ea prin infintiarea accesei casine a facutu unu mare serviciu nationalu!

Acésta convinctiune fu si caus'a intemeiârrii sale din inceputu.

Intr'o buna demanétia inteliginti'a din satulu N. s'a pomenitu cu ide'a, câ ar fi bine sê faca si ea ce-va pentru literatur'a nationala.

Acésta idea mai cu succesu s'ar fi potutu realisá, de cumva fía-care membru se deoblegá a procurá pe spesele sale vr'o carte mai nóua, séu cutare jurnalulu . . .

Inse onorabil'a inteligintia voi sê faca unu ce mai grandiosu; ea dara nu se multiamì numai cu atât'a.

Si astu-felu se decise infintiarea unei societâti de lectura, care apoi pe scurtu se numì „casina.“

Se esmise dara o comisiune, care facù statutele. Unu paragrafu din statute deoblegá pe casina a procurá tôte cartilo si jurnalolo romanesci.

Acestu paragrafu apoi se esecutà astu-

felu, câ presiedintele s'a adresatu catra toti autorii si redactorii romani, rogandu-i sê binevoiesca a tramite din opurile séu jurnalele loru, si societâtii de lectura din satulu N., câte unu esemplaru — gratis.

Cele straine se plateau cu bani gata.

Va sê dîca inteliginti'a din satulu N. avea totu dreptulu a se mandri, câ ea — prin infiintierea casinei — a facutu unu mare serviciu literaturei natiunale! . . .

È bine, precum dîseramu mai susu, mai tóta inteliginti'a se aflá adunata la casina.

Acolo erá parintele parocu localu, dimpreuna cu capelanulu seu, notariulu si judele satului, vr'o doi maestrii si câti-va jurati.

Dinsii siedeau in giurulu unei mese, si — ca nesce carturari adevirati — se jocau de a cartile.

— Dar multu mai ambla solgabiroulu acest'a la noi, — observà preotulu.

— Multu dieu! — aprobà judele.

— Cel'a ce a fostu înaintea lui, — dîse capelanulu, — erá mai omu de pace.

— Acel'a nu caletoriá atât'a, — adause notariulu.

— Nu dieu, — grai unu juratu, — acel'a nu viniá de felu sê ni véda scól'a.

— Acest'a inse mai in ffa-care septemana ne surprinde cu visitele sale, — adause éra-si preotulu.

— Mai bunu a fostu solgabireulu celu vechiu, — grai éra-si juratulu de mai nainte.

— Lasa numai, câ o sê mai ffa inca la noi *restoratie*, si atunce vomu sci pe cine sê alegemu, — reflectà unu altu juratu.

Rondulu de impartîtu ajunse éra-si la preotulu, si totu impartîndu cartile dîse:

— Eu nu sciú ce se acatia elu de scól'a nóstra, par' câ nu s'aru mai affá si altele ca si acést'a.

— Apoi nici nu atât'a pentru scól'a nós-tra vine elu la noi, — grabì notariulu a des-lucí pe preotulu.

— Dar pentru ce? — intrebà acest'a cu mirare.

— Nu dieu! Scól'a e numai nnu pretostu! — adause notariulu.

— Ce naiba lu-pórta dar pe la noi, ca sê me dogenésca pentru câ primescu miei de la ómenii cu prunci de scóla? — dîse preotulu, descoperindu fara voia si caus'a maniei sale in contra pretorului.

— O afacere fôrte delicata, — surise notariulu.

— Dar spune-mi o! — dîse preotulu.

— Nu se pôte.

— Pentru ce?

— E unu secretu.

— Inse nu e alu dtale . . .

— Cu atâtu mai virtosu nu-lu potu tradá.

Urmá notariulu de a impartî cartile. Intr'aceste elu se adresá suridiendu catra preotulu:

-- Si de-ai scí, câtu de interesantu e secretulu acest'a, mi-ai dá multu, numai sê ti-lu spunu.

— Spune-mi-lu dara! — se rogá preotulu.

— Ce-mi dai?

— „O parechia.“

— E bine! — dîse notariulu.

Apoi elu strigá:

— Ioane! Ada numai decâtu „o parechia“ pe socotél'a parintelui.

Ioanu se duse, si se rentôrse, aducêndu numai decâtu „parechi'a“ si o puse pe mésa.

„O parechia“ la dinsii erá terminu tech-

nicu, si insemná o cupa de vinu si o cupa de apa acra.“ Aceste dóue la ei formau — o parchia.

Dupa ce toti beura, notariulu dîse misteriosu :

— Sê sciti dara, câ pretorulu nostru s'a indragostitu.

— Cum, cum? — gangavî preotulu, carele din vorbele misteriose ale notariului facû o conclusiune favorabila pentru sine si pentru viitoriulu feteloru sale.

— Asié e, dinsulu e inamoratu, — repeti notariulu in stilu mai modernu.

— Frumosu, e fórte frumosu! — dîse preotulu luminatu de o radia a sperantieci sale.

— Frumosu si nu pré! — observà notariulu.

— Cum sê nu fia frumosu, câ unu tineru romanu se insóra? — strigà preotulu esaltatu, — d'apoi inca déca acel'a e atâtu de bravu ca pretorulu nostru!

— Dar mai nainte l'ai batjocoritu, — observà notariulu.

Asta costiune fu aceea, — respunse preotulu, — dar acuma dîcu, câ fórte bine face

dlu Negreanu de se însóra si fericesce pe atare romana . . .

— Inse dinsulu nu vré sê ieie de socía o féta romana, — lu-intrerupse notariulu.

— Ci? — intrebà preotulu galfezindu.

— Pe o unгурóica.

— Vai, bata-lu santii! — strigà preotulu ca treznitu de unu fulgeru.

— Vedi, acuma nu dîci, câ face bine dlu Negreanu câ se însóra! — i aduse in minte notariulu.

— Dar cum sê dîcu?!

— Nici eu nu potu.

— Dar n'avemu noi destule fete romane? — dîse preotulu; — si-aice in satu se afla câte-va . . . de esemplu a ta . . .

— Oh! — observà notariulu, — a mea e inca fórte tinera, nu e de maritu, inse tu ai dóue fete mari si culte . . .

Preotulu tacù.

Numai fidelulu capelanu afirmà :

— Asié e!

— Dar cine e nefericit'a aceea, pe care flusturatulu acest'a vre s'o ieie de socía? — intrebà intr'unu tardîu preotulu.

— Fiic'a postariului.

— Hajnalka.

— Aceea.

— Dar de ce e aceea mai de tréba decâtu fetele nósre? — întrebà preotulu cu franchetia.

— Éta la ce întrebare nu mi-am potutu nici eu respunde, — i dîse notariulu.

— Perirea ta din tine Israile! — suspină capelanulu.

Apoi joculu se continuà.

Sê nu-i conturbâmu.

In sér'a precedentã acestei scene la dóm-n'a Frundianu se tienù o petrecere de dantiu.

La acésta serata participãrã tóte fetele din satu, câti-va tineri, între acestia si Emiliu Negreanu.

Petrecerea decurse cu multa vioiciune. Tinerimea ridea, cantã si dantiã.

Toti se aflau fórte bine.

Numai Emiliu erã cam morosu.

In sociétate se aflã si unu medicu tineru, carele nu de multu se asiediã in satulu vecinu.

Acest'a i causà neliniscea.

Cornelia lu-primì pré afabilu.

Éta motivulu intristârii sale!

Emiliu se uità multu timpu cu invidia la tinerulu medicu, si erá p'ací sê deie expresiune acestui simtiementu alu seu, candu de odata unu incidentu dede de totu alta directiune ideiloru sale.

Music'a intonà valsulu dameloru.

Emiliu asceptà, ca Cornelia sê-lu invite pe dinsulu la jocu ; inse ea invità pe tinerulu medicu.

Acésta preferire intr'atât'a irità pe Emiliu, încâtu abié observà, câ domnisiór'a Hajnalka stâ langa dinsulu si lu-chiama la dantiu.

Tredîtu abié din betî'a sa spirituala, elu o conduse la dantiu, sborà cu ea prin sala, si nici nu o lasà, pana ce music'a nu incetà, — numai ca Cornelia sê nu-lu póta chiamá si ea la dantiu, dupa ce a preferitu pe tinerulu medicu.

— Cum ti-petreci, dle? — lu-intrebà Hajnalka, dupa ce elu o conduse la loculu ei.

— Pré bine, domnisióra.

— Me bucuru.

— De asta numai eu am sê me bucuru, domnisióra.

— Din contra, dle . . .

— Permite-mi, domnisióra, a-ti repetî, câ numai o persóna are cauza a se bucurá . . .

— Si aceea . . .

— Sum eu.

— Esti pré modestu.

— Din contra.

— Cum asié ?

— Sum egoistu.

— Nu te intielegu.

, — Me voiú esplicá.

— Poftimu !

Emiliu luà de bratiu pe Hajnalka, si preamblandu-se cu ea prin sala, incepù :

— Am cetitu odata o fabula indiana . . .

— Ah ! dta vrei sê-mi spuni fabula, — lu-intrerupse ea.

— Inse va fi scurta, si va ilustrá in câtuva positiunea de acuma.

— Sum curiósá s'o audu.

— E bine, voiú incepe dara !

— Dar iute, câ-ci quadrillulu se va incepe acusi.

— A propos! Esti dta angagiata pentru quadrillulu acest'a?

— Ba.

— Sê am dara onóre!

— Bucurosu.

— Si acuma sê-mi incepu fabul'a! Odata sórele s'a certatu cu pamentulu — pentru bucuria. Fia-care pretindea pentru sine bucuri'a.

— Dar baga de séma, câ dta uitasi a-mi spune caus'a bucuriei loru! — observà ea.

— Ai dreptu, domnisióra. Caus'a bucuriei loru au fostu florile cele frumóse ce pamentulu a produsu.

— Ah!

— Sórele pretindea, câ bucuri'a compete numai lui, de óra-ce dinsulu cu radiele sale inspiratórie de viétia le-a crescutu si le-a in-floritu.

— Si sórele de siguru avea dreptu, — observà ea, — au ce este mai mare fericire decâtu aceea ce procurâmu altora?

— Asié e, domnisióra; inse én asculta, ce a respunsu pamentulu la rondulu seu?

— Sum curiósá.

— E bine. pamentulu a respunsu astu-felu . . .

În acestu momentu music'a resunà. Quadrillulu se începù, si domnisiór'a Hajnalka numai dupa terminarea figurei prime potù sê întrebe de Emiliu :

— Ce a respunsu pamentulu ?

— Éta chiar cuvintele lui: „E bine, scumpulu meu sóre, tu te insieli. Ceea ce simtíesci tu, e numai — indestulirea; éra bucurí'a e numai a mea, câ-ci florile — de si produse prin concursulu teu — sunt a mele!“

— Ingeniosu respunsu ! Si ce a mai dîsu sórele ?

— Nimica. Elu a recunoscutu, câ pamentulu are dreptate, si s'a inchinatu acestei dreptâti.

— Si cu acést'a cért'a s'a incheiatu ?

— Da, si astu-felu si fabul'a mea. Permite-mi acuma a o aplicá la starea mea !

Si Emiliu far' a mai asceptá aprobatiunea copilei, continuà :

— Pamentulu sum eu . . .

— Ah !

— Florile sunt a mele, de si . . .

Emiliu tacù unu momentu, apoi uitându-se semnificativu în ochii ei, continuà cu dulcétia :

— . . . mi le-a produsu sórele.

Copil'a nu dîse nici unu cuventu. Ea chiar avea sê faca o figura in dantiu, trebuiá sê tréca din colo. Si acést'a fu chiar binevenita spre a-si poté ascunde confusiunea causata de cuvintele lui Emiliu.

Ea tremurá de bucuría, câ-ci intiolese alusiunea din fabul'a indiana, prin urmare — ea se simtiea fôrte fericita, câ-ci dins'a deja iubiá de Emiliu cu tóta candórea animei sale sincere.

Biét'a copila, déca sciea, câ tóta portarea lui Emiliu fatia cu dins'a e intaritata, numai prefacuta : de siguru plangea, in locu de a suride!

Déca sciea, câ cuvintele magulitórie ale lui, sunt numai nesce monologuri dintr'unu invetiatu : de siguru nu se simtiea atátu de fericita.

Déca sciea, câ Emiliu numai pentru ca sê atítie gelosi'a Corneliei, i face curte : de siguru nici nu-lu ascultá, ci lu-respingea cu indignatiune!

Inse femeile, si mai alesu fetele tinere, nu filosoféza multu in cestiunea amorului, ci ele totu-de-una sunt gata a crede bucurosu ori ce declaratiune de iubire.

Astu - felu credea si serman'a Hajnalka!

Emiliu facea curte si la celelalte domnişiore din societate; conversá si dantiá cu tóte; ridea, glumiá cu ele . . . Numai cu un'a se portá rece, si acést'a erá Corneli'a.

Fetele preotului începura a lu-laúdá, si dîceau ce tineru cultu e acest'a, câtu este de afabilu, câtu de bine dantiéza; capelenés'a inca lu-aflá fórte petrecatoriu; ma si domnişiór'a Georgin'a inca recunoscea, câ limb'a romana astu-felu vorbita, cum o vorbesce Emiliu, e o limba frumósa . . .

S'o spunemu dar verde, câ nici o anima femeieşca nu remase neatinsa de impressiunea amorósa a lui Emiliu.

Mai fericita inse intre tóte erá Hajnalka, fiindu câ Emiliu cu dins'a petrecea mai multu, si cu dins'a conversá mai afabilu.

Tinerulu pretoru, jocandu-si rolulu propusu, nu incetá a petrece cu atentiune incordata portarea Corneliei.

Si elu observá cu placere, câ intre damele presinte numai dins'a e posomorita, numai dins'a e trista, numai ea pare a fi nefericita . . .

Inse elu vediu si aceea, cum tinerulu me-

dicu se nisuiá a alungá norii de tristétia de pe fruntea ei ; si-apoi dinsulu mai observà si aceea, cum acei nori dispareau unulu câte unulu, si cum fruntea ei deveniá din ce in ce mai senina . . .

Si vediendu aceste tóte, dinsulu facea din ce in ce cu mai multa afectiune curte copilei magiare . . .

In alta dî apoi se vorbiá prin satu, câ pretorulu romanu Emiliu Negreanu va luá de socia pe domnisiór'a magiara Hajnalka.

IV.

Scirea acést'a sosì si la Emiliu, si dinsulu prin aceea cugetà a-i taiá calea de a poté trece si mai departe, câ numai decâtu plecà sê céra man'a — Cornelièi.

Dins'a se aflá chiar singura a casa.

Emiliu usà de ocasiune, spre a poté vorbi mai antâiu cu fét'a, deci fara de a face vr'o introducere mai lunga, dîse cu unu tonu solemnu :

— Stimata domnisióra ! Nu e multu de

candu am onóre a te cunósce, dar din momentulu in care pentru prima-óra te-am vedutu, simtiescu in anim'a mea unu amoru pentru dta. De atunce au trecut mai multe luni, si in acestu restimpu eu am meditat adese ori a supra amorului meu. Resultatulu meditatiunilor mele este convinctiunea, câ eu numai casatoritu cu dta potú sê fíu fericitu. Éta dara vinu a-ti propune cu tóta stim'a si iubirea o casatoría. De cumva calitãtile mele personale, familiare, séu positiunea mea sociala, nu forméza vr'o contradictiune cu aspiratiunile dtale, te rogu a nu refusá rogaréa mea! Totu-odata binevoiesce a me iertá, câ mi-am permisú acésta declaratiune sincera! N'am voitu a cere man'a dtale de la onorab. dómna mama, inainte d' a cunósce simtiemintele dtale; câ-ci numai cuventulu dtale este decidietoriu pentru mine. Déca nu voiu fi fericitu de a poté obtiené consimtiementulu dtale, eu nici nu me voiu adresá contra onorab. dómna mama. Te rogu dar inca odata, sê binevoiesci a-mi spune fara sfiéla, déca consimtiesci séu ba cu propunerea facta? De cumva respunsulu cerutu va fi „da“, voiu devení omulu celu mai fericitu pe fati'a pamentulu, — ér de cumva acel'a va fi „ba“,

totu nu voiu incetá a-ti remané pentru totu-de-una unu stimatoriu fidelu.

Emiliu rostì cu atâ't'a intimitate aceste cuvinte, încâtu vócea lui tremurá si astu-felu erá si mai petrundiátoria.

Elu tacù si se uitá la Cornelia, asceptandu de þe buzele ei sentinti'a, care i va dictá o viétia fericita, séu mórte infricosiata.

Inse copil'a tacea, si de odata dóue lacrime se ivira in ochii ei.

Emiliu, frapatu de acésta espressioniune a simtieminteloru sale profunde, sarì langa ea, si i sarutá cu afectiune man'a-i dalba.

In acestu momentu intrá mam'a Corneliei; inse ea nu observà nimica, si salutá cu afabilitate pe Emiliu.

Dinsulu mai remase câtu-va timpu acolo, apoi vediendu, câ de asta-data nu póte sê afle vointi'a Corneliei, se scolà sê plece.

La plecarea lui, Cornelia i dîse :

— La revedere !

Emiliu se departá cu anima fórte neliniscita.

Elu nu sciea sê spere séu sê renuncie la tóte sperantie sale ?

Acele dóue lacrime in ochii Corneliei,

erau ele óre estrem'a espressione a fericirii dinsei, — séu deplangerea sortii fatale a lui ?

Éta ceea ce lu-neliniscea !

De ce a voitu sórtea, ca mam'a sê între chiar in momentul decidiatoriu ? !

Inse ea i dîse: „La revedere!“ Ea dara prin aceste cuvinte lu-invità a merge câtu de curendu la dins'a, ca sê i póta comunicá responsulu ei.

Apoi ea pronunçià aceste cuvinte cu unu surisu dragalasiu ; asié dara responsulu acceptatu de siguru are sê fía favoritoriu pentru dinsulu.

Si presupunerea acést'a lu-liniscea pe unu momentu.

Dar si liniscea acést'a disparea iute, lasandu locu altoru multe temeri si ingrigiri, cari i inundau mintea si anim'a in momintele aceste critice.

Astu-felu meditandu ajunse elu la ospetaria.

Ca sê-si mai resfire cugetele torturatórie, intrà in casina, de unde se audiea sgotu.

Si elu intrà chiar la finea scenei descrise

mai susu, candu cei de acolo apucara a-lu injurá si batjocuri mai cumplitu.

La vederea pretorului toti se scolara numai decâtu si lu-salutara cu respectu. Parintele parocu i facea asié mari complimente, incâtu etá p'ací sê deie cu nasulu de pamentu.

Elu fu celu d'antâiu, carele se grabi a-i díce :

— Ti-gratulediu, dle pretoru.

— Si eu ! — strigara ceialalti mai toti de odata.

— Dar la ce ? — intrebà pretorulu.

— La insoratiunea dtale, — respunse preotulu.

— Dar eu nu me insoru inca !

— Asié dícu toti insoratieii. Cunóscemu noi datin'a acést'a de negatiune. Scimu noi ce scimu ! -- díse preotulu.

— Apoi ce sciti ?

— Scimu aceea câ te insori.

— Eu ?

— Da.

— Si-apoi ?

— Iei de socia pe domnisiór'a Hajnalka.

— Acuma audu antâia-óra.

— Bine, bine, — dîse preotulu rîdiendu, — nu mai negá! Acuma dara permite-ni sê-ti gratulâmu, si sê-ti spunemu, câ ne bucurâmu din adanculu animei de acestu pasiu alu dtale.

— Sê traiésca! — strigà chorulu dupa elu.

— Dar lasati-me in pace! — esclamá Emiliu maniosu; si ne mai dîcêndu-li nimica, esî.

Compani'a din casina remase totu acolo. Toti se pusera éra-si la carti si beute; dar inainte de a incepe aceste, parintele parocu dîse:

— Vediutu-l'ati, cum fugì! Si lui i este rusîne de inoratiunea sa.

— De siguru lu-mustra consciinti'a, — adause fidelulu capelanu numai decâtu.

Apoi cestiunea acést'a se incheià, si din-sii trecura — la ordinea loru de dî.

Emiliu nu mai avù pace, si dupa miédia-di se duse de nou la Corneli'a, s'auda decisiunea dinsei.

Elu intrà cu anima palpitanda si tremurandu, dar vediendu-o, câ dins'a éra-si e singura, i se mai liniscè siovairea ingrigitória, câ in fine totu-si va sci ce-va positivu, si astu-felu nu va suferí multu in nesiguritate.

Cornelia lu-primì cu afabilitatea-i indatinata, apoi far' a mai asceptá vr'o rogare din partea lui, i dîse :

— Ai vinitu, domnule, sê audi respunsulu meu ?

— Da, domnisióra. Me rogu !

— E bine, mai nainte de tóte, te rogu sê ffi convinsu, câ me simtiescu fôrte onorata prin declaratiune dtale ! Inse . . .

— Ah !

— Inainte de a-ti comunicá respunsulu meu, iérta-me a premite o istoria.

— Placa !

— Au fostu odata doi amici buni, cari traiau in cea mai strinsa intimitate. Ei nu aveau nici unu secretu, câ-ci bucurí'a si dorerea li erau comune. Astu-felu ei erau de dóue ori mai fericiti, câ-ci prin comunicatiune, precum dorerea se usioréza asié si bucurí'a se maresce.

„Dinsii erau tineri si ca atari petreceau

la olalta multe óre de distractiune; la olalta amblau la baluri, si in alte petreceri familiare. Unulu fara altulu nu se aflá bine, câ-ci dinsic se iubiau cu sinceritate si adeveratu.

„In culmea fericirii lor, dinsic se inamorara de dóue sorori, si in entusiasmulu lor nemarginitu decisera cu cea mai mare bucuría a le luá de socía, câ-ci astu-felu amicití'a lor — intarita prin legaturele familiare — avea sê devina si mai durabila.

„Dar sórtea decise contrariulu.

„Mórtea cruda rapí din mijloculu celoru víi de ambele sorori, si prin acésta lovitura cumplita, nimicí totu-odata tóte ilusiunile si florile de bucuría ale nefericitiloru tineri.

„Desperatiunea lor erá atâtu de mare, incâtu ambii devenira bolnavi, si — vescedîndu pe dí ce mergea — viéti'a lor se aflá in pericolulu celu mai mare.

„Atunce mediculu li recomandà schimbare de aeru. Dinsic dara se mutara in altu districtu, unde apoi mediculu celu mai bunu — timpul — vindecà ból'a lor periculósa.

„Aice ei se insorara. Sociele lor nu erau

sorori, dar amicitii'a loru cea vechia totu se sustienù in animele loru neschimbata.

„Ei locuiau in dóue sate vecine, si amendoi erau fórte fericiti in casatori'a loru.

„Unulu avea unu fecioru, si celalaltu o féta.

„Petrecându ei astu-felu totu la o lalta in bine si in reu, odata plecara ambii la venatu.

„Cu ast'a ocaσιune erá sê se intemple o mare nenorocire.

„Unu ursu atacà pe neasceptate pe unulu dintre ei, si a nume pe parintele fetei.

„Erá unu momentu infioratoriu acest'a!

„Ursulu sarì cu inversiunare cumplita ca- tra dinsulu. Elu tîntì si descarcà ambele tievi ale puscei. Ursulu cadiù.

„Dar vai ce scena infricosiata!

„Ursulu sarì in piciorè éra-si, si se aruncà cu furi'a cea mai grozava spre venatoriulu, carele statea acolo cu pusc'a desiertata, ne mai avendu la sine, nici macaru unu cutîtu.

„Numai unu momentu, si dinsulu deviniá spintecatu.

„Fier'a selbateca ajunse chiar langa elu.

„Atuncea resună o descarcatura de pusca. Ursulu si venatoriulu nu se vediura de fumu. Apoi fiér'a, racnindu cumplitu, cadiù la pamentu, tavalindu-se in sangele seu.

„In departare de trei-dieci de pasi se ivì amicul venatoriului, tienendu-si pusc'a in mana, si grabindu la teatrulu dramei.

„Ajunsu acolo, ambii amici se imbratîsiara ferbinte, si celu mantuitu grabì a multami amicului seu salvarea vietii sale.

„Dupa acésta catastrofa grozava ei se rentórsera a casa, serbandu la o cina amicala acésta scapare norocósa.

„Trecù unu anu.

„Intr'o séra ambele familie petreceau la olalta, la acestu din urma, serbandu onomastic'a acestuia.

„In mijloculu petrecerii loru, usi'a de odata se deschise, si in pragu se ivì unu banditu, tîntindu-si pusc'a spre domnulu casei.

„— Ce vrei? — dîse acest'a cu sange rece.

„— Dâ-mi bani, séu te voi impuscá indata! — strigà banditul.

„Domnulu casei nu-si perdù curagiulu,

ci scolându-se de la méssa, sarì catra banditu, strigându :

„— Cara-te , misielule , câ-ci indata te voiù prepadí.

„In momentulu acest'a banditulu si-descarcà pusc'a. Glontiulu intrà in parete.

„Atunci elu voi sê descarge si a dóu'a tieve.

„Inse amiculu domnului intr'aceste re-esîndu a luá in mana o pusca de pe parete, o descarcà iute spre banditulu.

„Acest'a fu nimeritu in picioru, si scapandu-si pusc'a din mana, cadìu ametîtu, injurandu cumplitu pe celu ce lu-im-puscà.

„Ortacii lui de afara aflandu de acestu incidentu neasceptatu, o tuliya la fuga in ruptulu capului, si pe candu satenii alarmati sosira, nu mai gasira acolo decâtu numai pe banditulu tavalitu în sange, pe care servitorii acursi deja lu-legara tiapenu cu funie.

„Elu fu transportatu apoi la cas'a satului.

„Acestu incidentu dramaticu intarì si mai multu legatur'a întima a amiciloru.

„Dar nu lipsì inca si a trei'a ocasiune.

„Satulu in care siedeá celu de dóue ori mantuitu devenì préd'a flacariloru nimicitórie, astu-felu arse si cas'a dinsului.

„Proprietariulu inspaimantatu sarì in mijloculu focului, spre a scóte de acolo unele obiecte mai pretîóse ale sale.

„Dar ferbintiél'a erá atâtu de mare, incâtu dinsulu ametîtu sub lovitur'a unei grinde ardiende, cadîu langa unu parete de jumatate ruinatu.

„Spaim'a toturora erá infricosiata.

„Inse nimene n'avù curagiulu a intrá in focu, ca sê scótia de acolo pe nenorocitul proprietariu alu casei.

„Unu momentu inca, si ori ce ajutoriu ar fi fostu tardîu.

„Dar amiculu fidelu alu dinsului sarì iute intre flacare si cu periclitarea vietii sale proprie lu-scóse din pericolulu amenintatoriu.

„Aducêndu-lu afara, cadîu si elu la pamentu, câ-ci foculu a atinsu si pe dinsulu fôrte aspru.

„Dupa acêsta scena amendoi devenira

bolnavi, si zacura in patulu doreriloru mai multu de o luna.

„In fine se vindecara, si acést'a fu o dî de serbatóre pentru ambele familie.

„Acést'a dî se serbà prin unu prandiu la més'a celui deja de trei ori mantuitu.

„Sub decursulu prandiului dinsulu de totu emotiunatu dîse amicului seu :

„— Scumpulu meu amicu ! Tu ai salvatu deja de trei viéti'a mea. Ti detorescu dara trei vieti. Cum sê-ti potu resplatí aceste fapte ale tale ?

„— Prin amicitia ta, frate, — respunse acel'a, stringêndu-i man'a cu afectiune.

„— E pré pucinu atât'a, — dîse elu. Tu mi-ai redatu viéti'a, si inca de trei ori, eu dara trebue sê-ti dau ce am eu mai scumpu in viéti'a acést'a ; ca astu-felu sê remana între noi o suvenire visibila, care totu-de-una sê ni revóce in memoria iubirea si stim'a nós-tra reciproca.

„Toti se uitara cu atentiune incordata la dinsulu, câ óre ce va sê dîca mai de parte ?

„Si elu continuà cu vóce solemna :

„— Tu, frate, ai unu feciorasiu, eu am o fetitia. Ti-dau dara, ceea ce eu am mai

scumpu in lume, pe acésta fetitia de socia fiului teu.

„Cuvintele lui escitara unu entusiasmu in toti. Bucuri'a si fericirea loru ajunse la o culme nesperata.

„Atunce amiculu seu se scolà si dîse:

„— Iubite! Sum atâtu de emotiunatu, încâtu devenii incapabilu de a-ti poté descrie simtiemintele animei mele. Diu'a de asta-di e cea mai fericita in viéti'a mea. Propunerea ce-mi faci, vine a încoroná simtiemintele nóstre de fericire amicala. O primescu dara cu cea mai mare bucuria.

„Si toti se imbratîsiara si se sarutara cu insufletîre innalta, — si serbarea de insanetosiare se terminà cu logodirea prunciloru.

„De la acésta serbare trecura diece ani.

„De atunce ambii amici morira, lasandu amendoi cu gura de mórte, ca decisiunea loru sê se esecute intocmai precum voira dinsii.

„De atunce pruncii devenira mari. Fét'a si-terminà anii de educatiune, — ér junele in dîlele trecute obtienù doctoratulu in drepturi.

„Diu'a de esecutare a decisiunii se apropia.

„E bine, domnule, — dîse in fine Cornelia, — parintele acelui tineru fu unchiulu tinerului medicu, pe care lu-vediusi a séra la noi, ér parintele acelei fete . . .

Vócea ei intr'atât'a vibrá, încátu fu silita a se oprí.

Emiliu tremurá de unu presimtiu infioratoriu.

Dupa o pausa de câte-va secunde Cornelia continuà :

— . . . erá parintele meu !

Emiliu pali la momentu. Presimtiulu lui se realisà. Dorerea lu-lovì cu iutiél'a fulgerului, încátu fu incapabilu de a rostí unu singurelu cuventu.

Elu se uità nimicitu la Corneli'a, care continuà cu o vóco fórte intima :

— Vedi dara, domnule, câ propunerea dtale e tardîa pentru mine.

— Vediu cu dorere, — suspinà Emiliu.

— Câ-ci eu nu mai sum libera, — adause ea.

— Domnisióra, — incepù Emiliu, — timultiamescu pentru acésta declaratiune sincera. Ori care ar fi simtiementulu ce nutresci pentru mine, detorinti'a mea de cavaleru me

opresce a te întrebá de acest'a, câ-ci dta esti deobligata prin decisiunea parintiésca.

Corneli'a tacù, éra Emiliu continuà :

— E bine , domnisióra eu acuma sciu care este detorinti'a mea. Si voiu sê mi-o implinescu. Nu voiu mai conturbá liniscea dtale, ci me voiu departá din loculu acest'a. Me voiu retrage in singuretate , ocupandu-me numai cu dorinti'a de fericire a dtale.

— Ti-multiamescu ! — siopti ea.

— Si acuma permite-mi a me recomandá pentru totu-de-una ! Angerulu fericirii sê-ti surida pe tóta carier'a vietii dtale !

Elu i sarutá man'a , si esî far' a mai acceptá sê dîca si dins'a vr'unu cuventu de despartîre.

Ce i-ar fi folositu lui acuma ori ce cuventu de incuragiare, déca dins'a nu mai potea fi a lui ?

Elu inchise usi'a, si ea remanendu singura, cadîu intr'unu bratiariu si incepù a plange dorerosu.

Serman'a, numai acuma vediù , câtu de multu iubesce pe Emiliu ; si totu-odata numai acuma aflà, câtu este ea de nefericita ? !

Emiliu se departá, ducêndu in sinulu seu simburele nefericirii salo, desperatiunea.

Lumea si viéti'a, nu mai aveau pentru dinsulu nici o valóre . . .

Si totu-si, dorerea lui n'ar fi fostu atâtu de mare, de cumva ar fi potutu sê afe, câ Cornelia iubesce-lu séu ba ?

Déca elu sciea, câ dins'a nu nutresco pentru dinsulu nici o simpathía, suferiá mai usioru, câ-ci celu pucinu nu-lu ingreună dorerea, câ dins'a e nefericita.

Dar astu-felu dubietatea lu-neliniscea pana la nebunía ; si neliniscea acést'a se mai mariá si prin cele dóue lacrime, ce dinsulu a diaritu inainte de miédia-di in ochii Corneliei.

Sub asemene impressiuni doreróse intrá dinsulu in casina, unde onorab. inteligintia locala chiar se apucá sê jóce unu „ferbl.“

V.

Totu satulu cunoscea acésta istoria de logodire, toti cugetau, câ si Emiliu scie de ea ; pentru aceea dara nimene nu presupunea, câ dinsulu ar avé intentiune de a luá de socia pe Cornelia, si de aceea oi avura causa inte-

meiata a crede, câ dinsulu iubesce pe domni-siór'a Hajnalka.

Inse Emiliu nu erá din aceste parti. Elu a petrecutu copilarí'a sa in celalaltu capetu alu districtului, si astu-felu nu cunoscea mai de aprópe relatiunea intima a acestoru dóue familie, nici logodirea prunciloru acestora.

Pentru dinsulu comunicatiunea Corneliiei fu o mare suprinde . . . o suprinde atátu de nimicitória, încátu in momentul primu alu comunicatiunii elu nici nu-si aduse a minte sê intrebe de numele fericitului mire.

Elu se departà cu promissiunea de a renuncia pentru totu-de-una la amorulu ei ; inse numai buzele-i pronunciau aceste cuvinte, ér anim'a nu le simtiea.

Amorulu lui ardinte nu putea sê se impace asié usioru cu situatiunea desastrósa !

Din contra, elu si propuse a cercá tóte mijlócele, a combata tóte pedecile, ca sê póta reesî victoriosu in amorulu seu.

Mai nainte de tóte dara intrebà de unu cunoscutu alu seu, câ cine e vorulu tinerului medicu, carele a séra so aflá in serat'a de la dómn'a Frundianu ?

Si dinsulu aflà cu mirare, câ acel'a e Au-

reliu Dulceanu, unu fostu conscolariu si bunu amicu alu seu.

Aureliu inca nu sosi a casa din Viena, unde facu doctoratulu in drepturi chiar in dîlele trecute, inse mama-sa buna lu-acceptá in tóta ór'a.

Pregatirile se si facura pentru primirea lui; si iubitori'a-i mama totu-de-una lacrimá de bucuria, de câte ori numai si-aducea a minte, câ va poté revedé pe fiulu seu, si câ acest'a nu se va mai departá din giurulu oi, câ-ci deja — lauda Domnului! — dinsulu si-a finitu tóte studiile.

Aureliu apoi si sosi a casa, si bucuri'a deveni deplina.

Dinsulu erá unu june naltu, brunetu, cu espressiuni fine; avea o atitudine placuta, de si para a fi nitielu cam esaltatu.

Elu vorbiá cu multa sciintia, dar cu focu, — si se iritá usioru.

Erá inca pré tineru!

In demancti'a urmatória primulu omu care vini sê-lu cerceteze, fu Emiliu Negreanu.

Bucuri'a revederii insufletî pe ambii, si dinsii se imbratîsiara ferbinte.

— E bine, tu siedi aice aprópe? — întrebà Aureliu de amicului seu.

— Da, sum pretoru in cerculu acest'a.

— Me bucuru, câ vomu poté convení a dese ori, câ-ci si eu me voiu asiediá aice.

— Pré bine, — dîse Emiliu. Dar acuma érta-me sê-ti gratulediu.

— La ce?

— La dóue eveniminte fericite in vié-ti'a ta.

— Si-acele?

— Antáiu la diplom'a de doctoru in drepturi, ce obtienusi in dîlele trecute spre glori'a nóstra natiunala.

— Multiamu.

— Si a dóu'a?

— La insoratiunea ta.

— Ah! Acést'a nu mai e noutate.

— Scíu, dar eu numai eri am audítu-o.

— Ti-multiamescu si pentru ast'a.

— Am audítu istori'a logodirii vóstre, si m'am bucuratu, câ vointi'a parintiésca va întruní prin legatura conjugala dóue anime cu calitâti atâtu de emininte.

— Oh! frate, in casulu acest'a vointi'a parintiésca e numai o intemplara eventuala, câ-ci eu...

— Si fara vointi'a loru ti-alegeai de so-
cía totu pe domnisiór'a Cornelia.

— Asié este, scumpulu meu! Eu o iu-
bescu cu totu foculu amorului meu. Asiu fi
gata a sacrificá pentru dins'a tóte, chiar si
viéti'a mea. Alt'a fericire pentru mine nu
esiste decátu cu ea.

— Asié dara fericirea ta e sigura, câ-ci
ea va fi a ta, — dîse Emiliu.

— Asié credu si eu.

— Ce felu? Tu numai credi acést'a, si
nu esti inca convinsu, câ dins'a va fi
a ta?

— Nu.

— Cum asié?

— Ast'a nu atêrna numai de la mine.

— Dar cine sê se mai invoiesca, déca pa-
rintii nu numai aprobara, dar inca ei decisera
acésta casatoría?

— Cine?

— Da, da, cine?

— Me miru de tine, câ nu me intielegi.
Apoi persón'a aceea fara alu careia consim-
tiementu acésta casatoría nu se póte realisá.
Domnisiór'a Cornelia.

— Ah!

— Câ-ci sê vedi, frate! Insedaru ne lo-

godira parintii nostri, eu totu-si n'asiu poté sê conducu la altariu pe acésta copila, de cumva totu-odata n'asiu fi convinsu pe deplinu, câ dins'a nu numai in urmarea vointiei parintiloru, ci din simtiementuluseu de amoru curatu me insotiesce in acelu locu, unde juramentulu léga dóue anime de olalta pentru totu-de-una.

Emiliu tacù, éra Aureliu continuà :

— Ce viétia ar fi aceea pentru mine, in care in tóte dîlele asiu aflá motive nóue si mai nóue, de a me convinge, câ soci'a mea numai fortiata de autoritatea parintiésca, a pronunsiatu cuventulu „da ?“ Fire-ar acést'a vr'o fericire ? Au nu este mórtea preferibila unei asemenea vieti ? !

— Asié este, — aprobà Emiliu.

— Eu dara, — continuà Aureliu, — inainte de a face acestu pasiu mare in viéti'a mea, vreu a me convinge deplinu, déca fiinti'a — careia vreu sê-mi consacru viéti'a — me iubesce si dins'a séu ba ?

— Si in casulu negativu ?

— Voiu abdíce de fericire, si . . .

In acestu momentu intrà mam'a lui Aureliu, si dinsulu intrerupse conversatiunea in obiectulu acést'a.

Toti incepura a vorbí despre alte obiecte.

Peste o luna de dîle pe Aureliu lu-aflâmu la Corneli'a.

Ambele mame se preparau deja a serbá câtu de curendu cununí'a filoru; nici un'a nu mai visá de vr'o pedeca, si astu-felu numai diu'a nu se decise inca.

Aureliu inse, conformu resolutiunii sale comunicate si lui Emiliu, mai antâiu voi a se convinge de amorulu miresei sale, si numai dupa aceea s'o conduca la altariu.

Elu dara acuma se aflá la dins'a.

Candu dinsii remasera singuri, elu incepù :

— Scumpa Cornelia, permite-mi in ór'a acést'a sê-ti facu o intrebare importanta!

Cornelia tresarì la audiulu acestei voci solemne, éra Aureliu continuà :

— Dar te rogu a-mí respunde cu tóta sinceritatea, câ-ci de la respunsulu dtale atêrna fericirea séu nefericirea nóstra.

Elu tacù, ficsandu-si ochii cu incor-

dare spre fati'a ei, care deveni palida ca mórtea.

Apoi ea dîse :

— 'Ti-promitu, câ voiú respunde, precum mi-va spune consciinti'a mea curata.

— E bine, — incepù Aureliu, — parintii nostri ne logodira inca in fragedele nóstre tineretie, si noi amendoi crescúramu cu acea decisiune a loru in anim'a nóstra, câ la timpulu seu vomu realisá dorinti'a ferbinte a loru.

„Anii sborara, timpulu trecù, si éta noi acuma ne aflâmu in ajunulu realisârii.

„Nu peste multu binecuventarea bisericeii va avé sê intarésca logatur'a nóstra pe viétia.

„Inainte de a cere inse acésta binecuventare, eu — in interesulu nostru alu amendorora — dorescu sê aflu cu positivitatie esistinti'a unui atribuitu mai principalu pentru fericirea nóstra conjugala.

Elu tacù de nou. Lu-cuprinse o temere, care lu-oprí a vorbí câte-va secunde.

Corneli'a tacea asemene, si vediendu la ce tîntesce dinsulu cu intrebare sa, ea tremurá de urmâri.

Aureliu intrerupse de nou tacerea.

— Eu sum convinsu , scumpa Cornelia, câ parintii nostri, de cumva dinsii aru traí, numai in casulu acel'a aru sustiené si acuma dorinti'a loru pentru uniunea nóstra, déca aru vedé câ noi ne iubimu sinceru , si fara nici unu altu interesu secundariu.

— Asié e, — siopti Cornelia.

— Eu, — continuà Aureliu, — sum convinsu, câ déca dinsii aru esperiá, câ noi nu pastrâmu in sinulu nostru amoru reciproc, ma dóra nici simpathía: din iubire parintiésca aru desface logodirea loru isvorita totu din acestu simtiementu, si nici decâtu nu aru pretinde de la noi, ca sê sacrificâmu viéti'a si fericirea nóstra prin realisarea unei uniuni, care li-ar promite unu víitoriu atâtu de grozavu.

— Ah! — suspinà Corneli'a.

— E bine, eu dara nu credu a comite vr'unu pecatu in contra umbrei repausatiloru nostri, déca numai in acelu casu voiú esecutá vointi'a loru, de cumva voiú vedé, câ víitoriulu ni va suride cu fericire.

Corneli'a mai câ lesînà.

— Te rogu dara, scumpa Cornelia, respunde-mi cu man'a pe anim'a ta , precum ti-

spune consciinți'a ta nefatiarita! Spune-mi iubesci-me si tu cu acel'a-si focu cu care te iubescu si eu?! Spune-mi acést'a, câ-ci fara amorulu teu nici odata nu voiú dá consimțimentulu meu la casatorí'a nóstra.

Se facù unu momentu de tacere, din cele mai solemne si mai sante.

Amendoi se aflau sub impressiunea unei supreme torture spirituale.

In urma Cornelia dîse cu tonu vibratoriu:

— Eu me supunu cu ascultare vointiei parintiloru nostri . . .

— Dar eu nu voiescu acést'a, — reflectà Aureliu, — eu dorescu sê te supuni numai vointiei proprie.

— Vointi'a parintiloru este si a mea.

— Asié dara . . .

— Te stimezu. . . .

La acestu cuventu Aureliu se scolà. Min-tea lui fu luminata ca de unu fulgeru. Cornelia nu cutezà a pronunciá cuventulu „te iubescu.“ Ea numai lu-stimá, — dar nu-lu iubiá.

— Ti-multiamescu pentru acésta sinceritate! — i dîse elu, — apoi i sarutà man'a si esî cã scosu din minte.

Dar pe strada pe cine intelni ?

Pe amiculu seu Emiliu Negreanu, carele de candu Cornelia i descoperì istori'a logodirii sale, nu mai avea stare, ci totu amblá, câ dóra totu-si va isbutí a fi fericitu si dinsulu.

Si dinsulu acuma sperá.

Cum sê nu ?

Aureliu i declarà, câ dinsulu numai in acelu casu va voi sê esecute vointi'a parintiloru, de cumva se va convinge pe deplinu, câ dins'a nutresce pentru dinsulu unu amoru adeveratu.

Si-apoi Emiliu asié credea, câ Cornelia nu iubesco pe Aureliu, — ma elu cutezá a presupune, câ dins'a lu-iubesco chiar pe elu.

Acele dóue lacrimi din ochii ei, lu-auto-risau a presupune asié ce-va ! . . .

Elu salutà cu afabilitate pe posomortulu Aureliu, si luandu-lu de bratiu, mersera mai departe, si nu peste multu sosira la ospetaria.

E bine, frate Aurelie, — i dîse elu, intrandu ambii in odaia, — de ce esti atâtu de tristu ?

— Afla, amice, pe scurtu, câ eu sum in

starea aceluia în alu carui sinu viéti'a se lupta cu mórtea.

— Nu te întielegu.

— Víu de la Corneli'a . . .

— Si-apoi ?

— Am avutu nefericirea sê me convingu , câ anim'a dinsei e straina pentru mine.

Emiliu tresari. În anim'a lui se ivi o schintéua a fericirii dulci.

— Ea nu me iubeste, — adause Aureliu.

— Numai ti-se pare , — lu-mangaià Emiliu.

— Ba, — reflectà Aureliu, — în adeveru e asié. Sum convinsu pe deplinu.

Apoi elu enarà din cuventu în cuventu convorbirea lui cu Corneli'a, si terminandu esclamá :

— Acuma nu mai am pentru ce sê traiescu !

— Pentru a-ti creá unu vítoriu fericitu, — observà Emiliu impressiunatu.

— Dar potu eu sê aspiru la vr'o fericire, déca mi-lipsesce chiar simburele fericirii, speranti'a ?

— Dar pentru ce desperi ? Au nu esti tu

inca tineru , cu frumóse calitáti intelectuale, si bogatu ? Am nu se va maritá dupa tine ori care féta ?

— Dar mie nici un'a nu-mi trebuie afara de Cornelia. Si dins'a nu me vré. Ea iubesce dóra pe altulu.

Acésta presupunere a lui Aureliu luminà de nou internulu lui Emiliu cu schintéu'a bucuriei. Apoi dîse :

— Asié mi-se pare si mie ! Dar ast'a sê nu te . . .

— De unde deduci acésta presupunere a ta ? — lu-intrerupse Aureliu numai decâtu.

Emiliu numai acuma observà ce cuvinte ponderóse scapà elu din gura ! Rapedea iritatie a lui Aureliu lu-facù confusu , incâtu nu sciea ce sê respunda, cum sê spuna caus'a parerii sale despre amorulu Corneliei ?

Aureliu inse lu-intrebà de nou :

— De unde scíi tu, câ Cornelia iubesce pe altulu ?

Emiliu cugetà, câ va fi mai bine, déca va spune adeverulu, deci elu dîse :

— Frate, fii cu sange rece !

— E bine, asié sum , — respunse acel'a tremurandu de manía.

— Eu iubescu pe Cornelia.

— Ah! misielule, — exclamà Aureliu cu furia, — tu esti dara caus'a nefericirii mele!

— Asculta-me, frate, si nu me atacá asié pe nedreptu! Eu nu sum vinovatu!

— Lasiule ce esti! Tu ai sedusu-o, si acum n'ai curagiulu a-ti marturí pecatulu, — strigà Aureliu furiosu.

— Dar asculta-me sê-ti povestescu!

— Nu vreu sê te ascultu. VEDIU, CÂ ESTI UNU MISIELU SI LASIU. Ie pistolulu acest'a, pune-te colo 'n cotulu odâii! Unulu din noi trebuie sê móra numai decâtu.

— Dar frate . . .

— Taci! — strigà Aureliu intr'unu tonu grozavu. Impuscatu'r'a prima e a ta!

Ambii se pusera la loculul lor, si Emiliu aredicà pistolulu sê-lu descarce.

— Stai! — strigà de odata Aureliu. Recunosc, câ intru adevèru tu nu esti de vina. Ti-ceru dara scuse pentru insult'a ce ti-am facutu. Déca dins'a m'ar fi iubitu n'ar fi acceptatu amorulu teu. Tu nu esti de vina, ci numai dins'a!

— Nu o 'acusá, iubite frate, pe ne-

dreptu! Dins'a e mai nevinovata si decâtu mine!

— E bine povesteste-mi dara istori'a amorului teu, ca in fine sê intielegu si eu enigm'a acést'a!

Ambii ocupara locu pe unu divanu, si aprindiendu tîgari, Emiliu enarà lui Aureliu, cum s'a cunoscutu cu Cornelia, si cum s'a desvoltatu amorulu seu, cum elu n'a sciutu nimica despre logodirea ei cu Aureliu, cum o petî apoi, ce i respunse ea? si nu uità a accentuá, câ dins'a cu ocasiunea respunsului datu versà dóuc lacrime, — din cari elu concluse, câ dins'a lu-iubesce.

— Ti-multiamescu, frate, pentru acésta sinceritate, — díse Aureliu ascultandu-lu pana 'n fine cu cea mai incordata atentiune, si stringêndu-i man'a cu afectiune, — se vede, câ tu esti unu adevratu bunu amicu alu meu!

— Mi-am implinitu numai detori'a, si-acuma me simtiescu usioratu de totu.

— E bine, amice, acúma eu urmezu a-mi face detori'a. Eu la rondulu meu dara ti-promitu, câ voiu impliní-o. Tu vei fi fericitu!

Apoi elu si-luà palari'a, si stringându man'a lui Emiliu se departà.

Emiliu remase singuru, far' a scí cum sê intieléga cuvintele lui Aureliu : „Tu vei fi fericitu !“

In demanéti'a urmatória apoi Cornelia primí acésta epistola :

„Onorabila domnisióra !

„Dta simtiesci pentru mine numai stima, dara iubesci pe altulu.

„In amorulu dtale dara eu sum — o pedeca.

„Eu inse te iubescu, te adoru, si vreu sê te facu fericita chiar si cu pretiulu vietii mele.

„Me retragu si ti-dau voia sê poti dá man'a-ti acelui june pentru care ti-bate anim'a.

„Pe candu vei cetí aceste síre, eu nu voi mai fi intre cei víi. Unu glontiu va stinge firulu vietii mele, care pana in ultimele momente a nutritu pentru dta unu amoru sinceru si eternu.

„Fii fericita , — si uita suvenirea mea !

Aureliu.“

Scrisórea cadìu din manile Corneliei, si ea lesînà ca lovita de fulgeru.

VI.

In câte-va minute apoi in satulu N. se latî scirea infricosiata , câ junele Aureliu Dulceanu s'a impuscatu intr'o odaia a ospetaríei.

Dinsulu adeca nu voi a mai marí cumplit'a dorere a mamei sale si prin aceea ca sê se impusee a casa, deci esecutà acestu planu nebunu in ospetarí'a din satulu vecinu.

Respandindu-se acésta scire infioratória, satulu intregu alergà numai decâtu la fati'a locului spre a se convinge despre tristulu adeveru.

Dorere, scirea erá atutentica.

Amiculu sinucisului, pretorulu Emiliu Negreanu, ca persóna oficiala, avù trist'a detorintia a constatá dinsulu faptulul sangerosu.

Glontiulu neinduratu i nimeri chiar anim'a.

Si cum astu-felu toti se uitau la cadavrulu nefericitului, toti incepeau a presupune felu de felu de cause, cari produsera acésta sinucidere, inse nimene nu sciù sê afle adevérat'a causa.

Numai unulu se credea a sci acést'a, pretorulu Emiliu Negreanu, inse nici elu n'avù curagiulu a si-o marturi, câ-ci se temea de acusarea consciintiei sale.

— Aureliu s'a sinucisu din caus'a mea, — se acusá elu, — pentru câ am cuceritu anim'a Corneliei; dar — Domnedieu vede sufletulu meu — câ eu n'am sciutu de logodirea loru. Eu sum nevinovatu! — se mangaià diinsulu in fine.

Cadavrulu fu transportatu la cas'a mamei nefericitului, unde apoi in diu'a urmatória se tienura dóue ingropatiuni, a fiului si a mamei sale, care aflandu de acésta catastrofa sfastiátória de anima cadîu lesînata si mori la momentu.

A une ori si mórtea este o mare fericire!

Dupa cele dóue cociuguri mergeau in doliu nefericit'a veduva Frundianu, cu fic'a

sa Cornelia, intimulu amicu Emiliu, tóta inteliginti'a si unu publicu numerosu.

In totu cortegiulu funebralu n'a fostu nimene, care sê nu simte dorere, a carui anima sê nu palpitate de o compatimire profunda, si a carui ochi sê nu innôte in lacrime de gele.

Par' câ toti compuneau o singura familia gelitória.

Preotulu rostì ultimele cuvinte de rogatiune, apoi toti aruncara câte unu pumnu de tierina pe cosciuguri, si in urma incetara tôte, si toti se departara catra casa cu suspine in sinu si cu lacrime in ochi . . .

Mam'a si fiulu, langa olalta, remanendu pentru totu-de-una dimpreuna, dormiau deja somnulu eternu. . . .

Corneli'a, rentorcându-se la mama-sa, se culcà in patu si siese luni de dîle nu se mai scolà de acolo.

Atunce la svatulu medicului dimpreuna cu mama-sa intreprinse o caletoria prin Itali'a pentru restaurarea sanetâtii sale.

Emiliu redicà o cruce monumentala la mormentulu amicului seu, si mai in fîa-care

septemana viniá sê ingenunchie la ea si sê verse lacrimi pentru sufletulu lui.

Peste doi ani Corneli'a se rentórse cu mama-sa, corporalmente vindecata, dar cu sufletulu morbosu.

Vechi'a societate nu se mai potù reconstruít. Dintre amicele ei, numai fic'a notariului nu se marità inca. Fetele parocului devenira sociele a doi notari comunali, ér domni-siór'a Hajnalka se marità dupa unu jurassoru comitatensu.

Inse nici vechi'a vioiciune a Corneliei nu se mai conservà; ci acésta se substituít prin o melancolia trista.

Indesiertu biét'a mama se nisuiá a o mangaiá, si a-i causá vr'o bucuria, ea remase indiferente la tóte.

Nimica nu o mai interesá.

Numai unu cugetu o preocupá diu'a si nóptea. Acestu cugetu i rapiá liniscea si pacea sufletului; o torturá pana la nebunía. — Acestu cugetu erá, câ Aureliu a moritu pentru ea.

Consciinti'a-i erá atacata.

— Elu a moritu pentru mine! — si-dícea dins'a in noptile insomniului, — e bine si eu trebuie sê fíu démna de dinsulu!

Si acésta idea o liniscea in câtu-va.

Intr'o societate ea convení cu Emiliu. La vederea lui ea tresarí. Unu simtiementu deja mortu se redesceptà in internulu ei, amorulu.

Dar acestu amoru erá insocitu de nesce suveniri atátu de triste, incátu dins'a dupa prim'a emotiune incepù a tremurá de frica.

Emiliu inca se stramutà multu. Nu mai erá dinsulu acelu june vialu, de care lu-cunoscuramu la inceputulu naratiunii nóstre; spiritulu lui usioru devení melancolicu si pré seriosu, par' c'a imbetranitu cu vr'o diece ani.

La revederea Corneliei elu simtî vibrandu cea mai delicata córda a animei sale. De odata par' câ intinerí. Intunereculu, ce acoperí pan'acuma internulu seu, disparù, ivindu-se intr'insulu radiele sperantie.

Incepù cu dins'a o conversatiune. Ea luprimí afabilu, inse fara a-i dá vr'unu indemnu la renoirea vechiloru relatiuni. Emiliu vedindu acést'a, avù delicateti'a a nu rempros-

petá nici un'a din suvenirile trecutului, ca nu cumva sê sfasîe vr'o rana abié vindecata.

Cu tóte aceste inse elu nu desperà, ci acceptà cu paciintia desvoltarea naturala a simtieminteloru Corneliei. Timpulu e mediculu celu mai bunu, — si-dîcea elu, — acel'a va vindecá incetisioru si suferintiele ei !

Trecura luni, Emiliu incepù sê amble de nou la Cornelia, unde fu primitu bine, mai alesu din partea mamei, si lui i se parù, câ timpulu intru adevveru prduce resultatulu doritu, câ-ci Corneli'a câte odata parea mai vesela si mai bine dispusa.

Intr'o dî apoi aflandu-se singura cu Cornelia, gasì cu cale a-i adresá aceste cuvinte :

— Domnisióra ! Permite-mi a-ti adresá éra-si o rogare !

— Placa, domnule !

— A trecutu trei ani, de candu mi-luai cutezanti'a a-mi cere man'a dtale. Atunce la respunsulu ce binevoisi a-mi dá, ti-am promis, câ me voi retrace din giurulu dtale, si voi cede locu altui mai fericitu decâtu mine. E bine, domnisióra, eu vinu a-ti descoperí, câ atunce buzele mele vorbira fara autorisa-

tiunea animei. Nu, eu n'am incetatu a fi totu in giurulu dtale, ca celu pucinu sê fiú martorulu fericirii ce-ti suridea, déca sórtea fatala nu mi-a permisú sê fiú si eu partasiu la acea fericire. M'am retrasu, inse n'am incetatu a te iubi; ma amorulu meu crescea cu atátu mai multu, cu câtu si pedec'a deviniá mai mare. Asta-di acea pedeca nu mai existe. Sórtea cruda a derimatu intr'unu medu fórte cumplitu decisiunea parintiloru. Scumpulu meu amicu Aureliu zace in mormantu. Amorul meu de atuncea si acuma traiesce numai pentru dta. Permite-mi dara, domnisióra, sê te rogu, sê aruncâmu velulu uitârii a supra suferintieloru trecutului, — si sê incununâmu cu fericire conjugala restulu vietii nóstre!

La ultimele cuvinte vócea lui deveni tremuratória, si ne mai potendu grai nici unu cuventu, asceptà respunsulu Corneliiei.

Dins'a, palida ce erá, acuma deveni si mai palida, — si dupa o scurta pauza dîse cu vóce solemna :

— Domnule! Ceea ce n'am potutu atuncea, éta vinu sê-ti spunu acuma. Eu te iubescu! . . .

Emiliu in estasulu bucuríei rapede sari

la ea, voindu a-i sarutá man'a. Ea inse o retrase continuandu :

— Dar precum atunce, asié si acuma, intre noi se afla unu abisu, care impedecea realisarea fericirii nóstre.

— Unu abisu !

— Acestu abisu atunce fu Aureliu , ér acuma e mórtea lui.

— Mórtea lui ? — gangavì Emiliu.

— Da. Elu a moritu pentru mine, pentru fericirea mea. Dar eu nu potú sê rescumperu fericirea mea p'unu pretiu atátu de scumpu. In sórele bucuríei mele asiu vedé sclipindu infricosiatu totu numai sangele lui rosíu ; in noptile veselfei mele mi-ar aparé totu-de-una o figura négra, figur'a lui, care ar vení sê-mi sioptésca necontentitu : „Eu am sacrificatu anim'a mea pentru tine, pentru fericirea ce o gusti acuma !“ Si aceste vederi , aceste cuvinte infioratórie mi-arú nimicí tóta fericirea, mi-arú intristá dílele si noptile, m'aru nebuní.

Emiliu palì ca paretele, si o ascultá in tacere, far' a fi capabilu de a poté rostí unu cuventu.

Cornelia incheià :

— Vedi dara, domnule, câ din nefericire

eu nici acumă nu potu sê primescu propunerea de casatoriă ce mi-faci. Aureliu si-a frantu pentru mine anim'a, e bine la rondulu meu eu inca trebuie sê facu asié, déca vreu sê fiu démna de umbr'a lui.

— Inse . . . vol sê observe Emiliu nimicitu.

Dar Corneli'a lu-intrerupse.

— Nu l'am iubitu pana ce a traitu, dar acumă dupa mórtea lui eu adoru tierin'a sa! Voiu sê inchinu restulu vietii mele acestui mormentu, carele in vítoriu are sê fia altarulu meu, unde voiu indreptá rogatiuni ferbinti catra Domnedieu pentru etern'a pace sufletésca a repausatului!

Emiliu si-ficsà ochii in pamentu, ca celu ce vede nimicindu-se intr'unu momentu tóta fericirea vietii sale.

Cornelia continuà in tonu vibratoriu :

— Elu si-a stinsu viéti'a pentru fericirea mea, eu voiu stinge fericirea mea pentru viéti'a lui : *anima pentru anima!*

— Domnisióra, — dîse Emiliu cu vóce solemna, — mai multu stimezu inalt'a pietate a dtale, decâtu sê-mi permitu a ti-o combate. Eu me voiu retrage dara acumă pentru totu-

de-una , rogandu-me lui Domnedieu sê-ti deie taría sufletésca a suportá plagile vietii !

Apoi elu si-luà remasu bunu, se departà cu anima sfasîata de dorere, si mai multu apoi nu conturbà liniscea Corneliei nefericite

* * *

Trecura doi ani.

Langa mormentulu lui Aureliu si a mamei sale se mai aredicà si alu treile, alu — Corneliei, care la dorinti'a sa — dupa o bóla lunga si vescedîtória — fu inmormentata aice.

Mam'a Corneliei si Emiliu remasera in viétia, dóra numai ca sê fía cine sê acopere cu cunune cele trei morminte, si sê verse lacrime ferbinti langa ele.

Sermanulu Emiliu ! In satulu N. nu mãi avea nici o suvenire dulce, decâtu scól'a nóua.

Cea vechia fu ruinata, si — in urmarea staruintieloru lui — locuitorii edificara o frumósca scóla de pétra.

Amoru si ambitiune.

I.

In orasiulu Luncesci erá mare sgomotu. Pe strade nu intelniai, decátu trasure cari viniau din satele din giuru, aducându preoti, notari si alti inteligenti; in ospetaríi nu vedeai decátu fetie rosie, ómeni bine ingrasati, pe scurtu individi de la sate; ori inca trau te intorceai, in tóte partile zariai câte unu cunoscutu, câte unu amicu, care nu erá din acestu orasiu.

Va dîca aice de siguru se tienea vr'o adunare.

Asié este. Luncesci e capital'a unui districtu, si inteliginti'a romanésca erá conchiata aice la o conferintia in caus'a alegeriloru de deputati.

Acést'a fu prima conferintia romanésca, ce s'a tienutu in districtulu acest'a; — deci

nu ne potemu mirá, câ s'a adunatu unu publicu atâtu de numerosu, — la a dóu'a conferintia de siguru nu s'aru fi adunatu atâtu de multi. Noi Romanii incepemu tóte întreprinderile nóstre cu focu mare, apoi lasâmu cestiunea balta, si nici la adunâri nu ne mai ducemu.

E bine, entusiasmulu inteligintiei erá mare. Acuma ea avù pentru prima-óra oca-siune a pune basa solida la viitoriulu nati-unalu alu acelui districtu. Cerculariulu convocatoriulu dara nu resunà in¹ esiertu, ci se adunara o multîme de barbati din tóte partile districtului.

Bucuri'a erá generala.

Conferinti'a se deschise inainte miédia-di la 10 óre. Convocatoriulu fu aclamatu de presiedinte, si desbaterile se incepura. La ordinea dílei fu alegerea deputatiloru.

Mai antâiu se scolà unu medicu tineru, si luandu cuventulu, tienù o vorbire stras-nica, proponendu ca Romanii in tóte cer-curile electorale sê candideze si ei deputati ro-mani.

Acésta propunere intrerupta in multe locuri de aclamatiuni entusiastice, fu primita —

la recomandatiunea unui protopopu — indata si in unanimitate.

Apoi veni rondulu la statorirea programei politice. Nici a supra acesteia nu durà multu discussiunea. Se primì indata, in unanimitate si cu entusiasmu, cea mai radicala programa natiunala.

In fine apoi se alesera persónele, cari voru avé a se candidá de deputati la viitóriile alegeri, — si cu aceste — terminandu-se agendele — toti membrii conferintiei se intrunira la unu banchetu datu de inteliginti'a locala in otelulu celu de frunte, unde apoi se inchinara multe toaste pentru fericirea si viitoriulu natiunii.

Insufletîrea erá atátu de mare, încátu unulu dintre cei presinti a datu — tîganiloru o suta de florini pentru o hora romanésca.

Terminandu-se apoi si banchetulu, toti se rentórsera catra casa cu acea linisce interna, câ ei si-au implinitu detori'a, — si cu acea convingere dulce, câ dinsii facura deja pasiulu supremu pentru salvarea natiunala.

Celelalte apoi voru urmá de sine . . .

Dimpreuna cu dinsii sê parasimu si noi orasiulu Luncesci, unde intre unguri se si respandì scirea, câ Romanii vreu sê faca Da-

co-Romanía, — si sê ne întórcemu cu unulu dintre membrii acestei conferintie la sate!

Persón'a care ni-o alegemu e agerulu oratoru alu conferintiei, tinerulu medicu, care propuse a se candidá deputati romani in tóte cercurile electorale.

Dinsulu locuía in departare de trei óre de capital'a districtului, intr'unu satu situatu pe o vale romantic la parintele seu, carele erá preotu acolo.

Incependu inca nu de multu pracs'a medicala, dinsulu nu erá inca insoratu, dar — precum spunea faim'a — se aflá chiar in stadiulu de a se inrolá câtu de curendu sub flámur'a lui Hymen.

Si faim'a de asta-data avea dreptu. Tinerulu medicu si de buna reputatiune, Cesaru Ulpianu — acest'a erá numele lui — erá incatusiatu cu lantiurile de rose ale amorului; elu iubiá o fiintia dragalasia si incantatória.

Acést'a erá fiic'a notariului localu.

Georgiu Trandafiriu, notariulu comunei Albesci — unde se incépe naratiunea nóstra — erá unu omu de buna reputatiune in districtu. Dinsulu a portatu mai multe oficie, a fostu si pretoru, a lucratu si ca advocatu, in urma apoi se retrase in acestu satu, unde avea

mai multe posessiuni de pamentu, ca astu-felu traindu mai usioru, sê le póta cultivá.

Elu avea numai o féta, Veturia , pe care dimpreuna cu soci'a sa o iubiá cu totu foculu unui parinte bunu. Fiic'a loru li erá desfeta-rea cea mai mare, unic'a bucuría si sperantia in vítoriu. Dinsii dara nu crutiara nici spese nici ostenele, ca Veturi'a loru sê poséda cea mai perfecta cultura moderna.

Inzestrata cu unu pré frumosu talentu intelectualu, Veturia Trandafiru a corespunsu pe deplinu asceptârilor parintiloru sei, si dupa unu studiu in decursu de câti-va ani devení un'a dintre cele mai culte dame tinere ale districtului.

Dar cultur'a erá numai o parte a calitâtiloru frumóse ce dins'a posedeá. Acésta se mai completá, séu mai bine a díce, se încoroná prin frumseti'a-i admirabila.

In siepte comitate féta ca ea nu se mai aflá, câ-ci erá frumósa ca visulu junelui in-amaratu, dulce ca sarutare prima , si placuta ca radiele de primavéra.

Candu te uitai la ea, ti-para cá vedi in-fatísiandu-ti in realitate idealulu creatu in noptile fantasiei, câ-ci erá mai poetica decâtu madon'a lui Rafaelu , mai majestósa decâtu

amorul unei copile de cinci-spre-diece ani, si mai sublîma decâtu inspiratiunea divina.

Candu te uitai la mersulu ei, ti-para, câ vedi leganatulu unei flori, — candu audieai vócea ei, ti-para, câ te incanta unu choru de serafimi, — si candu ti-stralucia surisulu ei, ti-para, câ ceriulu ti-s'a deschisu.

Tali'a-i erá ca bradulu, peru-i ca penele corbului, ochii-i ca dóue stele negre, guriti'a-i ca o cirésa despicata, manile-i ca doi crini dalbi, — o frumsetia completa, in care nici o particea nu stricá admirabil'a armonia a intregului.

Déca la aceste vomu mai adauge, câ ea — abié trecuta de siepte-spre-diece ani — se aflá in etatea cea mai bogata in gratii, vomu completá in câtu-va debil'a fotografia ce facuramu domnisiórei Veturia Trandafir.

June de cultura nalta, Cesaru Ulpianu nu potú a necunosce aceste calitáti emininte, nu potú a remané neatinsu de farmeculu lor. Dupa terminarea studiiloru sale, abié se rentórsa la cas'a parintiésca, spre a se asiediá definitivu in comun'a Albesci, — elu reve-diú si pe Veturia, pe care n'o vediu de

siepte ani, si impressiunea ce dins'a facù a supra lui i produse o revolutiune in anima.

Candu o vediù pentru ultima óra, ea erá o copilitia abié de diece ani, nedesvoltata inca nici corporalmente nici spiritualmente; o fiintia frageda, cu care toti ómenii numai glumescu, si nimene n'o obosesce cu vorbe serióse; acuma inse o aflà in deplin'a pompa a frumsetiei sale intelectuale si fisice, ascultandu complimente de admiratiune din tóte partile, si domnindu a supra toturora ca o regina adorata.

In scurtu timpu Cesaru se inrolà si elu sub stégulu adoratoriloru ei, si fu mai norocosu decâtu toti ceialalti rivali ai sei. Veturia nu siovai multu a-lu preferí toturora, câ-ci ea lu-iubiá.

Parintii loru observara cu multa bucuría desvoltandu-se acestu amoru, câ-ci prin casatorí'a prunciloru ambele parti se considerau pré satisfacute in aspiratiunile loru.

In privinti'a acestei uniuni conjugale nici nu se mai indoiá nimeni. Realisarea ei erá numai cestiune de timpu. Cununi'a inca nu se defipse, dar pregatirile deja se faceau.

În asié stadiu se aflá amorulu lui Cesaru pe timpulu de unde apucaramu firulu naratiunii presinte.

Sosindu a casa de la conferinti'a din Luncesci, elu numai decâtu grabì la Veturia. Acolo deja se aflá o societate mare. Membrii din satele invecinate ale conferintiei erau adunati toti la parintele Veturiei, cunoscutu de toti ca unu mare natiunalistu. Aice dinsii compuneau planulu de actiune in acestu cercu electoralu, fiindu intre ei si candidatulu loru, avocatulu Alesandru Negrila.

Cesaru Ulpianu avea mai multa poporalitate in cercu, inse dinsulu nu primì candidatur'a din caus'a oficiului seu de medicu, care nu-i permite a absentá de la postulu seu. Elu dara recomandà pe amicululu seu Negrila, promitiendu totu odata totu sucursulu seu, si astu-felu reesîrea acestuia erá ca sigura, cu tóte câ avea sê se lupte in contra unui conte magiaru.

Pana ce barbatii se ocupau cu politic'a, si se cufundura in labirinturile acesteia, Cesaru esí in gradina, unde gasì pe Veturia chiar cetindu „Famili'a.“

La vederea lui ea surise dulce, si scolându-se in picioré lu-salutà cu afectiune.

— Am grabitu sê víu a te vedé, — i dîse
Cesaru sarutandu-i man'a.

— Te-am asceptatu, — response ea.

— E bine, cum ai petrecutu timpulu de
candu nu ne-amu vediutu ?

— Reu, pentru câ nu erai a casa.

— Dar absinti'a mea n'a duratu multu,
numai o dî si jumetate.

— Dar acestu intervalu fu unu secolu
pentru mine.

— Ti-multiamescu pentru aceste cu-
vinte.

— Dar am si plansu !

— Ah !

— Am avutu unu visu infricosiatu.

— Nu te teme de visuri !

— Dar asculta - me sê ti-lu povestescu !

— Te ascultu !

— Am visatu, câ eram fórté morbósa, —
dar nu corpulu me doriá, ci sufletulu. Ból'a
mea deveni totu mai periculósa, încátu ajunse
in stadiulu in care eu paream a nu mai sci ni-
mica de mine.

— Infioratoriu !

— Parintii mei gelitori plangeau la pa-
tulu doreriloru mele, si eu — incapabila de a

poté rosti vr'unu singurelu cuventu — audiam totu-si plansulu loru. Scieam tóte ce se intemplau in giuru de mine; nu-mi poteam deschide ochii, dar ochii mei spirituali vedeau tóte câte se petreceau in odaia. Vedeam si pe parintii mei, si plansulu loru desperatu misfasiâ anim'a.

— Oh! ce tortura suferisi, scump'a mea!

— Trei medici renumiti fure chiamati a-mi ajutorá. Ei se consultara langa patulu meu, si eu i audii dîcêndu, câ n'au nici o sperantia pentru rensanetosiarea mea.

— Si eu nu eram intre ei?

— Nu. Te aflai in departare.

— Nu se póte.

— Asié visai.

— Dar visurile mintiescu.

— E bine, asculta mai departe visulu meu! Medicii se departara cu convingerea, câ mie nu mi se mai póte ajutá, câ eu de siguru voiu mori. Intr'aceea eu paream din ce in ce mai debila. S'apropiá momentulu, in care aveam sê-mi respiru sufletulu. Parintii mei aprinsera dóue lumine de cêra, si tienendu câte un'a in mana ingenunchiara langa patulu

meu, rostindu rogatiuni ferbinti catra tronulu a totu-potintelui Domnedieu.

— Oh! draga, nu mai continuá, câ-ci naratiunea ta mi-scóte lacrimi din ochi, — esclamá Cesaru sub impressiunea unei mari doreri.

— Dar nu uitá, câ acest'a e numai visu! Eu dara am moritu, si in scurtu timpu fui ascernuta in cosciugu. Ce scena trista fu acés-t'a! Eu zaceam acoperita cu lintiolulu de mórte, in giuru de mine ardeau luminele de céra, si in odaia domniá linisce mormentalá. Multíme de ómeni, barbati si femei, venira a me vedé pentru ultima-óra, si a me compati-mí. Ochii mei erau inchisi, dar totu-si vedeam tóte; eram mórta, si eu totu-si audieam plan-setele loru.

— Oh! scump'a mea...

— Asié zacui dóue dîle. A treia dî apoi venira preotii sê me ingrópe. Erau siese insi, imbracati in doliu. Audii cantarea loru gel-nica, vediui pe parintii mei inmarmuriti in genunchi si in tacere, câ-ci cumplit'a dorere li-a secatu lacrimile in ochi, — zarfi poporulu din satu, cum plangea si elu.

— Dar pe mine?

— Indesiertu me uitam in tóte partile cu

ochii mei spirituali, nu te vedeam. Tu erai dusu departe, mi-para cã m'ai uitatu de totu...

— Dar scfi cã visulu teu insulta amorulu meu, — observã Cesaru.

— Nu te superã! A fostu numai visu. Si-apoi in visu vedemu multe...

— Imposibilitãti, — intregi Cesaru.

— Asié e, — aprobã Veturia.

Apoi ea continuã:

— In fine preotulu celebrante me bine-cuventã. Parintii mei cadiura spre mine, sê me sarute mai pe urma in vieti'a acêsta. Simtieam caldur'a respiratiunii loru, simtieam foculu sarutãrii loru, simtieam ferbintiél'a lacrimeloru loru ce se versau pe fati'a mea palida. Voiam sê me scolu, sê-i imbratîsiez, sê li spunu cã n'am moritu; dar bratiiele si buzele mele par' cã erau mórte, nu le poteam miscã. Intr'aceste parintii mei si-tieneau capetele plecate totu spre mine, si plangeau sfasîatoriu. Mam'a mea lesînã, si cei din apropiare o dusera in odai'a vecina, — éra tat'a remase langa cosciugu totu stergându-si lacrimele.

— Ce visu cumplitu!

— Apoi pusera spre mine acoperitoriulu

cosciugului, si incepura a bate cuie intr'in-sulu. Ah ce sunetu inforatoriu fu acest'a ! Mi-
parea, câ fia-care cuiu se bate de a dreptulu
in anim'a mea.

Emotiunata de naratiunea sa, Veturia se
oprì pe câte-va secunde, apoi continuà :

— Dupa ceremoni'a indatinata, conduc-
tulu pornì. Inainte merse o féta fecióra, im-
bracata in albu, ducêndu crucea. Dupa ea ur-
mara dóue-dieci si patru de fete mici, tóte
in albu, apoi copíi ministranti, apoi preotii,
— dupa acestia urmam eu in cosciugulu
dusu de siese fecióre in haine albe, —
dupa noi viniá parintele meu si publiculu
adunatu.

— Dar eu ?

— Ah ! tu nu erai acolo, si ast'a erá do-
rerea mea cea mai mare . . . In fine sosiramu
in cimitiru. Cosciugulu fu asediatu la mar-
ginea mormentului, si dupa o scurta rogatiu-
ne a preotiloru, lu-lasara josu in mormentu.
Limb'a omenésca e incapabila ca sê-ti potu
descrie infricosiat'a mea spaima din momin-
tele candu simtieam, câ me lasa in josu, spre
a me ingropá pentru totu-de-una. Voiam sê
strigu, sê sfarmu cosciugulu, dar n'aveam po-
tere. Eram mórtá. Audieam cum cei de a su-

pra, din giurulu mormentului, dîceau incetu : „Fîa-i tierin'a usióra!“ Simtieam cum fîacare aruncá spre mine tierina, apoi pamentulu totu se inmultî a supra mea, mormentulu fu aredicatu, clopotele incetara, publiculu se imprascià, si eu par' câ lesînai.

Cesaru statea in tacere impressiunatu de naratiunea acestui visu in fioratoriu.

Veturi'a incheià :

— In somnulu meu de nebunîa de odata audîi, câ nesce pasi s'apropia de mormentulu meu. Simtîi câ cine-va ingenunchià la crucea mormentului, si numai decâtu audîi o vócea trista, care mi-sioptea : „Scumpa Veturia! Iérta-me, si te descépta, câ-ci eu si acuma te iubescu!“ Recunoscui vócea numai decâtu. Erá a ta. Acésta mi-inspirà atât'a potere, incâtu rupsei cosciugulu, aredicai intr' unu momentu pamentulu de a supra mea, si esîi la tine sê te imbratîsiez, si — me desceptai.

— Ce bine, câ in fine te desceptasi, dupa acestu visu in fioratoriu! Te rogu nu mai visá de aceste!

— Dar potu eu sê visezu ceea ce vreu?

— Poti, déca nu te ocupi diu'a cu idei

de aceste. Tu esti fericita si vei fi; te iubescu si te voi iubí pentru totu-de-una.

Si Cesaru, sarutandu-*i* man'a, o luà de bratíu, si o conduse susu la óspeti.

Mai tardíu toti fure invitati la cina, si petrecura la olalta pana se innoptà.

Demanéti'a apoi se departara toti cu promisiunea solemna, câ voru lucrá pentru reesîrea candidatului romanu in cerculu lor electoralu.

II.

Trecura trei septemani dupa cele spuse in capitolulu precedentu. Miscârile electorale se pornira in tóte partile. Spiritele erau fórte agitate. Totu cerculu se aflá in o fervere violenta.

Romanii, siguri de resîrea lor, câ-ci majoritatea imposita a alegatoriloru erá romana, se pregateau deja la marele banchetu, ce se va dá in onórea deputatului alesu Alexandru Negrila, — ma unii-se si apucara a invetiá toasturile, ce dinsii voru *improvisá* la acelu banchetu.

Cesaru Ulpianu a amblatu din satu in

satu, insufletîndu si desceptandu poporul pentru marele actu natiunalu, ce avea sê urmeze.

Tôte se aflau in stadiulu celu mai bunu.

Dar nici partid'a contraria nu dormiá. Candidatulú acesteia erá contele Muguray, proprietariulu a dóue sate din acestu cercu de alegere. Ambele aceste sate erau romanesci. Locuitorii acestora — fosti iobagi ai contelui — atêrnau si acuma multu de la elu, câ-ci ei avendu pamenturi pucine, ór padure nimica, erau siliti a recurge la ajutoriulu contelui spre a poté traí. Cortesii contelui dara intrebuintiara tôte argumintele aceste spre a capacitá pe alegatorii din aceste dóue sate, câ ei trebuie sê voteze pentru contele. Dar inseedaru. Conducatorii romani, in frunte cu Cesaru Ulpianu, desceptara si-aice in asié mare mesura spiritulu natiunalu, incâtu bietii plugari romani preferira a suferí in vítoriu persecutiunile diregatorilorú contelui, decâtu a nu votá si ei pentru candidatulú din sangele loru.

Poporulú nostru e bunu. Elu asculta de cei mai cu minte, nu voiesce fía-care a fi — conducatoriú.

Asié dara contele n'avea nici unu alegatoriu romanu, ér ungurii faceau numai o mica parte a alegatoriloru.

Totu-si elu nu desperá, ci numai — asceptá.

Intr'o séra Cesaru Ulpianu sosì tardîu a casa, din o excursiune facuta in satele vecine, spre a lucrá pe acolo in favorulu candidatului romanu.

Abié se culcà spre a se odihní, candu cine-va batù la ferést'a odâii, in care dormiá dinsulu.

— Cine-i ? — intrebà elu.

— Servitoriulu de la ospetaría, — respunse o vóce din afara.

— Ce vrei ?

— Te rogu vina iute la noi, câ o grofitia care a sositu a séra e tare bolnava !

— Numai decâtu.

Servitoriulu se departà, si Cesaru imbracandu-se iute, grabì la ospetaría sê védia pacient'a.

In pórtá lu-asceptá unu servitoriu imbracatu in livré, care lu-conduse numai decâtu in o odaia pentru óspeti.

Intrandu in odaia, Cesaru, spre cca

mai mare suprinde a sa, gasi pe contele Muray.

— Domnule, — i dîse acest'a dupa salutarile reciprôce, — ti-multiamescu câ ai grabitu a veni asié iute.

— Ast'a e detori'a mea, — respunse Cesaru inchinandu-se cu demnitate.

— Sôrtea a decisu ca eu sê recurgu pentru ajutoriu chiar la contrariulu celu mai aprigu in politica.

— Numai in politica, domnule conte, — accentuà Cesaru observatiunea sa.

— Si eu credu asié. E bine, mi-s'a intemplatu o nenorocire mare. A séra venindu aice de catra Dumbrava, intr'unu locu caii se spariara, si restornara caruti'a. Eu scapai fara vr'o vatemare mai periculósa, — inse fii-c'a mea si-turti man'a asié tare, in câtu eu me tomu de unu pericolu mai mare, câ aceea e chiar franta.

— Este permisu a intrá la contes'a in momentulu acest'a?

— Dins'a te ascépta de multu. Poftimu, intra!

Contele deschise usi'a laterala, si mediculu intrà dimpreuna cu elu.

In odai'a, in care intrara, erá intunerecu.

Numai nesce debile radie ale lampei acoperite, respandeau pucina lumina. Intr'unu cotu alu odâii se aflá unu patu, acolo zacea contes'a franta de doreri.

Tinerulu medicu luà lamp'a de pe mésa, o descoperì, si merse cu ea la patu sê examineze ran'a bolnavei.

Contes'a pareá a dormí, câ-ci ochii-i erau inchisi, si espressiunea fetiei sale nici decâtu nu se stramutà la apropiarea medicului. Ea nu erá frumósa, inse disordinea in care perulu ei i adumbriá fruntea asudata, la lumin'a lampei, o infatîsiau in o aureola poetica. Si acésta totu-de-una face impressiune buna a supra animeloru candide si simtîtorie.

In acestu momentu inse Cesaru erá — medicu; elu avea sê examineze ran'a numai. Apoř elu iubiá deja pe Veturia.

Anim'a lui dara remase ne-impressiu-nata.

Elu dede lamp'a in man'a contelui, si cu recél'a unui medicu espertu incepù a studiá ran'a. Apoi legandu man'a contesei, dîse contelui:

— Man'a nu e rupta. Lovitur'a mare a produsu numai o rana grea. Nu e periculósa.

— Ah! — esclamà la aceste cuvinte si contes'a, venindu-si in ori chiar in momentul acest'a.

— Gratia Domnului! — dîse contele.

— Unde sum? — intrebà contes'a ca desceptata dintr'unu visu profundu.

— In locu bunu, unde te vomu grigi, dupa nenorocirea ce ni s'a intemplat, — o mangaià contele.

— Dar ce s'a intemplat? — intrebà dins'a éra-si.

Contele i povesti tôte.

— Ai dreptu, — aprobà in fine contes'a, vediendu câ nu are putere nici macaru a-si aredicá mane.

— Aibi rabdare, contesa, — dîse mediculu, — in dóue trei dîle dorerile voru trece, si ran'a in scurtu timpu se va vindecá.

Contes'a se uità pentru prima-óra in ochii medicului. Ea tresari. Cesaru Ulpianu erá unu june de o rara frumsetia barbatésca. Ochii loru se intalnira, si contes'a in momentul acest'a uità tôte dorerile sale.

Dar Cesaru remase totu rece, ca langa ori care morbosu. Contes'a n'a facutu a supra animei sale nici o impressiune.

— Ah! dta! — esclamà ea la vederea

lui, aducându-si totu-odata a minte, câ acestu omu e celu mai aprigu contrariu politicu alu tatalui-seu

— Eu sum norocosulu, — dîse Cesaru cu curtesia.

— A trebuitu sê ajungu in starea acés-t'a, ca sê potu face cunoscintia cu dta, — dîse contes'a cu unu surisu glumetiu.

— Dorere, noi medicii, — reflectà Cesaru, — cam in modulu acest'a facemu mai tôte cunoscintiele nóstre.

— Asié dara, déca nu ne-amu fi restor-natu cu caruti'a, dta nici n'ai fi venitu la noi! — observà ea.

— Afaceri multe . . . incepù Cesaru.

— Mai alesu acuma, — lu-intrerupse contes'a semnificativu.

— Acuma? . . . Ca totu-de-una! — res-punse Cesaru, facându-se a nu intiolege alu-siunea. Dar acuma e tardîu. Dvóstre aveti trebuintia de repausu. Eu me recomandu!

— Dar mane demanétia? . . . incepù a-lu rogá contele.

— Mane si in tôte dîlele, pana candu contes'a se va vindecá deplinu, voiú vini'a-mi face detori'a.

Elu strinse man'a contelui, si salutandu

pe contes'a, esî, apoi merse a casa, unde se culcà, si dormi bine pana demanéti'a, far' a meditá celu pucinu unu momentu a supra incidentului, câ sórtea l'a alesu a face celu mai mare serviciu chiar inimicului seu de mórte.

Nu se interesà multu nici de contele, nici de contés'a, ci o considerá ca pe ori care pacienta a sa.

In dîlele urmátorie apoi Cesaru continuà a face vizitele sale regulatu la contes'a, legandu-i ran'a si dandu-i instructiunile necesarie; tóte aceste vizite totu-de-una erau scurto, mediculu grabiá, câ-ci avea fórté multi pacienti. Apoi elu erá ocupatu si cu miscârile electorale; conducatorii poporului totu viniau la dinsulu a-i aduce reporturi, si a-i cere instructiuni ulterióre.

Mai multu timpu petrecea elu inse la Veturia, conversandu dulce despre viéti'a loru fericita, si facêndu planuri pentru vítoriu.

Erau dulci aceste convorbiri, câ-ci ele contineau espressiunea celei mai sublime fericiri, pronunziata de animele cele mai candidé.

Intr'un'a din dîle Cesaru éra-si se aflá la

Veturia, siediendu sub pomii tufosi ai grădinei, loculu loru de predilectiune.

Sórele ardea cumplitu, amenintiandu tóte florile cu vescedîre. In acestu timpu erá atátu de placutu a siedé colo sub pomii umbrosi. Cesaru si Veturia si-petreceau fórtó bine.

De odata se ivì inaintea loru unu omu strainu, servitoriulu contelui Muguray.

— Sê me ierti, domnule doctoru, — incepù acel'a, — câ am indresnitu a veni aici.

— E bine? — dîse Cesaru.

— M'a tramisu contele a te rogá sê vini, câ-ci contes'a se afla fórtó reu.

— Ce i s'a intemplatú?

— Nu sciu.

— Spune, câ la momentu voiu fi acolo.

Servitoriulu se departá, salutandu-i cu respectu, ér Cesaru mai romase siediendu cu Veturia.

Dupa departaró servitoriului ea i dîse:

— E bine, am sê to pedepsescu.

— Pentru ce?

— Ai facutu unu pecatu.

— Ce?

— Ai taimuitu ce-va, ce eu apoi am auzit de la altii.

— Dar ce?

— Câ fic'a contelui Muguray zace bolnava in ospetari'a din satulu nostru.

Ah!

— Si câ mediculu ei esti tu!

— Ce pecatu!

— De n'ar fi pecatu, mi-ai fi spusu ast'a de multu, câ-ci de atunce ai fostu de multe ori la mine.

— A vindecá o suferinda este pecatu?

— Bine, bine! Nu cumva sê se inschimbe rolurile!

— Cum?

— Ca suferind'a sê devina — vindecátoria, — éra vindecatoriulu sê devina suferindu — de anima.

— Ce gluma!

— Én spune-mi e frumósa contes'a?

— Nici decátu.

— E nalta?

— Mijlocía.

— Bruneta?

— Da.

— Peru-i?

— Negru.

— Dar ce 'ntrebu eu de aceste! Vóue vi e destulu, déca o femeia scíe suride frumosu. Are contes'a insusîrea acésta?

— Nu scíu, câ-ci dins'a totu suferindu inca n'a avutu ocasiune a me incantá cu surisulu ei.

— Grigi de tine, ca nu cumva sê te pré incante.

— Ah! scump'a mea, ce glume dulci mai scíi tu face, dîse Cesaru sarutandu man'a miresei sale.

— Nu e ast'a gluma, draga.

— E bine, si din ast'a vediu, câtu de multu me iubesci tu pe mine, câ-ci unde e amorulu mai ferbinte, acolo si gelos'a e mai mare.

— Du-te, du-te, intipuitoriule, — dîse Veturia suridiendu, — inca me faci gelósa! Du-te, câ-ci contes'a te ascépta, ea suferé . . du-te . . .

Cesaru nu se miscà. Fati'a lui devenì seriósa. Elu privì cuvintele Veturiei dreptu satira. Anim'a lui fu lovita de o dorere necunoscuta inca pan'atunci.

Veturia observà acést'a, deci se scolà, si intindiendu-si bratiulu lui Cesaru, i dîse cu amabilitate:

— E bine sê te conducu eu pana la pórta. Dar apoi vina curendu la mine, câ-ci te asceptu cù doru !

Cesaru se scolà, si dimpreuna cu Veturia esî din gradina, si mersera la olalta, unde apoi se despartîra, spre a se revedé in curendu.

III.

Trecù o septemana. Ran'a contesei — prin unu incidentu fatalu — deveni totu mai periculósa. Dorerile ei erau atâtu de mari, încâtu mediculu trebui sê veghieze totu langa dins'a, spre a studiá tóte simptomele bólei. Asta veghiare continua intr'atât'a consumà timpulu lui Cesaru, încâtu de o septemana numai odata potù sê mérga a vedé pe Veturia.

Acésta absintia a lui Cesaru a si produsu o mare nelinisce in anim'a Veturiei. Ea incepu a presupune felu de felu de cause, si in urma ajunse la acea convingore trista, câ mirele ei a devenitu infidelu.

Dar nu erá asié.

Cesaru erá ocupatu nu numai cu aface-

rile medicale, dar si cu miscările electorale, cari din dî in dî i consumau totu timpulu. Ran'a contesei deveni atâtu de periculósa, încâtu se potea teme de urmările cele mai infricosiate. Tinerulu medicu erá gelosu nu numai de reputatiunea, dar si de onórea sa; elu adeca se temea, câ inimicii lui voru scóte sgomotulu, câ dinsulu numai din caus'a opiniuniloru sale politice, contrarie ale contelui Muguray, nu si-a implinitu cu consciintia missiunea de medicu. Dinsulu dara negligã nu numai escursiunile electorale, dar inca si pe Veturia, — ca sê póta fi totu cu pacient'a sa, ca astu-felu s'o vindece mai usioru si sê-si salveze onórea.

Dar absinti'a lui si in cerculu electoralu facu mare turburaro. Inimicii lui si incepura a respandi faim'a, câ elu s'a vendutu lui Muguray; unii si spusera pretiulu vendiãrii sale; altii vediura chiar pe contele candu i-a datu diece mii de fl.; ma erau si de aceia, cari afirmau, câ Cesaru Ulpianu de acuma inainte va lucrã in contra lui Alesandru Negrila.

Pe scurtu in cerculu electoralu se escã o confusiune mare.

Se intielege de sine câ sgomotulu respan-

ditu nu avea nici o basa. Cesaru si-impliniá numai oficiulu seu de medicu. Apoi elu mai nainte de tóte erá medicu, si-apoi — omu politicu.

Noroculu lui erá, câ nu sciea nimica despre tóte aceste; câ-ci sciindu-se a fi atacatu nu numai in poporalitatea sa, dar si in amorulu seu, ar fi fostu o lovitura mare pentru dînsulu.

Elu dara urmá cu visitele sale la contes'a.

Intr'un'a din dîle ea se aflà mai bine, si incepù a conversá cu mediculu seu :

— Mi-paré bine, domnule, câ in fine a sositu o dî, in care me simtiescu si eu mai bine, câ-ci éta potu sê-ti multiamescu pentru binevoitoriulu serviciu si sacrificiu doveditu la vindecarea mea.

— Ah! contesa, eu sum medicu, mi-am implinitu dara detori'a, — observà Cesaru.

— Dta ai facutu de asta-data mai multu, decâtu implinirea detorintiei dtale.

— Am facutu ceea ce asiu fi facutu ori carui bolnavu alu meu, — dîse mediculu.

— Ori caruia? — întrebă contes'a ficsându-lu cu ochii.

— Da, — răspunse Cosaru cu convicțiune.

— Eu am cugetatu, câ . . .

Contes'a tacu pe unu momentu, negasindu numai decâtu unu cuventu potrivit.

Cesaru inse o pricepù, si — tresari.

— Eu am cugetatu, — începù contes'a de nou, — câ dta te-ai portatu in privinti'a mea cu mai multa atentiune, decâtu cum ai fi tratatu pe altii.

— Fa'ia cu damele totu-de-una trebuo sê fimu mai ingrigitori, — răspunse Cesaru cu recel.

— Multiamescu pentru acêsta distinctiune, in numele secului meu, — dîse contes'a inchinandu-si capulu cu surisu.

— Este de prisosu, contesa. Atentiunea nôstra e o detoria, ce o implinim cu placere.

— Dta esti pré galantu.

Cesaru nu răspunse nimica, ci numai se inchinà cu respectu.

Urmà tacere de câte-va secunde. Apoi contes'a intrerupse de nou liniscea :

— Domnule Ulpianu, pentru ce siedi dta aici la satu?

— Mi-place aice, contesa.

— Dar ce póte sê-ti placa aice?

— Aice au siediutu mosii si stramosii mei; aice se afla mormintele loru; aice am petrecutu si eu anii copilariei mele, — aice am cele mai scumpe suveniru ale mele.

— Adeca trecutulu te léga de acestu locu?

— Da.

— Inse víitoriulu?

— Si víitoriulu.

— Esti dóra inamoratu aice de cine-va.

Cesaru tresari, — apoi dîse cu pasiune:

— Mai multu, contesa. Eu am mirésa aice.

Acuma contes'a tresari. Dar predominandu-se, dîse indata:

— Ah! ti-gratulediu. Ast'a inse nu te póte impedecá de a-ti cautá unu campu mai largu pentru activitatea si talentulu dtale. Dta esti inca tineru, ai o reputatiune buna, víitoriulu ti-promite multu. Ar fi pecatu

sê-ti ingropi talentulu intr'unu satu necunoscutu.

— Dar la sate chiar asié potemu servi omenimii ca la orasie. Aice chiar asié se reclama ajutoriulu mediciloru, ca si acolo. Déca toti medicii s'aru mutá numai la orasie, ce aru face atunce bietii ómeni de la sate?

— E bine, mérga la sate medicii cu talente mai inferióre, cei ce n'au o missiune mai innalta. Dar cei ce sunt chiamati a face reforme in sciintie, sê se grupeze in orasiu. Acolo e si loculu dtale.

— Contesa, pré esageredi in apretiuirea talentului meu.

— Nu crede! Apoi in orasiu ai avé alta societate, de cultura mai innalta. Toti ómenii mai mari, `si tóte familiile de rangu mai innaltu, s'aru bucurá a posede cunoscinti'a dtale.

— Oh! me rogu . . .

— Prin cunoscinti'a acestoru ómeni, prin influinti'a loru, ti-s'ar deschide unu campu si mai mare. Ai poté inaintá la vr'unu rangu mai innaltu, conferindu-ti-se vr'o distinctiune.

— Dar eu nu aspiru la asié ce-va.

— Én cugeta numai, cum ti-suna titlulu de „medicu supremu alu districtului!“

Tinerulu medicu tresarì in adanculu seu. Elu audî pronunsiandu-se cea mai ardenta si secreta aspiratiune a sa. Totu-si predominandu-se, dîse :

— Eu nu vreu sê fîu.

— Consiliariu regescu !

— Nu dorescu sê fîu.

— Séu sê capeti o decoratiune, pentru meritele castigate pe terenulu medicalu.

— Nu primescu. Decoratiunile se dau pentru premiarea coruptiunii.

— Vei vorbí altu-felu, déca vei avé sî dta vr'o cruce de auru.

— Te insioli, contesa.

— E bine, vomu vedé mai tardîu.

Contes'a mai riscà o ultima si pré temeraria incercare, spre a atîtiá ambitiunea lui Cesaru. Deci cu tóte câ ea sciea, câ me liculu are deja mirésa in satulu acest'a, i dîse cu confidintia :

— Apoi te-ai insorá.

Cesaru tresarì poternicu.

Contes'a continuà :

— Prin o casatoriá bine calculata ai poté sê intri in legatura cu vr'o familia in-

nalta. Eu asié credu, câ ori care familia aristocratica . . .

— Dar ti-am spus-o, câ eu am deja mi-résa, — o intrerupse Cesaru rece.

— Pardonu! — dîse contes'a. Éta ce scurta sum eu la memoria. Si cine e mirés'a dtale?

— Fiic'a notariulu de aice.

— Veturia Trandafiru! I gratulediu, — dîse contes'a inchinandu-si capulu cu surisu.

Contes'a nu gratulà lui, ci ei. Acésta distinctiune, si surisulu micsioratoriu alu ei, cu care si-insotî acele cuvinte, revoltara internulu lui Cesaru in contra contesei.

Elu se scolà numai decâtu, si dîse cu curtesía fina :

— Multiamu in numele ei. Me ducu sê-i spunu gratulatiunea dtale!

Tonulu cu care Cesaru pronunçià aceste cuvinte erá atâtu de intimu, încâtu contes'a recunoscù numai decâtu, câ mediculu se simte insultatu, deci dîse indata :

— Totu odata spune-i si aceea, câ dtale ti-am gratulatu indata ce mi-ai spusu, câ te insori.

-- Si inca fara de a sci pe cine voi

luá de socía, — adause Cesaru cu sarcasmu finu.

— Te insieli, domnule, — observà ea, — eu audîsem deja de insoratiunea dtale, inse n'am sciutu-o cu siguritate.

— Ti-multiamescu, contesa, de nou, si iérta-me sê me recomandu, — dîse mediculu cu surisu ghiatiosu.

— E bine, la revedere dara mane!

— De cumva n'asiu poté sê vinu . . .

— Ah! intielegu, dta nu mai vrei sê vini, — lu-intrerupse contes'a iute.

— Nici decâtu, contesa! Dar in dîlele urmatórie voi fi fôrte ocupatu. De cumva dara n'asiu poté sê vinu, ti-voiu anunciá acés-t'a numai decâtu demanéti'a.

— Scíu inainte, ce se va intemplá. Nu e mirare, dta te uresci multu in societatea mea, — incheià contes'a cu unu surisu cochetu.

Cesaru tresari. Curtesí'a cea pré cordiala a contesei i desceptà in anima o idea, de care se infiorà.

— Acésta femeia me iubesce! — si-dise elu numai decâtu in înternulu animei sale.

Apoi ca spariatu de acésta .descoperire, dîse :

— Mediculu nici odata nu se uresce in societatea pacienteloru sale ! Asié dara, déca voiú poté, voiú vini.

— Te voiú asceptá, — dîse contés'a, in-tindiendu-si man'a lui Cesaru, care stringên-du-o, facù unu complimentu si se departà.

Contes'a se uità dupa elu adancita in cugete melancolice, apoi luà o carte si incepù a cetí. Dar cetitulú i oferì o petrecere pré monotóna, inchise dara cartea iute, si se puse la ferésta ca sê se uite la strada . . .

Ea erá fórte neliniscita. O idea i turburà pacea interna. Erá óre acest'a amoru ? Vomú vedé mai tardû ! . . .

Candu Cesaru inchise usi'a dupa sine, cu acea convictiune parasì chili'a contesei, ca sê nu se mai rentórca acolo nici odata. Elu erá maniosu. Cuvintele din urma ale contesei luiritara fórte. Se simtiea insultatu in amorulu seu, suprem'a sa ambitiune.

— Dîca lumea ce va dîce ! — medità elu in sine, — eu nu voiú mai calcã pragulu aces-tei contese superbe. Ea nu se mai afla in periclu. Eu am vindecatu-o. Asié dara nimene nu me póte acúsá, câ — din motive pólitice

— nu i-am datu ajutoriulu medicalu. Eu mi-am facutu detori'a fatia cu dins'a . . . Apoi cum a resplatitu ea ajutoriulu meu? Mi-a insultatu amorulu: a despretiuitu pe Veturia! Nu, eu nu voiu sê mai vedu nici macaru ospetaria, in care se afla acêsta fiintia afurisita!

Apoi merse a casa. Se puse a scrie nesce epistole, dar abié scrise dóue-trei sîre, aruncà condeiulu la o parte. Literile se miscau inaintea lui. Elu erá fôrte iritatu, si starea acést'a lu-facù incapabilu de a scrie. Incepù dar a se preamblá prin chilía, inchidiendu mai antâiu usi'a si neprimindu pe nimene.

Asié trecù diu'a si se facù nópte. Cesaru se culcà, inse nu potù sê dórma. Si-revocà in memoria unulu dupa altulu tóte cuvintele contesei. Mai antâiu si-aduse a minte de invitatiunea ei la orasiu, si acuma incepù a meditá cu mai multa recéla a supra aces-tei idei.

— Intru adeveru, — dîcea elu, — aice la satu cerculu meu de activitate nu este si nu póte sê fía pré mare. Afara de câti-va inteliginti, pacientii mei constau numai din plugari, cu cari nu sciinti'a si pracs'a mea medicala, ci numai paciinti'a se póte perfec-

tiună. Aice dara eu nu potu sê-mi eluptu nici unu viitoriu mai frumosu.

Apoi urmà o 1 ausa, in care dinsulu precumpeni tôte motivele, cari lu-indemnau la acêsta decisiune, si dîse éra-si :

— E bine, recunosc, câ cerculu acest'a are trebuintia de mine, inse eu le voi implini aceste si din orasiu, chiar ca si de aice; ma de acolo voi poté dóra face mai multu si in privinti'a politica.

Acêsta idea apoi lu-liniscì, si si-dîse cu convictiune adanca mai departe :

— Da, da! Bine a dîsu contes'a, câ aice eu n'am nici unu viitoriu. Apoi si viéti'a e pré monotóna aice pentru mine, carele am petrecutu optu ani la Viena. Me voi mutá dara la orasiu. Acolo se afla mai multi ómeni culti! Voiu face cunoscintie nóue, si...

Cesaru nu cutezà a continuá, dar in urma totu-si adause :

— E bine, de ce nu? Pentru câ sum tineru si inca Romanu? Dar sciinti'a nu e legata de etate séu de natiunalitate. Apoi prin patroni nalti tôte se potu efeptuí. Si eu voi poté dara ajunge usioru medicu districtualu. Si in calitatea acêsta voi poté sê facu si mai multu pentru natiunea mea!

Intr'aceste trecù mediulu noptii, si Cesaru inca nu-si inchise ochii. Elu totu meditá :

— Dar mai antâiu me voiú insorá. Cátu mai curendu voiú serbá cununi'a mea cu Veturia. Apoi ne vomu mutá amendoi la orasiu, in Luncesci. Si in scurtu se voru realisá tóte aspiratiunile mele si vomu fi amendoi fórté fericiti.

Dár de odata se spariá. Fantasandu despre Veturia si despre amorulu loru, numai decátu i se iví la vederea sa spirituala o figura infricosiata, contes'a. Elu si-aduse a minte de cuvintele pré afabile ale acesteia, si precum atunce tresari de o idea ivita la momentu in internulu seu, asié si acuma se cutremurá de aceea-si, si esclamá :

— Ah! Taci limba veninósa, taci! Cuvintale tale blastemate inghimpa anim'a mea. Eu nu vreu sê te iubescu. Eu te ureseu!

Dar elu par' cá totu audiea inca vócea-i dulce lingusítoria. Cuvintele ei nencetatu i sunau in urechi.

Infioratu si mai multu, elu strigà :

— Fugi dinaintea mea, fantóma urgisita, care conturbi liniscea si fericirca mea! Fugi, pieri, sê nu te mai vedu!...

Diorile incepura a se iví candu Cesaru

Ulpianu, obositu de suferintiele spirituale ale unei nopti lungi, adormì.

IV.

In diu'a urmatória contes'a Arabela — numele de botezu alu fiicei lui Muguray — indesiertu asceptà pana sér'a pe mediculu seu, câ-ci acel'a nu vini.

Dar nici vorba nu-i tramise.

Si ast'a erá ceea ce pe dins'a o neliniscea si mai multu, câ-ci — precum si dvóstre sciti — dinsulu promise contesei, câ in casulu de a nu poté vini, o va insciintiá.

Cesaru scolandu-se catra miédia-di, ce e dreptu, si-aduse numai decátu a minte de promisiunea facuta contesei, si câ dins'a ascépta dóra de demanéti'a totu insedaru. Primulu cugetu ce i plesni prin capu, fu, sê-i tramita unu biletu de escusare pentru absinti'a sa pe diu'a de adi. Se si puse la mésa a compune acelu biletu. Mai tardû inse decise contrariulu, sê nu-i tramita nici o insciintiare. Diu'a inca n'a espiratu, deci mai póte sê si mérga la dins', inse numai pe câte-va minute, numai sê-i spuna câ adi nu are timpu a pe-

trece mai multu la dins'a. Apoi nici nu s'ar caviní, ca dupa conversarea de eri s'o parasésca numai decâtu, sê-i arete prin ast'a, câ a intielesu sarcasmulu dinsei, câ e ofensatu. Mai bine va fi a ignorá tóte, si -- prefacându-se a nu se fi intemplatu in internulu seu nici o schimbare — sê conversezeze cu dius'a rece, intre marginile celei mai stricte etichete; si astu-felu in urma s'o parasésca de totu si pentru totu-de-una.

Acest'a fu planulu, ce Cesaru lu-cugetà a fi mai cu scopu in impregiurârile sale; deci multiamitu cu elu, si liniscitu de totu in internulu seu, esî de a casa, si cercetandu pe toti pacientii sei, merse la Veturia.

Veturia lu-primì cam rece, câ-ci dinsulu deja de mai multe dîle nu venise a o vedé. Ea lu-acusà de infidelitate. Acésta facù impresiune rea a supra lui, si pentru prima-óra in viéti'a sa se mania pe Veturia. Dar mania lui nu durà multu, câ-ci ea incepù a vorbí cu elu mai afabilu, surise frumosu, si vioitiunea vechia se restituì in animele lor.

Cesaru petrecù pana sér'a tardiu acolo, fara ca sê-si mai aduca a minte de contes'a Arabela, si câ i-a promis a o cercetá séu celu pucinu a o insciintiá sê n'o ascepte. Candu

apoi elu se rentóirse a casa, erá tardîu a tramine pe cine-va le ea, câ-ci deja nóptea se incepea.

Inse elu nu multu se necasî din caus'a acést'a. Pucinu i pasá, déca contes'a chiar s'a maniatu pe elu. Pentru dinsulu grati'a ei nu avea nici unu pretiu. Elu o ureá.

Peste nópte inse Cesaru si-schimbà pareea in privinti'a acésta. Figur'a contesei érase si se ivì inaintea lui. Inse acuma aceea nu i se parù atâtu de respingatória. Dar ce i-a dîsu ea atâtu de insultatoriu, ca sê aiba causa a o urí? Lu-chiamà la orasiu. Dar asta fu si o dorintia vechia a lui. I deschise tabloulu unui vfitoriu mai frumosu. Dar prin ast'a i atinse placutu simtiemintele cele mai dulci ale lui. Nu, nu, contes'a totu-si nu e vrednica de ura si chiar de despretiu.

— Inse ea — medità Cesaru mai departe — a insultatu amorulu meu, a despretiuitu pe Veturia, pe care o iubescu din adanculu animi mei mele! E bine, ea dóra n'a intielesu acele cuvinte asié, pre cum mi le-am esplicatu eu. Dar nici nu mi-a facutu vr'o însulata. A gratulatu mai multu Veturiei decâtu mie. Dar ce va sê dica asta? Unu resultatu alu invidiei, comuna totuturorur femeiloru. Ea invidiéza de

la Veturia noroculu ce face prin mine. Invidia, éta totu pecatulu ei! Acest'a inse nu me pôte indemná, ca eu s'o parasescu pentru totu-de-una; din contra, eu trebue sê intre-tienu cunuscinti'a mea cu dins'a si mai de-parte, ca mai tardîu mutandu-me in orasiu, si acolo avendu si protectiunea dinsei, sê potu mai usioru a-mi realisá visurile de inaintare pe carier'a mea.

Intre asemenea cugete adormì Cesaru, si demanité'a desceptandu-se, mai nainte de tôte vizitele sale, merse a vedé pe contes'a Arabela.

Contes'a tresarì de bucuria le vederea lui, si salutandu-lu cu surisu pe budie, i dîse:

— Ah! e frumosu, câ ai vinitu. Dupa absininti'a-ti de eri, am cugetatu câ nu vomu mai avé onóre a te vedé la noi.

— Nici n'ar fi fostu mirare, — observà centele, care asemenea erá de fatia, — miscamintele electorale consuma acuma totu simpulu barbatiloru, cari simtiescu câ missiunea loru este a face politica.

Cesaru intielese alusiunea contelui, si respunse:

— Politic'a — domnule conte, — e missiunea tuturorú ómeniloru de bine, cari iu-

bescu dreptatea, si cari dorescu inflorirea patriei loru.

— Ai dreptu, domnule medicu, — respunse contele, — inse de multe ori nu toti ómenii de bine potu sê-si implinésca missiunea loru in asta privintia. Ei potu fi impede-cati prin feliurite cause; séu nu scíu a face politica, séu nu potu, câ-ci si-au alesu o cariera pentru viétia, pe care politic'a reu acomodata impregiurârilor actuale i impede-ca in inaintarea loru.

— E bine, cei slabi la angeru sê se re-traga, si sê lasa locu altoru mai resoluti! — observà Cesaru.

— Dta esti inca tineru, insufletítu de ilusiuni frumóse, si lipsitu de ori ce esperintie desamagitórie, — dîse contele suridiendu, — dar acusi, candu ti-se voru iví primele fire de peru albu, vei vedé, câ ast'a de candu-i lumea a fostu totu asié, si va fi totu asié, câ-ci altu-felu nu se póte, pana ce ómenii voru fi ómeni. Atunci te vei convinge si dta.

— Nici odata! — afirmà Cesaru resolutu.

— E bine, de asta-data sê intrerumpemu firulu discussiunii nóstre. Eu am sê me ducu. La revedere, domnule medicu! La revedere!

— La revedere! — lu-salutà si Cesaru, si

stringându man'a contelui, acest'a si-sarută
fiic'a si se departà.

Cesaru si Arabel'a remasera singuri, câ-ci
guvernant'a erà chiar dusa in satu.

— E bine domnule Ulpianu, — incepù
contes'a conversatiunea, — pentru ce esti
dta asié aprigu inamicu alu nostru?

Intrebarea frapanta suprinse fôrte pe Ce-
saru, si dupa câte-va secunde de siovaire res-
punse cu curtesía :

— Contrarii politici nici odata nu se potu
numí inimici.

— Dar distinctiunea e atâtu de fina, in-
câtu in viéti'a practica aceste de regula se
confunda. E bine, déca dara voiesci sê facu si
eu o distinctiune intre cuvintele contrariu si
inamicu, spune-mi de ce esti dta contrariulu
nostru?

— Interesele politicei nóstre natiunale
pretindu astu-felu, contesa, — response Ce-
saru cu demnitate.

— Intersele natiunale ale dvóstre sunt si
ale nóstre, câ-ci noi nu suntemu inimizii Ro-
maniloru.

— Sum convinsu despre ast'a.

— Au nu scfi dta, — continuà contes'a,
— câ si stramosii nostri au fostu Romani?

— Ba sciu.

— Deci, de si politic'a secoliloru trecuti ni-a schimbatu natiunalitatea, noi totu-si iubimu natiunea aceea, din care ne tragemu si noi, câ-ci — precum dîce Romanulu — sangele apa nu se face.

— Me bucuru de acêsta declaratiune, — respunse Cesaru, — dovediti-ni acêsta simpathia si in fapta, si-apoi si noi ve vomu innaltia!

— Alegeti pe tat'a de deputatu, si dinsulu va spriginí tôte interesele poporului romanu.

— Nu potemu.

— Ba poteti. Dta cu influinti'a-ti mare ai poté face totulu in privinti'a acést'a.

— Dar noi avemu deja candidatulu nostru, in contra caruia nu potemu lucrá, câ-ci dinsulu posede increderea tuturor.

— Nici nu poftimu noi, ca dta sê lucrî in contra candidatului romanu, numai sê remani passivu.

— Dar nu potu.

— Poti, déca vrei. Vei gasí sute de cause, cari te voru poté impedecá. De exemplu, vei dîce câ esti bolnavu, si o septemana inainte de alegeri nu vei esî din chilía.

— Dar nu vreau. Onórea mea e deja angagiata, si consciinti'a natiunala nu-mi permite a-mi petá cuventulu datu.

— Respectezu sinceritatea dtale. Cestiunea pusa pe acestu terenu, ori ce indemnare si rogare din partea mea ar fi necuviintiósá. Sê inchiâmu dara acésta disputa politica, care nici nu convine secsului meu. Permite-mi inse a-ti spune numai atât'a, câ déca dta vrei s'ajungi medicu supremu in acestu comitatu, patronarea parintelui meu — si fara a-i face vr' unu serviciu politicu — pentru totu-de-una ti-este garantata.

— Déca voiú aspirá vr'odata la acestu postu, — respunse mediculu, — voiú cere acésta patronare.

Precum vediuramu, Cesaru — de si aspirá la acestu postu — nu descoperì secretulu seu. Contes'a observandu respingerea fina, întórse firulu conversatiunii spre alte obiecte.

Peste o jumetate de óra elu se departá cu multu mai neliniscitu decâtu cum venì. Cuvintele contelui, dar mai alesu ale contesei, i batura cuie 'n capu.

Mfi si mfi de idei trecura prin mintea lui Cesaru pe cale, pana ce sosì la locuinti'a sa.

Ajunsu acolo, intrà numai decâtu in odaia, ocupà locu intr'unu bratiariu, si lasà cursu liberu cugeteloru sale.

Elu incepù a meditá cu tóta seriositatea a supra positiunii sale; si-precumpenì faptele si portarea sa de pan'acuma, facându-si o consecintia pentru viitoriu. Conclusiunea facuta nu-i suridea cu multa placere. Elu prevediù, câ pe calea apucata nu-si va poté realisá scopulu doritu. Facându opositiune domniloru cu influintia, aceia i voru derimá treptele inaintârii.

Ce sê faca dara ?

A lucrá in contra natiunii sale, nu-lu lasa consciinti'a natiunála; a desvoltá activitate in favorulu ei — nu póte, câ-ci in casulu acest'a ar trebui sê renuncie la tóte aspiratiunile sale de inaintare in calitatea sa de medicu, dar asta nici odata nu va poté face.

— Ce sê facu dara? — se intrebà elu in fine.

— Curiósa intrebare! — si-~~respunse~~ totu dinsulu. Par' câ nu mi-ar fi spusu contes'a Arabela ce am sê facu? Nimica. Nu me voiu mai pune in fruntea causei natiunale, dar nici in contra ei nu voiu lucrá nimica. Va sê

dîca, voiui fi passivu. Éta totu ce se cere de la nime.

Si dupa aceste elu de totu liniscitu aprinse a tîgareta, — preamblandu-se prin odaia.

— Dar este acest'a vr'unu pecatu natiunalu? — continuà elu apoi meditatiunile sale. Nici decâtu! Pentru câ nu voiui mai figurá in fruntea miscamintelor natiunale, ci voiui fi mai multu passivu — in aparintia; eu totu-si voiui poté contribuí la marea nóstra opera natiunala — prin nepartinirea contrarilor nostri. Ma ca passivu, in tacere, netemutu si neobservatu de nimene, dóra voiui poté face si mai multu in interesulu nostru. Apoi numai pan'atunce voiui remané in positiunea acést'a, pana candu mi-voiui realisá visulu meu, pana ce voiui ajunge medicu alu districtului, si atunce voiui incepe de nou si cu mai multu efectu activitatea mea.

— Asié voiui face, — si-dîse dinsulu dupa pausa de câte-va minute. Voiui incetá a mai agitá in contra alegerii contelui Mugaray, dar nici in favorulu lui nu voiui vorbí. Prin acésta nu voiui periclitá de felu caus'a natiunala, câ-ci reesîrea lui Negrila e deja asigurata. Apoi contele — de si cadiendu —

se va impacá cu mine , câ-ci va vedé, câ eu n'am mai lucratu in contra lui ; astu-felu apoi olu me va protegiá la candidarea mea.

Intre aceste sosì o carutia , care avoa sê duca pe, Cesaru in satulu vecinu. Elu se imbracà iute, dîcêndu-si in decursulu imbracârii :

— E bine, am decisu. Me voiu retrago do la tôte actiunile politice, si peste câte-va dîle me voiu mutá la Luncesci !

Apoi se suì in carutia, si plecà la satulu respectivu, de unde apoi ér lu-dusera in alte sate, si de acolo nu se rentórse decátu numai a dóu'a dî sér'a.

A trei'a dî demanéti'a merse numai decátu la Veturia, pe care de trei dîle n'o vedise.

Dins'a orá fórte palida, si ochii-i debelati anunciau invederatu , câ a petrecutu noptile in nedormire si plansu.

Cesaru i sarutà man'a, si o întrebà de caus'a tristetiei salo. Veturia inse nu-i respunse nimica, ci începù a plange amaru.

— Veturia, scump'a mea; — i dîse Cesaru de nou, — ce ti-s'a intemplatu ?

— Lovitur'a cea mai mare ce m'a potutu atinge in viéti'a acésta.

— Dar , pentru Domnedieu , spune-mi ce ?

— Ah ! du-te, du-te ; celu pucinu lasa-me sê moriu in linisce !

— Dar vorbesce, te rogu, — dîse Cesaru inspaimantatu.

— E bine, voiu vorbí, — incepù Veturia abié resuflandu de cumplit'a emotiune, — afla dara, câ eu sciú tóte !

— Dar ce ?

— De ce m'am temutu, n'am scapatu. Nu me mai iubesci, m'ai uitatu, tradatoriule !

— Veturia, ti-juru pe onórea mea . . .

— Pe onórea ta !? Hahaha ! — incepù ea a ride , dar risulu acest'a erá sfasîatoriu.

Cesaru se simtî ca lovitú de unu fulgeru. Nici odata elu dorere atâtu de mare n'a simtîtu. Mirés'a lui i-a atacatu onórea. In primulu momentu alu impressiunii voi sê ésa numai decâtu din odaia, si sê parasésca pe Veturia. Dar amorulu i invinse iritatiunea, cu atâtu mai vêrtosu, câ risulu semi-nebunu alu Veturiei lu-spar'à fórte si i denuncià peticerea unui evenimentu infricosiatu in anim'a ei.

Elu dara, prindiendu man'a Veturiei, o rogà cu o vóce fórte intima :

— Fericirea mea, ti-juru câ sum nevino-
vatu.

— Dar unde ai fostu de trei dîle? —
intrebà Veturia in fine, silindu-se a fi mai li-
niscita.

— La sate, draga, pe la morbosi.

— Nu-ti mai credu. Tu ai fostu la Ara-
bel'a ta.

— Te insieli, scumpa.

— Nu, nu, nu!

— Dar ti-juru pe totu ce am mai santu
in viéti'a acésta!

— Dar tu n'ai nimica santu.

Cesaru nu se mai potù predomní. De si
dinsulu adorá pe Veturia, insult'a ce dins'a i
facù, par' câ stinse pe unu momentu foculu
amorului seu. „O fiintia care intr'atât'a e ca-
pabila a me vatemá, de siguru nu me mai iu-
besce!“ — si-dîse elu, apoi luandu-si palari'a,
se adresà catra Veturia cu o seriozitate
rece :

— Domnisióra! Nedemnu de atât'a in-
sulta, iérta-me sê parasescu loculu acest'a,
unde pentru mine fericirea nu mai inflo-
resce!

Apoi facându unu complimentu , se departà.

Veturia cu fati'a inclinata pe mésa nici nu-lu vediù candu se duse. Ea totu plangea, câ-ci dorerea ei erá cumplita. Si acestu plansu, acésta dorere — dupa departarea lui Cesaru — devenì si mai mare.

Cesaru se departà rece , maniosu, far' a se escusá mai departe, far' a cere iertarea ei, far' a-i dovedí, câ dinsulu e nevinovatu. Elu dara nu multu se intereséza de favorulu ei, elu dara nu o mai iubesce, elu dara e infidelu!

Aceste idei trecura prin mintea Veturiei, si tóte la olalta i compuneau unu cumplitu tablou alu vfitoriului ei. Dorerea ca stanc'a de granitu i apesà anim'a , încâtu erá p'aci sê-si piérdia mintile.

Intr'aceste Cesaru, ruinatu in fericirea sa, inaintà cu pasi rapedi pe strada , medítandu profundu a supra celoru petrecute in momintele din urma, si astu-felu cufundatu in cugete serióse nici nu observà, câ deschise usi'a locuintiei contelui Muguray.

A se retrage erá tardíu, câ-ci cei din laintru deja lu-observara. Intrà dara, nisuin-du-se a-si ascunde fizionomi'a posomorita.

Toti erau a casa, contele, fic'a acestuia si guvernant'a. Ei siedeau la mésa, conversandu despre rentórcerea loru catra casa, câ-ci ból'a contesei nu o mai opriá a face o caletoria atâtu de scurta.

— Chiar bine, câ venisi, — i dîse contelo, — voiam sê te intrebu, déca ból'a ficei mele permito deja sê ne ducemu d'aice a casa?

— Da, — respunse mediculu.

— Asié dara mane demanétia vomu plecá, — dîse contele. Candu te vomu vedé la Luncesci? — adause elu intrebându pe mediculu.

Contes'a se uità la Cesaru cu ochi rogatori.

— Nu sciu, — respunse acest'a.

— E bine, déca vei vení vr'odata, de siguru vei binevoí a ne cercetá si pe noi, — adause Arabela cu unu surisu gratîosu.

— Mi-voiu face onórea, — respunse Cesaru.

— Ne vomu bucurá, — incheià contele.

— Dar sê esîmu la preambulare in gradina, — dîse contes'a — aerulu e atâtu de dulce si sanetosu; eu credu câ mi-va face bine.

— De siguru, — aprobà mediculu.

— E bine, sê esîmu dara, — dîse contele.

Apoi se scolara toti, si plecara catra gradina. Cesaru merse inainte cu contes'a, apoi urmà contele cu guvernant'a. Ajungêndu in gradina, incepura a se preamblá pe carârile ei. Gradin'a erá mare, si astu-felu ei poteau sê se preamble multu.

— E bine, domnule, — incepù contes'a, — vrei sê remani pentru totu-de-una in satulu acest'a? Meditatu-ai a supra celoru ce ti-am dîsu in privinti'a acést'a?

— Meditatu.

— Si-apoi?

— Mi-am schimbatu parerea si resolutiunea mea de pan'acuma, si in fine am decisu sê me mutu la orasiu.

Contes'a nu-si potù ascunde bucuri'a, si dîse intr'unu tonu plinu de entusiasmu:

— Ah! me bucuru. Asié dara vomu avé ocasiune a te vedé mai a dese ori.

Cesaru observà bucuri'a nici decátu fatarita a contesei, si éra-si i plesni prin min-te, câ ea dóra lu-iubesce, si éra-si tresari.

Elu totu iubiá inca pe Veturia.

Apoi respunse cu finétia:

— Me tienu pré fericitu, déca vederea mea nu-ti face neplacere.

— Din contra, domnule, presinti'a dtale mi-face totu-de-una cea mai intima bucuría, — respunse contes'a intorcându-se catra elu cu o privire de totu afabila.

Acésta privire petrunse pana 'n adanculu lui Cesaru, si acolo aceea causà o simtîre noua. Sub impressiunea acestei priviri dulci elu observà, câ contes'a Arabela nu e urita, si câ are nesce ochi frumosi.

Inse in momentulu urmatoriu numai de-câtu si-aduse a minte de Veturia, si tresari. Totu-si nu e contes'a atâtu de frumósa ca mirés'a lui. Inse Arabela vorbiá cu elu frumosu, éra Vetura i-a insultatu chiaru onórea.

Contes'a par' câ observà lupt'a spirituala, ce se incepù ia anim'a tinerului medicu, câ-ci se uità la elu cu unu felu de indestulire, apoi dîse :

— E bine, despre ce meditedi, domnule Ulpianu ?

Cesaru numai atunce observà, câ de câte-va minute n'a graitu nici unu cuventu, si — ca desceptatu dintr'o visare — respunse confusu :

— Despre . . . . planulu meu de cale-
toria.

— Mi-place, câ te ocupi cu ide'a acés-
ta. Va sê dîca ai decisu sê te muti la Lun-
cesci.

— Da.

— Ti-gratulediu dara la viitoriulu dta-
le, — dîse contes'a, si intindiendu-si man'a
medicului, strinse man'a acestuia cu multa
cordialitate.

Cesaru simtî caldur'a manei ei, si acuma
nu se mai índoì de felu câ contes'a lu-iubesce.
Dar ce schimbare! Elu acuma nu se sparià,
ma nici nu tresari.

Figur'a Veturiei éra-si se ivì inaintea lui,
dar aceea erá insultatória; éra Arabela suri-
dea dulce si incantatoriu.

In acestu momentu in anim'a lui sê facù
o schimbare si mai extraordinaria, câ-ci ochii
lui observara, câ contes'a e frumósa si inca
câtu de amabila!

— Déca vei merge la Luncesci, sê víi de
a dreptulu la noi! — i dîse de nou contes'a,
vediendu câ dinsulu nu mai vorbesce ni-
mica.

- Oh! me rogu ar fi pré mare cutediare

din partea mea, — response elu escusandu-se cu umilintia.

Candu cine-va nu procede dupa anim'a si consciinti'a sa, si-perde — precum se dîce — si capulu, si nu mai scîe ce face. Asié o patî si Cesaru Ulpianu. Elu, caracterulu independente si neinclinabilu ca stejarulu, acum incepu a fi umilitu.

— Nici decâtu, — response contes'a, — serviciile dtale de pan'acuma, si legaturile-ti din viitoriu cu famili'a nóstra, te indreptatiescu la asié ce-va. Lasa numai, câ voiu spune eu la tat'a sê te chiamo, si lui de siguru nu-i vei refusá invitarea.

— Nici dtale nu ti-o refusu, — dîse Cesaru ca biétu.

— Dar candu vrei sê vini dta la noi?

— Peste o luna.

— De ce nu mai de graba?

Contes'a, care lui Cesaru i parea din ce in ce mai amabila, rosti aceste cuvinte cu o cochetaria fina.

— E bine, voiu vedé, dóra voiu poté si mai ingraba, — response mediculu ca bétu, câ-ci acum elu nu mai sciea ce vorbesce, contes'a lu-cucerì de totu.

— Ar fi bine, déca ai viní in dîlele viító-

rie, câ-cj atunce se va tiené o conferintia , in care se va decide si despre persón'a fiítorului medicu supremu alu districtului.

— Asié ?

— Ar fi bine, déca te-ai presintă si dta, ca sê te cunósca mai multi si in persóna. As-t'a ar ajutorá multu reesîrea dtale.

Cesaru acuma nu mai dîse, câ elu nu aspira la acestu postu. Contes'a observà acést'a, si surise in internulu seu. Ea numai atât'a voiá sê scía.

— Apoi me voiu duce, — respunse Cesaru ca rusînatu de sine'insu-si.

— Inse conferinti'a se va tiené poi-mane. Vina dara mane cu noi !

La acésta invitare gentila Cesaru s'ar fi dusu bucurosu, dar tocmai candu voi sê promita câ va merge, si-aduse a minte de o pedeca.

— Nu potu sê mergu mane.

— Pentru ce ?

— Pentru câ poi-mane vomu avé aice o conferintia romanésca in caus'a alegeriloru de deputati.

— Dar este necesariu, ca dta negresîtu sê participi la acésta conferintia ? — întrebà

contes'a, de si sciea pré bine, câ mediculu e spiritulu conducatoriu alu aceleia.

— Da, contesa.

— E bine, odata totu-si poti lipsí. Dar déca ai fi morbosu, séu prin ori ce casu ai fi impedecatu d'a poté participá, ce aru face atunce membrii conferintiei? De siguru s'aru consultá si in absinti'a dtale.

— Asié e, — aprobà Cesaru, care deja deveni o bucata de céra móle, din care contes'a putea sê formeze ori ce.

— Dta ai pregatitu deja terenulu, ai facutu planulu de batalía; ei dara n'au decátu a-lu esecutá. Déca nu vei fi de fatia la o conferintia, inca nu vei periclitá caus'a; partid'a va lucrá mai departe.

Cesaru nu respunse nimica. In interiorulu seu se incepù o lupta, in fine invinsu de fotu, dîse:

— Ai dreptu, contesa, una-data voiú poté si eu absentá. Mane demanétia voiú plecá dimpreuna cu dvóstre.

In momentulu acest'a sosì la oi contele si guvernánt'a. Arabela dîse cu bucuría parintelui seu:

— Tata! Am sê-ti spunu o scire placuta.

Dlu Ulpianu va plecá mane dimpreuna cu noi la Luncesci.

— Me bucuru, — respunse contele, care prin acestu pasiu alu lui Cesaru se credea inaintatu multu in aspiratiunile sale de reesîre la alegerea de deputatu.

Apoi esîra toti din gradina, si Cesaru recomandandu-se, se rentórse a casa.

Acolo, obositu de impressiunea lupteloru spirituale, se aruncà intr'unu bratiariu, spre a se odihni.

Dar insedaru ! Iritatiunea sa nu se liniscì, ma din contra aceea din momentu in momentu devenì mai aspra si mai mare.

Elu si-revocà in memoria tóte cele petrecute in diu'a de adi. Si-aduse a minte de intrevederea lui cu Veturia si de despartîrea loru fatala ; apoi de afabilitatea contesei, de cuvintele ei dulci, de amicabil'a stringere de mana a ei, si de invitatiunea facuta de dins'a.

Apoi elu incepù a asemená ambele acestei femei. Si si-facù in fine deductiunile parute. Veturia — dupa parerea lui — nu lu-mai iubiá, éra Arabela — din contra — i se parea oferindu-i unu amoru ferbinte. Pentru ce sê fuga elu dupa o fantoma, care nu vré

sê-lu ascepte, — candu o dîna frumósa lu-chiama cu ochi rogatori si cu vóce amorósa? Apoi chiar si in casulu, candu ar fi iubitu de amendóue, óre n'ar fi de a se preferí acésta din urma? Ceealalta nu-i promite multu, dar asta — prin positiunea sa in viéti'a sociala, prin legaturile sale cu lumea innalta — lu-va innaltia si pe dinsulu la o trépta mai innalta. Cine n'ar preferí pe o contesa unei fete de notariu?

Pan'ací ajunse Cesaru cu meditatiunile sale. Ambitiunea lui fu mai mare decâtu amorerulu seu.

Dar de odata elu insu-si se sparià de ideile sale si esclamá :

— Ah! Dómnne unde am ajunsu!? Amu-tiesce limba pecatósa! Incéta minte nebuna! E unu sacrilegiu ceea ce voi faceti!

Si dupa pausa de câte-va secunde mai adause :

— Macaru sê si nu me iubésca, eu totu-si o voiu iubi totu-de-una. Numai pe dins'a o potu iubi, pe alta nici odata. Numai Veturia va fi a mea, alta nici una!

Si acésta idea pare a-lu linisci.

— Cu tóte aceste inse, — si-díse elu in fine, — voiu merge mane cu contele la Lun-

cesci, ca sê vediu de candidatiunea mea la postul doritu. Apoi numai decâtu me voiurentórce. Pan'atunce nu voiu merge la Veturia. Las' sê simta si dins'a dorerea remuscârii !

Si dupa aceste se scolà , ca sê ésa undeva la aeru liberu. Dar la momentu, lovindu-si fruntea cu man'a, esclamá :

— Dar conferinti'a nóstra de poi-mané ?

— E bine, — si-respunse totu elu, — aceea se va tiené odata si fara mine. Participatu-am eu deja la destule, mai potu si lipsi odata, cum au lipsitu si altii de alta-data. Ei s'au escusatu, câ au avutu lucru, apoi acuma si eu am lucru. Si in fine eu am gatatu agendele cele mai grele ; mai faca acuma si altii ce-va !...

Apoi dinsulu esî.

In demanéti'a urmatória contele Muguray, dimpreuna cu fic'a sa si guvernant'a parasira satulu Albesci.

Dupa dînsii nu peste multu urmà o carutia cu Cesaru Ulpianu.

Carutiile trecura inaintea locuintiei notariale, si Veturia — care se aflá la ferésta — lesînà . . .

V.

Trecura dóue septemani.

Cesaru se aflá inca totu la Luncesci. Fu silitu a remané acolo, câ-ci conferinti'a in caus'a alegerii de medicu supremu alu districtului nu se tienù in diu'a anuntiata, — ci totu se amaná din dî in dî, pentru feliurite cause.

In acestu restimpu elu se stramutà de totu finalminte. Amorul lui pentru Veturia, care in ultimele dîle ale petrecerii sale in Albesci numai incepù a siovaí, acuma par' câ se stinse de totu. Elu nu-si mai aducea a minte de Veturia, ci consacrà tóte simtiemintele sale de amoru contesei Arabela.

Cesaru uità tóte, primulu seu amoru, oficiulu seu din Albesci, angagiamintele sale in cerculu electoralu, tóte, tóte; pentru elu nu mai esistea nimica si nimene, decâtu contes'a.

Ea i ocupá totu timpulu si tóte cugetele sale.

In fericire uitâmu nu numai tóte suferintiele nóstre din trecutu, ma inca si bucuriile mai mici. In asié stadiu se aflá si Cesaru. Elu erá fericitu, fericitu in gradulu supremu, fericitu precum nici n'a visatu vr'odata. Elu iubiá o dama de rangu innaltu, o contesa, — si se credea a fi iubitul si de dins'a. A avé de socia o contesa, erá o idee plina de entusiasmu pentru dinsulu, — o idee, care — facându-lu sê arunce velulu uitârii a supra trecutului seu, i infatîsiá unu vítoriu stralucitu.

Da, elu erá fórt fericitu, câ-ci ambitiu-neá lui si-vedea realisandu-se tóte aspiratiunile, — si ambitiu-neá lui erá mai mare decâtu amorulu.

Dar contes'a? Erá si ea fericita? Iubiá si dins'a pe Cesaru?

Ea erá purure viala, vorbiá si glumiá cu mediculu totu cu surisu pe buze. Din asta causa Cesaru o credea fericita. Dar portarea si atitudinea dinsei totu-de-una erá atâtu de afabila facia de tinerulu medicu, incâtu ace-l'a cu totu dreptulu presupunea, câ este iubitul.

Intr'una din dîle contes'a esî a calarî dimpreuna cu Cesaru. Nimene nu-i insotiea, decâtu numai staulariulu, carele i urmă in departare de vr'o trei-dieci de pasi.

Contes'a sciea calarî cu multa elegantiã si desteritate, si abié esîra din orasiu, lasà liberu franele, si focosulu calu arabicu incepù s'alerge in galopu rapede.

Cesaru inca erá unu calaretiu escelinte. Elu calariá totu de a laturea cu contes'a, intrecêndu-se cu dins'a in fuga si sariture.

— N'am sciutu, câ esti unu calaretiu atâtu de escelinte, — dîse contes'a lui Cesaru.

— E pré nemeritatu complimentulu ce-mi faci, contesa, — observà mediculu cu modestia.

— Nici decâtu. Eu pretindu a fi o calaretiã buna, deci cunoscu indata pe calaretiulu istetiu. — Dar unde ai invetiatu a calarî?

— La Viena.

— Se vede . . . Ah! . . . Contes'a scóse unu tîpetu.

Calulu ei se sparià de unu buhaiu de pecurariu, care erá acatiatu pe o bota langa drumu. Si cum calulu se sparià, de odata sarì

catra mediculu. Contes'a, miscata pucinu din locu, se lovì cu buzele de fati'a sociului ei de calaritu.

In momentulu acest'a Cesaru tresarì ca de o lovire electrica. Simtiemintele lui nu se potu descrie. Elu erá fericitu ca dóra nici odata in viéti'a sa.

Acésta innalta fericire lu-incuragià. De odata momentulu presinte i parù celu mai binevenitu, spre a descoperí simtiemintele secrete ale anímei sale. Elu voiá sê declare contesei amorulu seu.

Dar unu incidentu lu-impedecà.

Chiar candu voiá sê-si deschida gur'a, contes'a esclamá :

— Vedi colo siantiulu acela ?

— Da.

— Haid sê-lu trecemu in sarite.

— Este cam mare , contesa. Eu me temu . . .

— Hahaha ! Dta te temi ?

— Nu de mine.

— Ci de mine ? Frumosu complimentu pentru sciinti'a mea de calaritu. Vedi eu nu me temu. Vina dupa mine, déca ai curagiu !

Si la momentu calulu contesei sarì peste

siantiu. Din colo apoi ea si-oprì calulu, uitandu-se cu o privire provocatória inderetru catra mediculu.

Cesaru nu siovaì unu singuru momentu. Si-impintenà calulu. Acel'a inse la marginea siantiului se aredicà in dóue picióre, incepù a horcaí, ciulindu-si urechile. Calaretiulu curagiosu lu-impintenà a dóu'a óra, si de astadata atâtu de violentu, incâtu pintenii sangerara cumplitu cóstele nobilulu animalu.

Calulu ca turbatu sarì catra siantiu, si in momentulu urmatoriu calaretiulu dimpreuna cu calulu seu zaceau in fundulu prepastiei.

Sê ne rentórcemu la Veturia !

Dupa ce Cesaru esì din chil'a ei, parasindu-o cu atât'a recéla, dins'a — precum deja dîseramu — devenì in starea cea mai desperata.

Mai tardîu inse, peste câte-va óre, ceriulu ei incepù a se inseniná de nou. Speranti'a éra-si luminà anim'a ei cu radiele sale intineritórie. Ea se mangaiá, câ Cesaru totusi nu e atâtu de vinovatu, precum cugetá

dins'a; câ déca elu ar fi devenitu infidelu, de siguru nu mai viniá la ea.

Animele iubitórie usioru gasescu cause pentru escusarea persónei iubite. Astu-felu si Veturia iute escusà pe Cesaru, câ-ci ea lu-iubiá din adanculu animei sale.

— Asié e! Nu elu, ci eu sum de vina. L'am acusat cu nedreptulu si inca atâtu de aspru! I-am atacatu onórea, tesaurulu celu mai scumpu alu unui barbatu. Nu e mirare, câ s'a superatu.

Apoi dupa pausa scurta, — ea continuà :

— Acuma dara eu la rondulu meu tre-bue sê me rogu de iertare pentru acésta ofensa mare. Si elu de siguru me va iertá, câ-ci are anima buna, si me iubesce.

Cuvintele din urma le pronuciá in tonu tremuratori, par' câ n'ar fi sigura de adeverulu loru, apoi meditandu despre acésta nesiguranta, continuà :

— Dar vení-va óre elu la mine? Da, da! Anim'a mi-sioptesce, câ elu va veni. Superarea lui nu póte sê fía atâtu de mare, ca sê-i stinga pentru totu-de-una amorulu din anim'a lui. Acést'a va durá o óra séu dóue, in urma inse i va paré si lui reu, câ s'á ma-

niatu, si va vení ér la mine spre a me vedé. Atunce apoi ne vomu impacá, si vomu fi éra-si fericiti, precum amu fostu pana mai in dî-lele trecute.

Acésta presupunere apoi liniscì in câtu-va marea iritatiune spiritala a ei, si — stergêndu-si lacrimile — morse in gradina, loculu de suvenire alu atâtoru óre fericite.

Se uità in sîru la frumósele sale flori, crescute sub ingrigirea dinsei. Sermanele, si acele incepura a vescedî tóte de arsiti'a sórelui, câ-ci de câte-va dîle nu le udà nime. O cuprinse o gele, candu le vediù, apoi dede ordinu unui servitoriu sê aduca apa si le udà cu ins'a-si man'a sa.

Intr'aceste timpulu trecea, o óra sborá dupa alt'a, si cu câtu timpulu inaintá, cu atâ-t'a crescea si neliniscea ei. In urma desperatiunea o invinse de nou, si ea incepù a plange éra-si.

Se facù nópte, — si Cesaru totu nu venì.

Toti se culcura, asemenea si Veturia. Dar ea tóta nópte nu potù dormí. Demané-ti'a apoi candu se desceptà, perin'a de sub capulu ei erá tóta uda.

Abié se imbracà, indata se puse la fe-

résta, sê se uite afara la strada, déca nu vine Cesaru ?

Nu peste multu zarì trasur'a contelui, care ducea si pe contes'a a casa. Vediendu trasur'a, ea tresarì de bucuría, câ-ci — de si nu mai temea de dins'a pe Cesaru, totu-si — simtî o liniscire la departarea aceleia, care i causà nesce minute atâtu de cumplite.

Înse bucuri'a ei fu scurta. Mai indata dupa trasur'a contelui ea observà o alta trasura, in care siedea Cesaru. O idea infricosiata cu iutiel'a fulgerului i luminà la momentu interiorulu. Cesaru intru adevèru iubesce pe contes'a, si dimpreuna cu dins'a caletoresce la Luncesci, de unde dóra nu se va rentórce nici odata.

Acésta idea o petrunse cu o rapedíciune atâtu de nimicitória, încâtu lesînà la momentu.

Multu timpu zacù ea in starea acést'a, pana ce odata din intemplare intrà mama-sa, care — spariata in gradulu supremu — o culcà in patu.

In fino Veturia si-venì in ori. Dorere in-se, câ ea nu se potù scolá din patu. Poterile i slabira de totu. Apoi din dî in dî devenì totu

mai slaba, de si nu avea nici o bóla. Nimene nu-si putea esplicá, acestu secretu, nimene nu putea sê ghicésca ból'a ei; dar toti vedeau, câ ea vescediesce . . .

In starea acést'a de agoniá spirituala ea si-aduse a minte a dese ori de visulu despre mórtea ei, naratu si lui Cesaru, — si se infiorá cumplitu, vediendu, câ acel'a stâ aprópe de realizare.

Starea ei deveni atâtu periculósa, in câtu deja toti satenii renunsiara la speranti'a d'a o vedé ressanetosiatá.

In a trei'a septemana apoi parintii — abdícându si ei la ori ce sperantie — incepura a face pregatirile necesarie pentru evenimentulu celu mai tristu.

— — — Si Cesaru nu putea vini la prim'a lui mirésa, s'o mai védia inc' odata, pentru ultima-óra in viéti'a acést'a.

Contes'a Arabela vediendu, cum calulu lui Cesaru alunecá de pe marginea siantiului si cum cadíu dimpreuna cu calaretiulu seu in grópa, scóse unu tîpetu de infiorare.

Ea acceptà câte-va mominte, sê védia ce se va intemplá cu sotiulu ei de calaritu ?

Dar se inspaimantà si mai multu.

Calulu se miscá, dar in butulu silintieloru sale nu se potù aredicá in picióre. I s'au frantu ambele picióre de dinapoi.

Dar mediculu mici nu se miscá. Contes'a nu sciea moritu-a dinsulu, séu numai a lesînatu ?

Intr' aceste sosi acolo si staulariulu. Contes'a, dimpreuna cu dinsulu se coborira in siantiu. Mai antâiu pipaira pulsulu lui Cesaru, acel'a batea cu rapedîciune. Elu dara n'a moritu, ci numai a lesînatu.

Numai decâtu lu-scósera de sub calu, si lu-asiediara mai incolo pe érb'a verde. Cesaru nu sciea nimica de sine, câ-ci o rana in capu lu-ametî de totu.

— Alérگا numai decâtu a casa, — dîse Arabela catra staulariulu, — si vina cu o cocía, ca sê ducemu pe domnulu medicu a casa.

Staulariulu incalecà numai decâtu si plecà in galopu rapede catra orasiu.

Contes'a remase singura cu tinerulu medicu. Déca cine-va din lumea innalta ar fi vediutu-o astu-felu, de siguru ar fi criticatu-o

aspru. Ei inse acuma nu-i pasá de criti'ca ni-menuia.

Abié se departà servitoriulu, ea numai decâtu alergà la isvorasiulu din apropiare, si udandu-si batist'a, grabì a spelá fruntea sangerata a lui Cesaru. Merse si a dóu'a óra si a treia óra la isvoru, câ-ci ran'a totu sangerá; ea totu si-udá batist'a, si totu stergea fruntea lui Cesaru. . . .

De odata elu si-deschise ochii, par câ s'ar fi desceptatu din o betîa spirituala. Dar ceea ce vediù lu-imbetà si mai multu, si ér si-inchise ochii.

Elu vediù pe contes'a, aplecata spre dinsulu cu fatia plina de iubire compatimitória, cum i stergea ran'a de pe frunte. Elu simtî atingerea maniloru sale delicate, resuflarea ei dulce i incaldiea fruntea, si pieptulu ei rotundu se culcă cu elasticitate pe sinulu lui.

Elu erá fericitu, precum n'a mai fostu nici odata.

Dar acésta fericire fu scurta, durà numai unu momentu, dar fu atâtu de mare, incâtu Cesaru ametî sub greutatea ei, ca si créng'a care se rupe sub greutatea fructeloru multe, cu cari a infrumsetiatu-o natur'a.

Candu apoi elu se desceptà a dóu'a óra,

se afiá in patu in o odaia a casei contelui Muguray.

In minutulu in care se desceptà, i parù, câ s'a desceptatu din o visare lunga. Scen'a cu contes'a pe campu in fundulu siantiului i se ivì in memoria ca unu episod frumosu din magicele una mìa si una de nopti.

— Inse scen'a acea, — se reflectà elu — totu-si n'a fostu visu, — câ-ci éta realitatea inaintea mea !

Intru adeveru, scen'a la care dinsulu se desceptà, par' câ erá continuarea celeia despre care incepù a meditá. Contes'a Arabela siedea langa patulu lui, in societatea guvernantei sale.

— Ah ! ce suprindeare cerésca ! — esclamá Cesaru la desceptarea sa. — Unde sum eu ?

— Dupa pericolós'a catastrofa acuma te afi intr'unulu locu bunu, — respunse Arabela.

— Dar ce mi s'a intemplat ?

— O nenorocire mare. Ai cadiutu cu calulu intr'unu siantiu, si ti-ai spartu capulu.

— Intru adeveru, — aprobà mediculu

pipaindu-si capulu. Si cine s'a ingrigitu de mine? Dóra . . .

— Eu . . . mi-am implinitu detori'a, — lu-intrerupse contes'a. Dta inca mi-ai facutu mie unu asemenea serviciu; acuma sórtea a voitu, ca eu sê fiu mediculu dtale.

— Oh! contesa, déca toti doctorii aru fi atâtu de amabili, tóta lumea s'ar face bolnava.

— Dta esti pré galantu.

— Celu pucinu mie mi-pare fórte reu, câ acuma nu mai simtiescu nici o doiere.

— Va sê dîca ingrigirea nóstra de acuma inainte e de prisosu, deci ne potemu retrage.

— Oh! me rogu . . .

— Dle medicu, missiunea mea e finita.

— Recunosc, dta si pan'acuma ai facutu mai multu, decâtu ce meritam, — dîse Cesaru.

— Te insieli, domnulu meu; eu, intocmai ca dta mie, „am facutu numai ceea ce asiu fi facutu ori carui bolnavu“, — observà contes'a cu picantería.

Cesaru si-muscà buzele, apoi dîse :

— Ori caruia ?

— Da, — response ea totu cu alu-siune.

— Eu am cugetatu, câ in asemenea casu m'ai preferi tuturoru bolnaviloru, — si-luà elu curagiu a-i observá.

— Ah! ah! intipuitoriule ce esti! — i dîse contes'a semi-seriosu, apoi esî dimpreuna cu guvernant'a sa.

Cesaru, de si remase singuru, nu se scolla. De si dorerea-i corporala trecù, elu nu se imbracà; câ-ci acuma i se incepù o dorere si mai mare : neliniscea sufletului.

Cuvintele din urma ale contesei i rapira de totu pacea interna. Elu nu sciea cum sê si le esplice? Erau acele óre anunciatóriale unei fericiri pentru elu, sêu sugrumatóriale bucuriei sale pentru totu-de-una?

Numai intr'unu tardîu incepù Cesaru a se imbracá.

Pana candu elu se imbracà, decise de nou a nu mai continuá rolulu seu de pan'acuma, ci a declará contesei apriatu, câ o iubesc, si a-i cere man'a.

Ocasiunea dorita nu intardîa multu. Cesaru si Arabela se aflau in gradina, conversandu despre evenimentele dîlei. Nimene nu erá in apropiarea lor.

Erá o frumósa dî de véra . . . Sórele ar -
dea . . . Ventulu nu suflá, si frundiele arbori -
loru nu se miscau.

Cesaru de odata se uitá la Arabela , si
fati'a ei tradá o nelinisce mare. Ea séu ascep -
tá pe cine-va , séu in internulu ei se petrecea
o mare lupta spirituala.

Mediculu esplicà neliniscea contesei in
favorulu lui. Elu erá siguru, câ contes'a lu -
iubesce.

— Ti-s'a intemplatu ce-va, contesa ? —
intrebà elu in fine.

— Ba. Pentru ce?

— Fati'a dtale esprima o mare nelinisce
interna.

— Numai ti-se pare . . . E bine, ce nou
scîi din Albesci ?

— Nimica.

— Nu ti-a scrisu nime ?

— Nu corespundu cu nime.

— Pecatu.

— De ce ?

— Veturia Trandafiru e fôrte bolnava.

Cesaru tresari, apoi tacù. Cum sê spuna
elu acuma contesei câ o adóra, candu dins'a i
reamintesce pe Veturia ?!

— Despre ce cugeti éra-si atâtu de profundu? — lu-intrebà ea.

— Despre fericire.

— Ah! interesanta thema. Si despre ce fericire incepusi a meditá?

— Despre fericirea conjugala. Chiar cugetam cum sê-mi potu eu realisá acésta fericire?

— Pré usioru. Dta ai deja mirésa.

— Numai am avutu. Veturia Trandafiru n'a fostu dém na de mine. Ne-amu despartîtu mai nainte de a ne cununá.

— Si nu te vei mai rentórce la ea?

— Nu.

— Pentru ce?

— Pentru câ acuma iubescu pe alta.

— Ah! Pe cine?

— Contesa . . .

In acestu momentu in curte se audî unu sgometu. Pe pórtá intrà o trasura cu patru cai. Apoi numai decâtu se deschise usi'a gradinei. Intrà unu tineru. Contes'a cum lu-vedîu, s'arî numai decâtu in picióre, alergà catra dinsulu, si se sarutara ferbinte.

Apoi se 'ntórsera catra Cesaru, si ajungêndu la acest'a, contes'a Arabela dîse:

— Domnule medicu, am onóre a-ti re-

comandá pe contele Faluvégi Árpád, *mirele meu!*

Contes'a nu spuse numele lui Cesaru, ci numai profesiunea. Lui i parù, câ contes'a prin acést'a a voitu a-lu micsiorá, par câ ar fi dîsu: „*Éta medice, ti-recomandu unu conte!*“ Indata i se aprinse ambitiunea, si i se stinse totu amorulu.

Dar apoi cuvintele din urma ale ei! Cuvintele: „*Mirele meu!*“

La aceste Cesaru, par' câ s'ar fi cutrupitu cu elu pamentulu, si-perdù tóta presinti'a de spiritu; ceriulu i se intunecà, elu nu vediù nimica; par' câ ar fi orbitu la momentu; deveni slabu ca unu copilu, încâtu nu erá capabilu a stá pe picióre; buzele i se inchisera, si nu erá in stare a dîce nici unu cuventu, par' câ de odata ar fi amutîtu.

Elu se inchinà, dar far' a rostí unu singuru cuventu, si strinse man'a contelui cu in-fiorare.

Peste câte-va minute apoi elu se departà, spunendu, câ se simte cam reu.

Se duse in odai'a sa, se culcà, si nu peste multu nu mai sciea nimica de sine, erá in deliriu . . .

VI.

Candu se desceptà, se aflá a casa in Albesci, la cas'a parintelui seu, si langa patu ingenunchiá o fintia palida ca o aparintia ideala, o fecióa cu espressiune de angeru, — Veturia Trandafiru.

Dins'a audîndu, câ Cesaru fu adusu a casa bolnavu de parintele seu, se scolà numai decâtu din patulu doreriloru sale, si — usandu de unu minutu candu nimene nu o observà la casa — alergà iute la cas'a lui Cesaru, pe care si in infidelitatea sa lu-adorá.

Pe candu Cesaru se desceptà, ea ingenunchiá la patulu lui, rogandu-se lui Domnedieu pentru sanetatea dînsului.

Cesaru cum o vediù, ca electrisatu de o potere magica, se redicà in patu, si imbratîsiandu pe Veturia incepù a plange dorerosu.

Veturia si-oprì rogatiunea, si stergêndu lacrimelè lui Cesaru, i dîse :

— Nu plange, scumpe, câ-ci lacrimelè tale mi-ardu anim'a!

— Oh! lasa-me sê plangu, lasa-me sê versu dorerea mea, câ-ci aceste lacrimè sunt

botezulu fericirii mele. Veturia, ti-juru pe unulu Domnedieu, câ numai pe tine te iubescu!

— Si eu ti-juru . . .

— Ah! nu te jurá! Acésta fatia palida, aceste bratie vescedîte, acésta privire lance-dîta, vorbescu de suferintiele tale, de amorulu teu, mai frumosu, mai fidelu si mai ade-veratu, decâtu ori ce juramentu!

— Ti-multiamescu, — siopti Veturia.

— Dar scóla-te, draga, si nu mai inge-nunchiá! Nu e loculu teu acolo, ci aici pe anim'a mea. Dar nu, anim'a mea nu e démna de tine. Scóla-te, angerulu vietii mele! Loculu acel'a nu e alu teu, ci alu meu.

Si elu aredicà incetisioru pe Veturia, care n'avù nici atât'a potere ca sê se fi potutu aredicá. Apoi dins'a ocupà locu pe unu scaunu, si Cesaru continuà:

— E mare pecatulu ce am comisu in contra ta. Te-am parasitu, te-am uitatu, ti-am tradatu amorulu, am iubitulu pe alt'a. Ambi-tiunea mi-a invinsu amorulu pentru tine. Eu trebuie sê ingenunchiu inaintea ta, si nu tu inaintea mea!

Veturia, sub impressiunea acestei feri-

ciri mari si rapede, nu potù sê graiésca nici unu cuventu.

— E mare pecatulu meu, — incepù de nou Cesaru, — dar si pedéps'a suferita fu asemenea. Intr'o dî m'am vediutu atacatu in ambitiunea mea, acestu simtiementu celu mai ferbinte alu meu, fara care n'am cugetatu a poté trai; fiinti'a, careia i consacrai amorulu meu, la care m'a condusu numai ambitiunea, chiar dins'a a venitu sê-mi insulte pasiunea conduceria; ambitiunea mea fu ucisa, ea cadìu dreptu jertfa pentru pecatulu meu in contra ta, dar la mórtea ei mai câ si eu mi-am respiratu sufletulu.

Feciór'a totu tacea, adâncita in visâri prin regiunile fericirii.

Cesaru continuà:

— Dar este acésta pedépsa de ajunsu? Egaléza ea pecatulu meu? Nici decâtu. Din contra eu o consideru de o binefacere pentru mine. Acuma me simtiescu mai usioru, mai liberu, mai fericitu; câ-ci in fine sum lipsitu de o tortura spirituala, eu nu mai am nici o pasiune vana, — nu sum ambitiosu!

— Ah! — siopti Veturia cu bucuria.

— Da, scump'a mea, pecatulu meu e mare, si pedéps'a nici decâtu nu e destulu de aspra. Consciinti'a me acusa, si nu-mi speru mangaiare decâtu numai de la grati'a ta. Dar eu n'am curagiulu a te rogá. Me rusînu inaintea ta. Me temu de tine!

— Eu te iertu . . .

— Tu me ierti! Dar audi, câ pecatulu meu e mare, fórte mare. Acest'a nu se póte iertá.

— Dar eu ti-lu iertu!

— Ti-multiamescu! Aceste cuvinte par' câ m'au renascutu de nou. Par' câ numai de asta-di inepu a traí. Da, adeverat'a mea viétia se inepu acuma, câ-ci éta sum curatîtu de pét'a mea — ambitiunea, mi-ai iertatu pecatulu celu mare — infidelitatea, si am éra-si tesaurulu celu mai scumpu — amurulu teu.

— Oh! Acest'a l'ai avutu totu-de-una . . .

— De acuma inainte nu voiú avé alta dorintia, decâtu a impliní tóte aspiratiunile tale, — nu alta aspiratiune, decâtu a te vedé

fericita, — si nu alta fericire si ambitiune, decâtu câ esti a mea.

— Si eu voi fi fôrte fericita, — siopti Veturia cu nespusa fericire.

— Asié sê-mi ajute Domnedieu, precum te voi iubí! — incheià Cesaru cu solenitate, sarutandu man'a Veturiei.

La o septemana dupa cele intem-plate mai susu se facù alegerea de deputatu. —

Candidatul romanu cadiù.

Elu obtienù numai pré mic'a minoritate a voturiloru.

Conducatorii poporului romanu vediendu retragerea lui Cesaru Ulpianu, si concludandu din acésta portare, câ elu s'a vendutu contelui Muguray, se lasara si ei a se capacítá de catra cortesii acestuia.

Parintele protopopu, care la conferinti'a din Luncesci a recomandatu cu atât'a focu d'a se primí propunerea lui Cesaru Ulpianu,

ca sê se candideze romani in tôte cercurile electorale, — fu celu d'antâiu, carele promise totu concursulu seu posibilu in favorulu contelui.

Nu e mirare, câ-ci elu 'avea unu fecioru, si se temea câ-lu voru inrolá de honvedu; ér contele i promise, câ-lu va scapá.

Unu altu preotu voiá sê capete parochia mai buna, — inse fara spriginulu contelui nu credea a-si realisá dorinti'a acést'a.

Unu notariu avea chiar unu procesu criminalu, si-apoi contele erá prietenu bunu cu vice-comitele.

Unu avocatú aspirá sê fia fiscalu dominalu la cutare mosia a contelui.

Unu preotu — totu de cei cu gura mare pe la inceputulu alegeriloru mai tardiu si-aduse a minte câ dinsulu are unu fecioru juristu absolutu, care aspira la unu postu in districtu, — deci nu va fi bine a lucrá in contra contelui, care e omu cu vadia mare in districtu.

Unu posesoru — chiar acel'a, care la banchetulu din Luncesci a datu tîganiloru o suta de florini pentru o hora romanésca —

avendu pré multe vite pentru mic'a sa pasiune, — fu silitu a luá in arenda de la contele, — deci nici nu potù lucrá in contra lui.

Unu altulu . . .

Dar de ce sê-i mai insîru ? Aflati numai pe scurtu atât'a, câ mai toti membrii din acestu cercu ai conferintiei din Luncesci, cari acolo, dar mai alesu la banchetulu urmatu dupa conferintia, tienura discursuri pline de spiritu natiunalu : acuma la actulu alegerii se aflau in taber'a contelui.

Cesaru Ulpianu s'ar fi presintatu din tóta anim'a la alegere, ca sê repereze ce a stricatu, dar elu nu se potù miscá din Albesci.

Avea o bolnava, — de care trebuia sê grigésca ca de lumin'a ochiloru sei, câ-ci bolnav'a i erá scumpa si adorata, erá Veturia.

Serman'a copila, care la rentórcerea lui Cesaru la Albesci se aflá in o bóla periculósa, dupa ce lu-revediù, dupa ce se convinse de iubirea lui, fu cuprinsa de o bucuria atátu de mare, încétu acésta i slabì nervii de totu si fu silita a se culcá de nou.

Mirele ei veghia totu la patulu dinsei,

petrecându cu atentiune incordata tóte simptomele bólei.

Acést'a intr'o dî deveni atátu de periculoása, încátu tinerulu medicu intr'unu momentu ronuncià la tóta speranti'a d'a o mai vedé vindecandu-se.

Dorerea lui fu cumplita.

Elu o iubiá si erá iubitú de dins'a cu tóta caldur'a animei sale; avea sê-si realiseze acusi ilusiunile de fericire, — si éta in momentulu ultimu fatalitatea vine sê-i taie firulu fericirii sale.

Mare a fostu pecatulu — ce dinsulu a facutu in contra iubitóriei sale mirese : dar acuma a suferitu de ajunsu pentru acela !

O dî si o nópte petrecù Veturia in starea acést'a, si numai a dóu'a dî desu de demanétia incepù sê-i fía mai bine.

Cesaru si parintii ei resuflara mai usioru. Bucurí'a ocupà loculu tristetiei in animele loru.

Apoi Veturia din dî in dî se simtiea totu mai bine, pana ce in fine se vindecà de totu.

Vioiciunea intrà éra-si in ospital'a casa a notariului Trandafir.

Toti surideau, toti se bucurau, toti se simtiau fôrte fericiti.

Peste dóue luni satulu Albesci avù o serbatóre.

De si erá dî de lucru, toti satenii se aflau a casa, barbatii si femeile se preambiau in vestimente de serbatóre, ér copilitiele in haine albe.

Toti erau gata de serbatóre.

Ast'a serbatóre erá cununí'a lui Cesaru Ulpianu cu Veturia Trandafiru, — pe cari totu satulu i iubiá si stimá, carora toti sateenii li doriau fericire.

Cununí'a s'a serbatu cu mare solenitate. Totu satulu erá de fatia . . .

Dupa actulu cununíei Cesaru primì din Luncesci o scrisóre.

Aceea erá insciintiarea contelui despre sigur'a alegere a lui Cesaru de medicu supremu alu districtului.

— Asié dara ne vomu mutá la Luncesci?
— lu-intrebà mirés'a fericita.

— Ba, — respunse mirele resolutu.

— Pentru ce?

— Nu voiu primí alegerea.

— Dar de ce?

— Pentru câ acuma nu mai sum ambi-
tiosu.

Veturia lu-sarutà cu fatia suridienda de
fericire.

CUPRINSULU:

	<i>Pag.</i>
Doi morti víi	3
Anima pentru anima	71
Amoru si ambitiune	163

